

C L. QUILLETI

CALLIPÆDIA, &c.

E T

Scævolæ Sammarthani

PÆDOTROPHIA.

L O N D I N I :

Impensis J. Bowyer, ad Insigne Rosæ, Pla-
teâ Ludgate-street juxta Porticum Occi-
dentalem Ecclesiæ Divi Pauli, 1709.

PRINTING CO.
33 A. C. H. 1912

indianapolis

АИДОВСКАЯ

3 B B h
CL. QUILLETI
CALLIPÆDIA,
SEU DE
PULCHRÆ PROLIS
HABENDÆ RATIONE,
POEMA DIDACTICON.

*Cum Uno & Altero ejusdem Authoris
CARMIN E.*

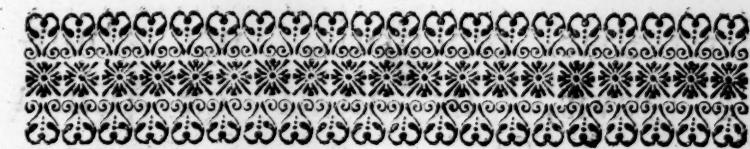
*Juxta Editionem Parisiensem, adjectis versibus
aliquot ex Lugduno-Batavâ.*

— Pulchrâ faciat te prole Parentem.

LONDINI,
Impensis J. Bowyer. MDCC VIII.

EMINENTISSIMO
S. R. E. PRINCIPI
CARDINALI
JULIO MAZARINO
CL. QUILLETUS ABB. D. S.

IU multumque cogitavi (CARDINALIS
EMINENTISSIME) prudentis-ne animi for-
ret, hujus Poëmatis editionem, sub sacri tui Nominis auspicio,
moliri. Ab hoc proposito me
A 2 deter-

E P I S T O L A.

deterrebat tenerioris, nec abunde gravis, ut multi ex prima fronte censebant, Argumenti conditio; cuius tractationem oculis tuis objicere piaculum potius esset, quam deditæ menti congruum, tuæque dignitati conveniens obsequium. Ecquis enim (inquietabant illi) hominem vanum & in publica commoda peccantem non arguat, qui summum Gallici Imperii Administrum, ad ludicræ minusque seriæ Callipædiæ lectionem abducat? Omnem tamen ex animo scrupulum, aliæ si non omnibus acceptæ, mihi certè potissimumæ rationes exemerunt. Hoc Poëma, Romæ, in tuo natali solo, incœptum; Lutetiæ, in amplissimo

E P I S T O L A.

mo tuæ Virtutis & Gloriæ thea-
tro affectum, & numeris absolu-
tum suis, tuo Nomini nuncupari
gestiebat. Sic divini Maronis o-
pus Georgicon, cuius exemplar &
ideam, longo quamvis intervallo,
assequi conatus sum, C. Cilnio
Mecœnati, totius Imperii Roma-
ni, ipsiusque Augusti Impera-
toris Administro, inscriptum quon-
dam fuit ; ipsique non modo Poë-
tæ, sed & ipsius Poëmatis fau-
tori & Patrono, æternum apud Po-
steros nomen decusque compara-
vit. Evidem Callipædica hæc
Georgicis conferre non ausim,

-----*Sic parvis componere magna
puderet.*

E P I S T O L A.

Attamen (absit dicto invidia) nostri hujus qualiscumque operis Argumentum, Virgiliano antecellere audacter asseverem. Enimvero quis segetes etiamsi lætas, lætis thalamis; Ulmis adjunctas vites, Sponsis ad Pulchram sobolem delectis; boum curam, habendique pecoris cultum, ipsius Hominis coalescentis, nascentis & adolescentis curæ præponat, nisi malus rerum æstimator haberi non erubescat? Sed & illa nobilis, virisque ingenuis adeo digna Uranoscopia, in nostro non secùs ac in Georgico Carmine, suum sibi locum vendicat, dum quo sidere Pulchra proles utero concipiatur, accurate & forsitan non illepidè canimus. His liceat addere rati-

E P I S T O L A.

rationem, quæ Carmen hoc no-
strum Regibus etiam, Regnorūmque
moderatoribus seriò commendet.
Quum enim ipsorum imperium,
imperiique moderamen, non in se-
getes aut pecora, sed in ipsos Ho-
mines proprio & convenienti modo
procedat; quis hæc nostra de Hu-
manæ pulchræque prolis habendæ
ratione Præcepta, ad Regnorūm
decus robūrque conducere, **S A L I-**
C I S Q U E etiam Legibus adjungen-
da esse non concedat?

Accipe ergo (C A R D I N A L I S
E M I N E N T I S S I M E) hunc genui-
num animi nostri fœtum; si non
formæ venustate, materiae saltem
dignitate commendabilem;

E P I S T O L A.

--- & jam nunc votis assueſce
vocari.

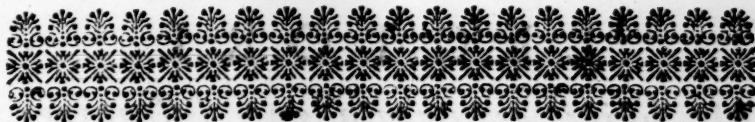
Hic sanè opus effet, ut ad tam exi-
mum Argumentum egregiè & ap-
positè tractandum, eximios quo-
que spiritus, versusque non publi-
ci saporis afferrem: sed quamvis id,
pro ingenii modulo, præstare ne-
queam; Tu tamen ipsius Mecœ-
natis erga me partes implere ne de-
digneris. Hunc, ut rerum Impe-
rii gerendarum solertiâ, cæterisque
tum Belli tum Pacis Artibus ap-
primè vincis; ita & ejusdem co-
mitatem, lenitatem, & in poli-
tioris litteraturæ cultores effusum
amorem, te non solùm imitari,
sed

E P I S T O L A.

sed & superare par est, tuique
Animi magnitudini consentane-
um. Vale, & me tibi addictis-
simum novâ benevolentia profe-
quere.

Typo-

Typographus Lectori.

N alteram (LECTOR BE-
NEVOLE) *Callipædiae*, hoc
est, lepidi de Pulchræ pro-
lis habendæ ratione, Po-
ëmatis Editionem, au-
ctam, recognitam, & ipsius auctoris
menti verè consentaneam. Quæ, duo-
bus abhinc circiter annis, sub fictitio
Calvidii Leti nomine, *Lugduni Bata-
vorum typis excusa prodiit*, pluribus non
modo erroribus, sed & sententiis disso-
nis inspersa, mirum est quantum hujus
fætus genuino Parenti displicerit. Hic,
quo inscio, opus immaturum in lucem
eruperat, de necessariâ ejus animadver-
sione, imò & castigatione statim & se-
riò cogitaverat; atque ut legentium a-
nimos novâ dulcedine mulceret, ei in
promptu erant non pauca, quæ Carmi-
nis

LECTORI.

nis hujus argumento non dissentanea, auctarii vice, adjungere meditabatur. Sed multi, per aliquot menses hinc inde obices exorti, huic proposito moras injecerunt; quas quum hodie tandem aliquando removerit, nunc sibi omnique bonæ menti gratam operam navare posse feliciter exultat.

Accipe ergo (AMICE LECTOR) non corruptam aut adulteratam; sed nativam & legitimam, ipsoque accurante auctore, editam Callipædiam. Ab hac exulärunt aspera illa, quæ, nescio quo fato, in Batavam editionem irreperant; atque in eorum locum, potiora, nî fallor, subjectæque materiæ accommodationiora subierunt.

In Primo quidem Libro adjunctam habes παρέκκλω seu excursionem in hujus sæculi Avaros, qui pinguem dotem cæco desiderio prosequentes, hanc in aptandis conjugiis, Nuribusque aut Generis eligendis unicè concupiscunt. Ipsa etiam ad amabilem nostrum Regem LUDOVICUM,

LECTORI.

DOVICUM, pro *Nuptiis, Apostrophe,*
quæ, in priori Editione, concisior, &
salebrosior apparebat, nunc fusiori &
æquabiliori stylo procedit; *Regiæque*
Sponsæ ad pulchram sobolem assumendæ
rationem, ingenuo nec forsan inepto con-
silio proponit.

Secundi Libri initio, *lætitia Nuptia-*
lis amplius & amœnius explicatur. Et,
quod in Batavo exemplari omnino dee-
rat, adjecta sunt ad finem non illepidæ
præcepta, quibus mascula proles, satis
appositâ methodo, progignatur.

In Tertio, post vires imaginationis
accuratè perpensas, habes insuper ad-
jectam, de *Prægnantis in Curriculo ve-*
ctatione, tractationem; consitique ad
Sequanæ ripas Ulmarii, rhedarumque
huc frequenter & affatim accurrentium
descriptionem; quam legere animoque
identidem revolvere non pigebit.

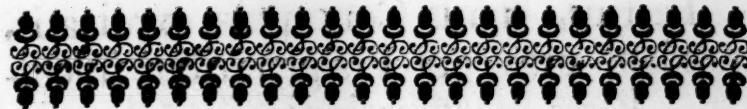
In Quarto denique postremoque *Calli-*
pædiæ Libro, præter immutata & inser-
ta quædam, ad Italorum Gallorumque
Ani-

LECTORI.

*Animorum Icones spectantia, offertur
tibi non insulsa in Magnates Patres a-
nimadversio, quod Pueros suos vix fe-
rulæ Magistrisve subductos, omnibus
nullo discrimine sodalibus & cætibus
admisceri concedant. Tum pro universi
Operis coronide, Pacis jamdudum ex-
petitæ, proximèque futuræ Vaticinium
accedit, quod Musis Vatibusque debi-
tam felicitatem, placidumque Callipæ-
diæ usum non in amœnè pollicetur.*

*His te præmonitum volui (LECTOR
INGENUE) ut quæ Batavis typis dees-
sent, nostrisque accessissent, apprimè per-
noſſes. Hâc ergo nostrâ operâ amicè per-
fruere, & quæ d'ætræq; regnūd' eis sordid' e-
gau immutârunt & adjecerunt, æqui bo-
nique consule.*

TOTI-

TOTIUS
CALLIPÆDIÆ
OECONOMIA.

POEMA dispertitum est in quatuor Libros. Primus orditur ab invocatione Pulcherrimorum Numinum. Exinde Pulchritudinis, varias Regiones aestimatæ caufam, ex appositâ ad rem Pandoræ fabulâ, deducit. Sponorum ad pulchram prolem diligendorum conditiones exequitur; desinuntque, imminente delectis Sponsis Hymenæo.

Secundus, celebrato Hymenæo, leges in coïtu servandas attingit. Astrologicas cautelas, siderumque ad formosam sobolem conducentium vires, expromit; tum quibusdam aliis regulis adjunctis, seminibus conceptis, absolvitur.

Tertius,

Tertius, signis Conceptūs explicatis, quædam præcepta Prægnantibus inculcat. Vires imaginationis in signandis fœtibus extollit. Has probat ex formatione Chironis Centauri, cuius in Phillyræ utero coalitum natalisque describit. Earumdem causas ex principiis Epicureæ Philosophiæ delibat. Tum partūs quibusdam erroribus Puellum distorquentibus indicatis, variolisque oris venustatem præcipue perturbantibus indigitatis, concluditur.

Quarto libro, cæteris paulò prolixiore, Pulchro veniens è corpore Virtus, humanæque, tum masculine, tum fœmineæ, mentis Pulchritudo, ex Intellectūs & Voluntatis virtutibus emicans, tractatur: ita ut demum Poëta, oblatæ sibi derepentè Calliopæ, &, post inculcata quædam Virginibus & Nuribus consilia, avolanti, valedicens, operi coronidem imponat. Hæc est Oeconomia totius nostræ Callipædiæ. Hæc fruere, & lætare.

Adj-

Adjicere h̄ic visum est Variationes
nonnullas ex Editione in 4to.
impressâ Lugduni Batavorum,
Anno Dom. 1655.

LIBRO PRIMO.

PAG. 15. post v. 21. *Tu tamen has omnes (noſtra
ō ſpes maxima Gentis)* hæc Carmina ſequuntur in
Editione Batavâ.

Despicias, nec te externi capiant Hymenæi.
Scilicet haud paucas offert tua Gallica Tellus
Regali dignas thalamo, & quæ fidere eodem
Prognatæ, haud variâ pugnantia ſemina fundant
Temperie, aut figant ignotis basia labris.
Nec te Conjugii teneat tam cæca libido,
Ut quam aut Italicus jaſtabit Regulus, aut quam
Vel Padus oſtentet; Tiberis vel turbidus Amnis;
Immeritis adhibere toris digneris; & alti
Stemmatis oblitus vili amplectaris amore.
Dum tamen ad Magni felicia fædera lecti,

LIBRO QUARTO.

Pag. 67. Ver. 27. post *mixta modis*,

Stolidus quâ circumscribitur Orbis.
Quid quod adulatrix formas se vertit in omnes
Natio, servitio repens, magnatibus astans,
Subdola, lucro inhians, si jussferis, ibit in Orcum
Italus esuriens, crimen nec respuet ullum.
Hunc tamen haud credas nullâ virtute redemptum
A Vitiis.

Pag. 68. Ver. 8. post *dedignantia corda*, accedunt tres
Versus Bat. Edit.

Quódque magis mirere; alto quæ è culmine summi
Decidit Imperii; Reges tamen edocet Artem
Regnandi, instituitque novos gens victa Tyrannos.

Pag. 70. Ver. 16. post *acciipiatur in Aulâ*, habentur hi
versus, Batavâ Editione.

Advena Trinaciis etiam devectus ab oris.
Gallia in externos nimiâ bonitate redundat
Imò alienigenis pravâ ratione regendam
Se tradit plerumque; suumque ingloria robur
Subjicit hospitibus longinquo è littore fusis.

Pag. 78. Lin. 22. post *Abripit? an Princeps?*
Variâ circundatus Aulâ
Audiat ingenuas & amantes pulchra Camænas?

Scilicet

Scilicet indoctos animos ignaváque Regum
Corda fovent pravâ fontes ratione * Ministri,
Utque suum servent Regnum, Regna omnia perdent.

* Ministri] *Hac voce utitur Seneca, Cap. 5. Lib. 2. de beneficiis, ubi hac habet.* Nihil æquè amarum quām diu pendere: æquiore quidam animo ferunt præcidi sibi Spem suam quām trahi. Plerisque hoc vitium est, ambitione pravâ, differendi promissa, ne minor sit rogan- tium turba; quales Regiæ potentiaæ ministri sunt, quos delectat superbiæ suæ longum Spectaculum, minúsque se judicant posse, nisi diu multumque singulis, quid possint, ostentent, &c.

Pag. 79. Ver. 2. post *vigens in pectore Numen*, in Editio-
ne Batavâ sequuntur hi versus.

Fors erit, ut nostri pulcherrima gloria soecli,
Celtarūmque insigne decus Rex munere Divūm
Editus, & fati Lodoicus cura potentis,
Discussis quondam nebulis, diffundat ubique
Ingenitum jubar, & proprio se lumine promat.
Sic saepe obscuræ denso velamine nubis
Obsitus, & tetrâ pressus caligine Titan,
Nativo demum radiantis acumine lucis,
Nubila perrumpit viator, séque afferit Orbi
Splendidus, & toto rutilans spatiatur Olymbo.

Qui de utriusque Editionis hujus Callipædiæ occasione
deque vituperato, deindéque laudato Julio Mazarino Car-
dinale plura scire velit, aeat Menagiana.

E
C
C
H
N
M
J
I

CLAUDII
QUILLETTI
CALLIPÆDIAE
LIBER PRIMUS.

UID faciat lætos thalamos; quo semi-
ne felix
Exurgat proles, & amceni gratia vul-
tus;
Sidera quæ lepidas fundant per mem-
bra figuræ;

Et quæ vis animæ Geniali præsit Amori:
Quæ decora eximiam pulchro sub corpore mentem 5
Commendent, clarisq; Hominem virtutibus ornent,
Hic canere aggredior. Vos ô Pulcherrima mundi
Numina, formosæ Charites: Tûque alma Leporum
Mater, in Idæis cui quondam saltibus, æqui
Judicio Paridis, formæ victoria cessit, 10
Idalios afflate modos: ne incompta venustam

B

Mate-

2 CLAUDII QUILLETI

Materiem Musa infamet; sed carmine grato
Discendam humano generi circumferat Artem.

Fors erit ut nostra accipient, interprete Sponso,
Ingenuæ præcepta nurus; si quando beatam
Exoptent sobolem, speciosaque corpora natis. 5
Nec posthac homines foedis spernentur ubique
Conjugiis; pravâ queis membra exosâ figurâ
Sordescunt, turpique omnis Venus exulat ore.
Vos modò, quos blandi genitalia foedera leæti
Invitant, pulchram post fata relinquere Prolem, 10
Attentis animis state; & si grata canemus,
Nostra virescenti præcingite tempora myrto.

Principiò, quibus in formis substantia Pulchri
Consistat; quis frontis honos; quæ blanda genarum
Conditio; quæ grata magis se vertice spargat 15
Cæsaries; quibus in labiis fragrantia libes
Bafia; quas teneris stringas amplexibus ulnas
Nosse juvat. Sedenim variis sobolescit Amantum
Quæstio dissidiis. Albam hic Amaryllida laudat:
Huic Chloris subfuscâ placet: Te flava comarum 20
Retia, Daphni, tenent: Tu nigros, Tyrsi, capillos
Diligis, & rutilis horres in crinibus aurum.
Cæsius hunc oculus ferit: hunc pupilla sub atro
Nigra supercilio ferventi corripit igne.
Nec satis. hic graciles procerâ mole puellas 25
Ardet, carnosamque odit male-fanus amicam.
Tanta Cupidineâ sub Relligione vagatur
Hæresis, occœcâtque animum sua cuique libido!

Nec

CALLIPÆDIÆ LIB. I. 3

Nec modò fœmineam speciem contraria fingunt
Sensa virûm: sed adhuc marium veneranda venustas
Usque latet, variâsque secat sententia gentes.
Cernis ut Æthiopes, vultus candore coruscos
Contemnant, Stygiisq; colorem hunc civibus aptent? 5
Quis neget elatum convexo fornice nasum
Continuò antiquis placuisse Euphratis alumnis,
Ex quo conspicuum tali sub imagine norunt
Eoi Regem Imperii, qui Lydia junxit
Regna suis, traxítq; opulentum in vincula Crœsum? 10
Quid memorem niveo gaudentes corpore Gallos,
Prolixisque comis, & apertæ frontis honore?
Quid fuscum Hispanum, & nigri ferrugine tinetum
Sanguinis, ingentes humili sub mole minantem
Conatus, tumidóque frementem in sidera fastu? 15
Hic licet, occiduo & longâ vertigine fesso
Sole, sub æthereas erumpat luminis oras,
Se tamen ipse putat pulchrum; mollésque Britanos
Spernit, & oblongis Germanica membra lacertis.
Unde tot in rebus claris discrimina? quænam 20
Diversos hominum sensus causa abdita scindat,
Musa refer, primosque retexe ab origine lapsus.
Jam novus ornatâ mundus compage nitebat;
Atque creatarum series pulcherrima rerum
Nativas monstrabat opes. nondum impia sœcli 25
Pernicies, nitidum ferro corruperat aurum.
Eminus auratâ fulgens testudine cœlum
Lucentes puro pascebatur in æthere stellas:

4 CLAUDII QUILLETI

Nec densus quisquam è pelago surgebat in altum
 Halitus, obscurâ raperet qui nube serenum;
 Undique mundities aderat. Tu, Phœbe, micantum
 Astrorum Princeps, nullis obnoxia velis

Lumina spargebas; tua per vestigia currens
 Limpida nocturnas fulgebat Luna per umbras.
 Ipsa fibi adnatis saxis, animalibus, herbis
 Aspera, nec minimâ tellus spectabilis arte,
 Nil tamen obscuri redolebat: at omnia purus
 Spiritus, illæso servabat ubique tenore.

Quippe, sub hæc teneri primordia candida mundi,
 Candorem retinebat homo; nec perdita proles
 Flexerat obliquos recto de tramite mores.

Unus erat cultus Superum; non cæca Libido,
 Non levis ambitio petulanti irrepserat Orbi.
 Nec solus pietatis honos, animique venustas
 Humanum genus ornabant; sed gratia cunctis
 Insita corporibus, totiusque optima molis
 Temperies, formaque decor per membra coruscans,
 Pulchra incorruptæ jungebat corpora menti.

Hunc ubi de rutilo concentum cernit Olympo
 Omnipotens, sanctumque vigere per omnia fœdus;
 Summum opus adjungamus, ait; cœlique, solique
 Delicias omnes Nympham cogamus in unam.

Vix ea fatus erat. vastum per inane volantes
 Accurrunt operi species: Crystallinus Orbis
 Corpoream insternens molem, se in frusta secari
 Gaudet, ut æthereos Divæ ducatur in artus:

Se!

Sol capiti annexit radios: albentia frontis
 Marmora dat Phœbe: nivea inter lilia fingit
 Purpureas Aurora genas: mellita labella
 Efformat Venus: & reliquo se corpore fundit
 Divus Amor, lepidâ Charitum stipante coronâ. 5
 His adeò instructum membris, specieque decorâ,
 Protinus implevit vitali flamme corpus
 Divum hominumq; parens; atque apto nomine dictam,
 Pandoram, verbis sic interpellat amicis.

I formosa Deum sôboles, hominésque benigno 10
 Ore bea; tua te terris præsentia reddat
 Conspicuam, referéque tuæ miracula formæ.
 Scilicet humanis oculis (dum innoxius ævi
 Fulget honos) placet ut Pulchri natura patescat.
 Tu tamen humanæ si curas gaudia fortis, 15
 Et stabilem servare cupis per sæcla decorem;
 Quam tibi committo fatali semine plenam
 Pyxida, ne levior digitis reclude profanis.
 Si facias: mox foeda lues invadet in omnem
 Progeniem, tibi nec turpis mutatio parcer. 20

Dixit. At hæc dicto velocius effluit astris:
 Et lustrans terras peregrè, haud Epimethea solum
 Visit, ut Ascræi referunt insomnia Vatis.
 Ipsa sed in vulgus se prodens, splendet ubique
 Os humerósque Deæ similis. circumflua gestit 25
 Turba virum, obtutuque stupens hærescit in uno.
 Corporis hic habitum miratur; at ille comarum
 Auratos radios: niveo hinc candore corusca

6 CLAUDII QUILLETI

Frons micat: hinc spirat divinum vertice odorem.
Et (quod vix canerem nisi Sacro Numine Phœbus
Innueret) Pandoræ oculi, ceu luminis orbes,
Æthereum decus addebant spectantibus. Alto
Sic rutilans Aurora polo, ridentia passim
Prata beat, pulchrumque solo dat pulchra colorem.
Unâ adeo cuncti sexus utriusque lepores
Splendebant, dum recta hominum natura malignos
Nescibat mores, sed honestâ in lege manebat.

Ast ubi felicis mutatio degener ævi,
Humanæ sobolis mentes ad devia traxit;
Protinus incepit pravæ contagia gentis
Haurire, insanosque sequi Pandora furores.
Quippe diù, non illa stetit, quin jussâ supremi
Aspernata Dei, cæcâque libidine raptâ,
Sacrilegâ (ð facinus!) referavit pyxida dextrâ:
Unde statim vastas teter prorupit in auras
Spiritus; ipsius qui virginis ora lacefens,
Continuò innatum frontis delevit honorem;
Fœdavítque genas; oculisque crepuscula crassâ
Offundens, nullâ decus ullum in parte reliquit.
Nec satis. In mortale genus de semine eodem
Morborum numerosâ cohors processit; & ipsum
Infestâ contagie petens, corpûsque, animûmque,
Humanæ rationis opes commiscuit atris
Errorum nebulis, genuinâque lumina vertit.
Hinc Pulchri natura latet, sempérque latebit
Humanam sobolem; nec erit qui nubila densa

Discu-

CALLIPÆDIA LIB. I. 7

Discutere, & tantas possit reserare latebras.
Ergo quid in tanta statuemus nocte? quod umbras
Dissolvet jubar? adsis ô rutilantis Olympi
Phoebe decus, radiisque novis nova lumina sparge.

Scilicet in totum quamvis se fuderit orbem 5
Contages; tamen haud æqualia damna recepit
Omnis humus, pariterque gravi sub fomite sordet.
Illa sed algentem regio quæ vergit ad Arcton;
Quæque per immodicos Solis comburitur æstus;
Turpibus ante alias horrescunt gentibus. Illa 10
Immenso diluta mari, turpissima gestat
Corpora, queis lento moles inhonesta per artus
Spargitur. hanc turpat foeda e fuligine surgens
Sordities; crispique atra inter tempora crines;
Laborumque tumor simis sub naribus extans. 15

Nec tamen hæc filam, proprio quod Apolline Princeps
Scribit Arabs; terras medio super axe locatas,
Temperie æquali mixtis cum frigore flammis
Gaudere, æternumque boni dulcedine cœli.
Namque duos utrimque Polos, summōq; micantem 20
Vertice quum spectent Libram, æqua lance calentis
Divisos Phœbi radios cum nocte tepente
Semper habent. hinc innumeris ditissima Tellus
Luxuriat donis; dupli se Vere resolvit:
Bis parit inumeros nullo conamine fructus: 25
Bis tandem modicæ persentit frigora brumæ.
Unde ego crediderim genita in regionibus istis
Corpora, temperie pulchrâ, formisque decoris,

8 CLAUDII QUILLETI

Ornari; nî fœdi habitus infamia fuscum
Offerret speciem, & nimii argumenta caloris.

Ergo è limitibus Zonæ torrentis, in ipsum
Non nihil inclinare Polum, me judice, fas est,
Si dulcem terræ genium, pulchrosque colonos
Quæris, & antiqui monumentum insigne decoris. 5
Tu modò sub calido Latio, Hesperiâque rubenti
Nusquam confistas: sed in ulteriora recedas
Europæ spatia, Elysio quo se æquore fundit
Gallia, felicique homines sub fidere pascit.
Præfertim irriguis quâ se Turonia campis
Submittit, variôque resurgit in æthera colle. 10
Hic ubi fœcundos Liger almus repit ad Andes,
Fluminib[us]que tumens loca foeta feracibus undis
Alluit, & croceâ nitidus splendescit arenâ;
Conspicias multas formâ præstante nitentes,
Pandorâmque suo referentes corpore Nymphas. 15

Nobilis has passim mediocri in mole figura
Commendat: non crassa nimis, non squallida macris
Artibus, at pulchro membrorum clara nitore. 20
Si frontem inspectes, tenero labore corusca
Prominet; & molli descendens lactea clivo,
Efformat placidos oculis ridentibus alveos.
Cerne genas, rubeo referunt suffusa colore
Lilia, quæ labii roseos comitantur honores.
Quid celebrem auratos crines? quid eburnea colla?
Mammarumque decus spirans, & cætera dici
Quæ prohibet pudor, & castæ reverentia Musæ? 25

Nec

Nec tantum in nostris felix natura triumphat
 Virginibus; sed masculine sub corpore pubes
 Emicat, innuptis haud aspernanda puellis.
 Aspice ut imberbes habitus laudabilis ornat,
 Æquaque temperies pulchræ socia addita formæ.
 Pallida non facies; non atri aspergine tincta
 Humoris; sed sanguineo spectabilis ostro,
 Excipit undantes sublimi è fronte capillos.
 Nec minor in reliquis membris præstantia: firma
 Compages per cuncta viget; formosa tororum
 Mobilitas; mediaque habilis proportio moli.
 Has adeo species nostri clementia cœli
 Producit. Nec enim calido vicinus Austro,
 Nec gelido Boreæ; medium sed munere Divum
 Clima tenens, tepidas præstat viventibus auras.

5

10

15

Ergo age (si nostras addiscere non piget artes)
 Hæc memori sub mente geras: *Non omnis habenda*
Vir mulierque vacet soboli; nec turpia dulci
Corpora committas opera, sacrissq; Hymenais.
 Quis tetram horrendo Noctem Phlegethonte subactam 20
 Nesciat anguiferas Orco peperisse Sorores?
 Quis nigri thalamos Ditis non horreat? atrum
 Quæ Cyclopa ferat Virgo? non Mulciber ullam,
 Judice me, Venerem premat; in fornacibus Ætnæ
 Usque furens, steriles infelix exigat annos.

20

25

Sed mihi pulchra sapit, *sano qui corpore fortes*
Connubiis aptat, tediisque jugalibus arcet
Invalidos; ceu quos miseræ tormenta podagræ

Affligunt;

10 CLAUDII QUILLETI

Affligunt; morbus-ve facer; mentisque pudendus
Error, & insana infestans præcordia bilis;
Aut pulmonis edax ulcus, pascensque medullas
Ignis, & exsucco veniens in corpore tabes.

Scilicet humanam ad prolem (mirabile dictu) 5
Deciduum toto procedit corpore semen;
Unde malos membrorum habitus, altèque repostas.
Visceribus patrum labes traducit in ipsam
Progeniem, & natis vitam impertitur amaram.
Heu quoties vidi miserandâ sorte creatos, 10
Æthereas querulis nequicquam planctibus auras
Rumpere, & innocuis nimium male-dicere Divis!
Ergo tibi inprimis, Sponsi, Sponsæque legantur;
Turpia nec pulchræ quæras primordia proli.
Ecquis enim furor est? lætas dum poscis aristas, 15
Triticeæque decus sobolis, comedendaque farra;
Haud unquam inverso tradis marcentia fulco
Semina, sed flavum Cereris melioris honorem?
Tu tamen intereà humanam contemnere pergis
Sementem; nec clara tuæ te gloria fortis 20
Tangit, ut incolumes uteros, uterique colonos,
Sincerumque petas valido de corpore semen.
Té-ne Hominis natura latet? té-ne ipsa Tonantis
Effigies? té-ne hic animus, cui fidera nota,
Cui mundi genus omne subest, haud possit inertem 25
Erigere, ut veræ documenta capeffere cures
Artis, & æthereæ condas pulchra atria menti?
Diique Deæque omnes, quibus alma cùbilia curæ;

Quæsis

C A L L I P A E D I A E L I B. I. II

Queis hominum satio arridet, promiscua passim
Semina, & infirmos thalamis arcete maritos,
Invalidásque nurus: sua ne primordia damnet
Progenies, voveátque Erebo Dirísque parentes.
Tu modò qui firmo servas molimine mundum
Divum Hominumq; parens, pravum consistere morem
Ne patiare: novus claro descendat Olympo
Naturæ Genius, qui Homini præcepta ferendo
Scribat, & ad reliquos transmittat scripta nepotes.

Nec mihi sufficient vegeta de gente parata 10
Conjugia; est aliud superat quod cætera punctum.

Ne juveni vetulam jungas, vetulog; puellam;
His nec latus Hymen, nec amicâ lampade fulgens
Allucet Sponsis Juno: succedit inqua

Tisiphone, accensâ Stygio de sulphure tedâ. 15

Cernis ut antiquo juvenis male-nupta marito,

Amplexus gelidos, invisâque basia vitet

Quotidiè, lachrymisque genas suffundat obortis,

Tithoni exosum fugiens Aurora cubile.

O fortunatum quem castis ignibus Atym 20

Deperiit Cybele! tantæ si basia sicca

Delibasset anus, juvenili robore cassus

Paullatim effætis animam liquisset in ulnis.

Quippe senescentes artus invadit inqua

Ariditas, quâ vivificus consumitur humor 25

Puberibus teneris. Libycos sic sæpe per agros

Irrigi bibulis imbres fuguntur arenis,

Torrida nec pluvio saturatur sidere tellus.

Præterea

12 CLAUDII QUILLETI

Præterea tam dissimili, juvenisque, senisque
Semina temperie pugnant; ut si quis in auras,
Concordi tandem coitu, proruperit infans,
Heu nimiū misero languescat debilis ævo;
Nec validis possit patriæ succurrere nervis.

Haud tamen hīc fileamus; ut auri sacra cupido;
Immensæ vel dotis Amor, nostra optima passim
Consilia, & pulchras soleat contemnere leges.
Nimirum immodico si quis patrimonia census,
Et multis gravidam nummorum millibus arcam 10
Monstret, & uxori promittat; protinus omnes
Hunc ambire fibi generum, matrésque patrésque
Cernimus, & lepidas certatim offerre puellas
Conspicuo Diti. quamvis huic viscera rodens
Fœda lues, Nuptæ contagia dira minetur. 15
Quamvis vel tremulæ languentia membra fene&ctæ,
Fœcundámque negent Venerem, thalamosq; beatos,
Atque infelici moveant fastidia sponsæ.
O quantas lachrymas; ô quanta hic tædia lectus
Infaustus feret! eximum marcescere florem 20
Ætatis, turpésque tori succedere fructus,
Aut nulos, miseranda nurus, noctésque diésque
Ingemet, & Veneris ludos horrebit iniquos.
Quinetiam amplexus potioris amœna libido
Si fortè invadet teneram (fœtentia nam quæ 25
Oscula, & invalidum non execretur Amorem!)
Quot mœchis temerata domus fordescet? alendos
Quot tibi turba procax dabit, ô Currucæ, Puellos?

Hic

CALLIPÆDIÆ LIB. I. 13

Hic equitem; hic vernam; vicinum hic exprimet Infans
Civem; aut bellacis frontemque oculosq; Tribuni.

Quæ tibi tot longis congesta pecunia crevit
Ærumnis; tibi quæ locupletes ordine longo
Transmisere Patres, pinguissima prædia, lævis
Numinibus, cedent alieno indebita nato. 5

Nec tantum hæc privata domus dispendia speret.

Ipsi etiam effeto nonnumquam robore Reges
Masculeo; aut veteris steriles ob semina morbi;
Infantes celsis in pulvinaribus ortos 10
Suscepere nothos. quondam data jura pudendo
Et sceleri, & natæ mœchi de sanguine proli:
Indignum quandoque caput diademate cinctum;
Sceptraque supposito, ò facinus! transmissa tyranno.

Sic quoque divitiis quæcumque, aut dote beatâ 15
Insignis celebratur Anus, licet aspera rugis
Ora gerat; lippis oculis, & dentibus atris
Horrida; clangosaque agitans præcordia tussi;
Hæc tamen insano si fortè libidinis cestro
Percita, connubiis inhiet serisque hymenæis; 20
Non deerit Juvenis, qui illam sectetur Amator,
Ingentesque affectet opes, nexumque jugalem
Offerat, & vetulæ macilentum ad corpus anhelet.
Ast ubi se ad multi communia commoda censu
Sentiet adscitum, paullatim tristia surgent 25
Tædia, & uxoris tetur aspernabitur ignem:
Virginis, aut Nuptæ flagrabit amore coævæ,
Dum gemet in vacuo conjux deserta cibili.

Hinc

14 CLAUDII QUILLETI

Hinc queruli erumpent fletus, iræque furentis
Zelotypæ, spretique atrox injuria lecti.

Hinc etiam hippomane affuso, mixtâ-ve rubetâ,
Incautum audebit fatis urgere maritum.

Unde ego communes coitus, & nescia pacti
Conjugia optarem induci (nisi sanctâ vetaret
Relligio;) quippe ingenitis rationibus æquam
Eligeret faltem Venerem Natura; nec ægris
Misceret sana, aut morientia corpora vivis.
Usque adeò simili gaudentes flore juventæ,
Et valida integris jaētantes robora membris,
Congruit ante alias geniali incumbere curæ!

*Nec tamen impubes Pueros crudâsq; Puellas
Junxeris.* In vacuis nondum genitalibus humor
Turget, at ingenuâ distendit mole lacertos.

Crescentemque Hominem partes diducit in omnes.
Has ideo leges, servandaque foedera dudum
Imposuit Themis, ut bissenum impleverit annum
Foemina, si Veneris dulci indulgere labori,
Et firmam cupit ex utero deponere prolem.

Namque ubi jam cœpit muliebri in corpore moles
Firmari, fervetque novo calor acrior æstu;

Tunc superest, roseoque uterum circum-alluit amne
Sanguis, in annonam fœtus & pabula Nati:
Maturoque simul turgentes tubere mammæ,
Inspirant blandum lascivi flamen amoris.

Sic quoque dum maribus molli lanugine pubes
Induitur, solidisque accedunt robora membris,

Fertilis

Fertilis exultat vigor; &, Junone secundâ,
Tunc licet uxoris blandos penetrare recessus.
His sanè ordinibus Mundi, & rationibus æquis
Conjugia aptantur; nec erit qui talia pulchræ
Fundamenta neget sobolis, thalamique beati.

Interea dum tam lepidâ versamur in Arte,
Conjugib[us]que damus leges; En Pulcher amandâ
Pubertate viget, validâ qui Gallica gestat
Sceptra manu, æternóque Patrum diademate fulget
Chara Deûm soboles, cælo Lodoicus ab alto
Missus, ut innocuis moderetur legibus Orbem. 10
O qualis decor ore nitet! quâm Regia toto
Corpore Majestas, animusque ad grandia surgens!
Hunc optant jam mille Deæ: Hunc spectabilis ardet
Nympha Tagi, Austriaci augusto de sanguine Ditis, 15
Jungendosque novo nexus promittit Iberos.
Hunc Lusitanis etiam suspirat ab oris
Regia Virgo gemens, Hispanæque æmula flammæ.
Hunc etiam Eridani Nymphæ, Rhenique bicornis
Depereunt, certantque sacris incendere tedis. 20
Tu tamen has omnes (nostræ ð spes maxima gentis)
Sedulus expendas, lectamque ad basia jungas.
Scilicet haud ullam thalami regalis honore
Digneris, cuius non ipsa inspexeris ora
Tu prius, insertamque alto sub pectore mentem. 25
Quis ferat insanum morem, quo, Numine cæco,
Excelsum Sponsa ad lectum non visa vocatur,
Eligiturque oculis alienis Regia Conjux?

Imme

16 CLAUDII QUILLETI

Immo hoc in votis sit primum, ut Pulchra jugali
Juncta tibi vinclo, & pulchro de sanguine creta
Uxor adorandâ faciat te prole Parentem.
Ecquid enim Populorum animos, subiectâq; corda
Leniùs afficiat, Regumque ad Numina fleat, 5
Quam si formosam decorent diademata frontem,
Pulchrâque fidereo majestas fulgeat ore?
Quid juvet antiquo Regnantum è stemmate Sponsam
Ducere, Junoném-ve suis adjungere sceptris,
Si fuscis obscoena genis, & corpore fœdo, 10
Vel nullum penitus, vel turpem inspiret amorem;
Unde etiam ad Regnum turpis se proferat hæres?
Non latet ut crebris temeretur Regia scortis,
Quum ruit in vetitam Venerem, famâq; sinistrâ,
Regius uxorem nimium aspernatur Adulter. 15
Sic saepè exosæ pertæsus conjugis olim
Juppiter, humanum promiscua stupra per Orbem
Intulit, & spuriis fœdavit sidera Natis.
Eripe te his, Rex magne, probris; contentus amandâ
Conjuge, Regales formosâ prole Penates 20
Auge, & conspicuos pueros in sceptrâ repone.
Quin etiam (si tanta loqui per Numina nobis
Sacra licet) posses minùs altâ è stirpe paratum
Sumere conjugium; modò pulchrâ nobile formâ
Concordes gereret splendenti in corpore mores, 25
Unanimique tuas leniret pectore curas.
Nimirum per Connubia, ingentésque Hymenæos
Mumenta sibi quærant, nutantia quorum

Sceptra

CALLIPÆDIÆ LIB. I. 17

Sceptra labant, nec firma suis radicibus hærent.

Sic tener elatam palmes desiderat ulmum.

Sed quibus invicto Populorum robore perstat

Majestas, proprio Reges se pondere librant;

Vicini nec egent vano tutamine Regni.

5

Dum tamen augusti decus ad sublime cubilis,

Prudenti præstans delectu quæritur uxor;

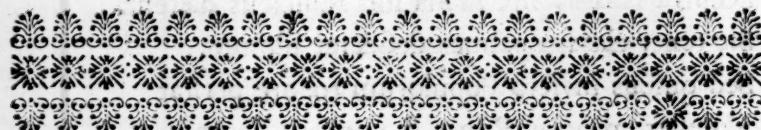
Me liceat cœptum, Phœbo aspirante, laborem

Persequi, & optandas sponsis edicere leges.

C

CALLI

CALLIPÆDIAE

LIBER SECUNDUS.

ED jam legitimo sociati fœdere Sponsi
Fœcundos ardent coitus. jam læta,
peracto
Officio, è cœnâ Agnatorum turba re-
cedit.

Ipse pater saturo turgens abdomine
Bacchus

Despicit effuso redolentia pocula vino,
Inversâsque solo pateras. saltante choreâ,
Florentes anfis pueros, agilésque puellas
Lassarunt crispo modulantes pectine chordæ.
Jam citharâ insignis licito prælufit Amori
Hedymeles; dulcésque jocos & suavia cantans
Basia, felicis promisit pignora lecti.
Imò & vesanum pectus, mœrèisque ferocis
Palladis, & stolidæ deridens vota Dianæ,
Te solam, Cytherea, piis mortalibus æquam
Personuit: tua lætitiam studia alma beatam
Præstare, atque ipsi solatia blanda Tonanti.

5

10

15

Te,

C A L L I P A E D I A E L I B . II . 19

Te, formose Pari, meritis evexit ad Astra
Laudibus, eximiæ quod debita præmia formæ
Donasset Veneri, sœvâ frendentibus irâ
Supremique uxore Dei, innuptâque Minervâ.
Ast nimis insanum salibus tentare jocosis
Haud veritus Phœbum, infando quod perditus æstu
Oebalium sterili puerum vexarit amore,
Excussoque caput quassarit amabile disco:
Te quoque, summe Pater, Phrygii quod amore puelli
Correptus, tetro fervens indulseris igni, 10
Contempsit: nam sola canens quæ utrimq; resolvunt
Oscula, perversum Diris oneravit Amorem.
Morosi risere senes: risere verendæ
Matronæ, castæque nurus. Sed Vesper Amantes
Sollicitat, Venerisque sacro micat Aureus Astro. 15
Ergo abeas inamoene Pudor. Succedat amicâ
Lampade ridentes agitans Hymenæus Amores,
Atque maritalem jactans Saturnia tedam.
Vósque adeo, ò passæ genialia prælia Matres,
Virgineam intactæ Zonam discingite Sponsæ, 20
Intrepidosque afflate animos. jam nuda mariti
Membra Cupidineam fervent intrare palæstram.
Congrediamur, ait; Paphioque terenda duello
Tempora ne perdat mora longior; invida cedat
Turba, nec optatam toties præcludat arenam.
Quid validos miscere toros; quid nostra vetatis
Brachia felici tandem se tradere luctæ?
Parce furens animi juvenis; compescere robur

20 CLAUDII QUILLETI

Tantis per, cæcumque juvat frænare furorem.
Nimirum crudum si ad læta cubilia portas
Ventre cibum, incoctaque agitas genitalia cœnâ,
Heu tenue effundes semen; nec idœna pulchrum
Materies fundabit opus. fiste ergo per horas 5
Saltem aliquot; dum cocta satis, stomachoque subacta
Pabula, Nectareum spargant per viscera succum.
Dura quidem tibi lex, sed pulchræ congrua proli.

Quippe Sophos docuit Naturæ providus ordo,
Qui matutino concrescunt tempore foetus, 10
Pulchrius effectam membris assumere formam;
Hoc ratio ipsa probat. Nam quum nox humida cœlo
Labitur, & dulcem spargit per membra soporem;
Tum calor è summis subit interiora, ciboque
Acrius incumbit, nativaque munia complet. 15
Robore tum vegeto ventris præmansa teruntur
Frustula, quæ speciem lactentis adepta tremoris
In jecur irrepunt; rutiloque imbuta rubore,
Sanguineo totum perfundunt flumine corpus:
Unde & foecundos latices genitalia fugunt, 20
Queis fervore novo spumantia semina manant.
Namque inter-textis plexu centuplice venis;
Spiritibusque iterum mixtis; concoctior humor
Evadit, vitaéque capax animique futuri.
Intempesta igitur prudens vitare memento 25
Basia; ne studio Veneris frangente calorem,
Naturæ turbetur opus; præcepit ve libido
Venturo lugenda ferat dispendia nato.

Quis

Quis nescit crudo distentum nectare quondam
 Indulsiſſe Jovem Junoni; atque indē creatum
 Vulcanum turpem, coelique ex arce ruendum?
 Hic adeo informis vultu, membrisque pudendus,
 Ut nec eum mensā Superi, Pállasque petito
 Sit dignata toro; foedo sed corpore spretum
 Jussit ad calidum Veneris migrare cubile.

Hæc etiam omnimodis nullo discrimine jungi
 Sueta viris, talem hunc fastidit ſæpe maritum;
 Connubiique ſacras gaudens contemnere leges,
 ſæpius innumeros admittit ad oscula mœchos.

Nec fatis est instantem operi, atque ingesta coquentem
 Præpropero coītu non abduxifſe calorem;
 Est aliud quod noſſe juvet. *Tu respice folers,*
Quā cœli facie, quo fidere conjugis arctos 15
Amplexus ſubeas, fœcundaque bafia libes.

Non etenim tanti refert, quo lumine primos
 Vagitus infans edat, maternaque rumpat
 Vincula, & exiliens utero fe prodat in auras;
 Quanti, quo radio, quibus astris, femine utroque 20
 Concepto, humana incipiat coalescere moles.
 Scilicet hiscenti qui fertilis humor in alvo
 Conditur, & calidis fervens congreſſibus hæret,
 Sidereos magis influxus, supremaque fata
 Excipit, & valido cedit mollifſimus astro.

Sed quis tanta queat ſummi recludere mundi
 Arcana, & pulchras fatorum evolvere leges?
 Tu Dea quæ rutilis celum caput inferis Astris

Uranie;

22 CLAUDII QUILLETI

Uranie; cui sordet humus; cui sidera tota
se pandunt, rege cantantem cœlestia Vatem.
In Pulchro labor est, & nostram gloria Musam
Pulchra manet, si divinas quas condimus Artes,
Numine felici inspiras, atque ora resolvis.

Nimirum aurato quod fulget fornice cœlum;
Quaéque coruscanti scintillant lumine flammæ
Ætheris, haud mera sunt oculis spectacula nostris:
Non ideo innumeræ stellas inspersit Olympo
Omnipotens, ut nos picturæ pascat inani; 10
Altera condendi ratio fuit optima mundi.
Nónne vides ut diversis surgentibus Astris,
Æstusque, pluviaéque, & agentes nubila venti,
Temperie variâ terras, Pontum, Aëra mutent?
Quis neget imbriferas Hyadas? quis Oriona nimbos 15
Cogentem? viden' ut ferventes Sirius agros
Urat, & irriguos sitiens exsorbeat amnes?
Quid memorem summo coëuntes æthere summos
Fatorum auctores? Saturnum falce tremendum;
Sanguineumq; Jovem; & spirantem prælia Martem? 20
Horum si junctos rabidus Leo colligit ignes,
Heu quot subiectas perdent incendia gentes!
Funera quot truculenta dabit furialis Enyo!
Mutatis rerum vicibus subversa fatiscent
Imperia, atque novi venient ad sceptræ Tyranni. 25
Talia congressu simili coëuntia quondam
Sidera, Pompei movere & Cæsaris iras;
Româque Thessalicos foedavit sanguine campos.

Et

C A L L I P A E D I A E L I B. II. 23

Et (vatum nisi vana fides) quæ nunc quoque Gallos,
Hispanosque fero committunt Marte ruentes,
Armatosque adiungunt in mutua vulnera Reges,
Hæc eadem sunt fata Poli: nam sidera mixta
Saturni, Jovis, & Martis, juxere malignos
Ignes, quæ rutilus distendit brachia Chiron.

Nec non quæ tetur dispersit in inguina virus
Fœda lues, Venerisque usus corruptit amoenos,
Iisdem sideribus junctis producta refertur.
Namque ferunt ipso quo tempore turpis in orbem 10
Irrupit labes, contagiaque horrida fudit;
In Cancro, fidus Martis coiisse furentis,
Et qui liventi Saturnus nigricat Astro.
Sed quid tantorum resero penetralia Divum,
Summarumque vices rerum, causasque retego? 15
Expediam pulchros quæ fingant sidera natos;
Et quæ nos docuit pulcher Dictator Apollo.

Antiquo fama est homines doluisse sub ævo,
Et superos quondam crebris tetigisse querebis:
Plurima quod passim fœdis natalibus orta 20
Corpora, in humanam ferrent opprobria gentem.
Nescio quo cœli vitio, quo semine pleni
Tunc uteri, illepidam fundebant undique prolem:
Tunc rarus decor ornabat sponsosque murusque.

Ergo ut forditiem hanc summam despexit ab arce 25
Cœlicolum Princeps; Divos, Divasque faventes
Conjugiis, rutilus accersit ad ætheris ædes.
Advolat ante omnes pictis pavonibus auras

Pronuba

24 CLAUDII QUILLETI

Pronuba Juno secans. sequitur Cythereia mater
 Vecta Cupidincis vastum per inane columbis.
 Accurris Lenæ Pater. Tūque inclyta cultrix
 Auricomæ segetis; (quis enim fine numine vestro
 Fortiter uxori incumbat, Veneremque frequentet?) 5
 Concilium magnum complet formosus Apollo.
 Confedere Dei, atque Deæ. Tum Juppiter alto
 Exorsus folio, paucis humana recenset
 Tædia; & infames turpi propagine terras.
 Dūmq; hæc omnipotens expendit, opemque requirit; 10
 Delius assurgens, postquam est data copia fandi,
 Tali voce refert. Hominum malè providus usus,
 O Superi, & celsi damnanda inscitia mundi,
 Illepidos generant pueros, turpèisque puellas.
 Atque ut cuncta meo de fidere sidera pendent,
 Fas mihi sit cœli pulchras exponere vires, 15
 Nec vulgata loqui. Obliquo quâ cingitur æther
 Zodiaco, astrorum rutilantes cernitis ignes,
 Claraque bissexnas referentia signa figuræ;
 Hinc oris fluit omne decus, pulchrique venustas
 Corporis; hinc etiam vultus deformis origo. 20

Nam dum prolificâ fervent genitalia luctâ,
 Si simul emerget fugientis corniger Helles
 Vector, & ignito in cœlum se vellere tollet;
 Quæ tunc concipiet, nil pulchri proferet uxor. 25
 Oblongum pueri collum, nec idonea crura;
 Incurvumque caput, defixaque lumina terræ;
 Duratae cutis asperitas, niveique capilli,
 Corporis

C A L L I P A E D I A E L I B. II. 25

Corporis immani moli jungentur ineptè.

Præcipuè si Saturni fax improba tetrīs

Inficit radiis ortum, vel Martius ignis;

Quippe abigunt omnes ex omni parte lepores;

Hæc invisa bonis infaustaque Sidera natis.

Nec magis arrident radiantia cornua Tauri;

Aut transversa tuens Oculus violentius Astrum,

Pleiadumque Chorus. Pulchro licet ore superbæ,

Pleione genitæ, matris pulchra ora referrent,

Nil tamen efformant lepidum; nisi Cynthia nostrâ

10

Luce micans, leni radio candardia fingat

Membra, creéque cutem blando lævore coruscant.

De Taurō quid plura? fatus, sub Sidere bruto,

Oblongas infans nares, nimiūque patentes;

Pinguia colla; oculos turpes, & lumine torvos;

15

Illepidam frontem; rufos per tempora crines;

Nigra supercilia, & magno de pectore raucam

Vocem habeat, foedamque agreli corpore molem.

At Geminis decor omnis inest, formaéque venustas.

Hos Helenæ pulchros, concordia pectora, Fratres,

20

Et puro Ledæ prognatos sanguine, cælo

Donavit pater omnipotens; voluitque beatam

Innocuo semper nexus producere prolem.

Nec tantum lenes oculos, ridentiaque ora,

Et niveum præstant per lævia membra colorem;

25

Sed blandos animi mores, & lumen amoeni

Ingenii, placidásque artes, gratamque loquela;

Scilicet his Majâ genitus dominatur in astris;

D.

Facun-

26 CLAUDII QUILLETTI

Facundásque serit vires ; queis gratia mentis,
Corporis ingenui molem comitatur honestam.

O quām dissimiles radios ex æquore surgens
Obscēnus Cancer concepta in semina vibrat !

Hic ex immundis foedè conflatus Afellis,
Et turpes pandens Chelas, deformia confert
Membra ; oculos parvos ; tetros nullo ordine dentes ;
Pinguis aqualiculi gibbum ; gracilésque lacertos ;
Atque humili toto contractam corpore molem.

Sed quæ detraxit Nemeææ claviger Heros
Terga feræ, urenti fulgentia in æthere flammā ;
Hæc flavos præbent crines, oculosque feroce ;
Pectora lata ; artus longos ; proceraque membra.
Ecquid enim humani, furialis bellua possit
Conferre, Argolicos quæ cùm disperderet agros, 15
Herculis indomitā meruit succumbere clavā ?
Et quamvis solium rutilo hoc sub fidere dudum
Fata mihi dederint ; fausto vix lumine possim
Frangere naturam turpem, rabiémque Leonis.

Hunc sequitur Virgo, nitidis spectabilis Astris,
Justitiæque Astræa tenax, quæ ferrea fæcla,
Insanumque solum fugiens successit Olympo.
Cernitis eximiam lucem quâ Spica coruscat,
Æmula fax Jovis innocui ; non purior ignis
Scintillat, radiisque uteros melioribus implet. 25
Virginis ergo oriens sidus, fœcunda fovebit
Semina, formoso influxu ; speciisque decoras,
Laudandisque habitus, vultusque inducet amandos.

Nec

CALLIPÆDIAE LIB. II. 27

Nec minùs oblectant orientis lumina Libræ.
Hic, Charitum Regina, domum sedémque locasti,
Viribus hinc validis, facie pulcherrima fingis
Corpora, formosos pueros, lepidásque puellas.
Novi equidem hoc signo Saturni fidus iniquum
Exaltare suum robur; fuscumque colorem
Per reliquos artus infesto lumine spargi.
Sed tua præcellit virtus Cytherea: tuóque
Munere, se niveâ profert albedine vultus.

At quis ferre queat quæ teter ab æquore surgens 10
Scorpius, illepidis deturpat membra figuris?
Ille venenatâ verrens magnum æthera caudâ
Pulchrum odit: parvos oculos, rufosque capillos
Ingenerat; magnosque pedes, oblongaque crura.
Has vires fortitur Orionis interfector
Sordidus, ac putri Telluris pulvere cretus.

Phillyrides verò Chiron, præceptor Achillis,
Quem Divum pietas pulchro donavit Olympo,
Non ita deformat natos: Nam si exerit undis
Aut caput, aut humeros, aut tensæ spicula dextræ, 20
Conceptus beat, & formosis influit astris.
At si posterior caudâ fulgebit equinâ,
Non ita felici turgebunt semine matres.

Quis Capri hirsuti torpentia sidera nescit?
Hæc horrenda domus Saturni turpia quæque
Conferet, & natos vix ullâ ex parte beabit.

Hinc Phrygius puer exoriens, urnaque benignâ
Fertilis, ad pulchram disponet semina prolem.

28 CLAUDII QUILLETI

Æquorei demum Pisces, quibus humor abundat
Frigidior; cassaque hærent in corpore vires;
Producunt capita exigua, exilesque lacertos;
Distortam formam, & parvæ compendia molis.

Quid loquar oppositis Errantia sidera flammis,
Lucéque Quadratâ pulchrum corrumpere Olympum?
Quis nescit Trini radii, & Sextilis amicos
Influxus? si præsertim tu, Cœlicolûm Rex;
Tûque Cypri Regina; astris fulgebitis æquis,
Prosperaque optatæ dabitis primordia proli.

Nec latet ad lepidam sobolem conducere vernos
Amplexus; læto quo tempore parturit omnis
Natura, & radiis turget vitalibus Aër.
Sed calor æstivus, quo fervet torrida bilis;
Multus & in tenues vanescit spiritus auras;
Effœtaéque fluunt vires; vix sufficit almæ
Progenerandi operæ. Autumni vix tabida confert
Temperies: aut velanæ inclemensia Brumæ.
Ergo imprudentes homines, nimiūmque falaces,
Nec faustos fatagunt radios, nec tempora læta
Eligere; ut pulchræ sobolis fundamina ponant.

Affensere omnes Superi; jussuque Tonantis,
Sculpta hæc in croceâ divina effata papyro;
Quæ dudum in sacri penetralibus abdita Pindi,
Nunc mihi sidereæ panduntur munere Divæ
Uranies, nostrâ cui nil jucundius arte.

Vos igitur, vos dulce patris cognoscere nomen
Qui cupitis, pulchrōsque in sœcula fundere natos,

Con-

C A L L I P A E D I A E L I B . II . 29

Conspicite attenti, quo tempore, quâ-ve sub horâ
Quodlibet emergat Sidus; quo lumine tactum
Saturni, Jovis, aut Martis; quos Delius ignes
Torqueat in Venerem, Lunam, Atlantíse nepotem,
Nec vos hoc studium deterreat; omnia nam sunt 5
Perspicuis tabulis signata volumina cœli,
Atque in Ephemerides rectâ ratione relata,
Quæ legere haud pigeat. Sed & horis bis duodenis
Quotidie ætherei vertigo absolvitur orbis,
Ut quocumque velis sub Sidere basia figas. 10

Nec satis est pulchræ quâ cœlum congruit Arti
Noscere, & ad Venerem magis aptum assumere tempus.
Sunt alia, ô Sponsi! vobis momenta tenenda.

Ne premite uxores (quidquid prurigo fatiget)
Dum fluit in latebras uteri, multâque pererrat 15
Menstruus illuvie, resarátq; cava oscula sanguis.
Si faciatis enim, cœnosâ uligine semen
Extinctum, forsan coïtu vanescet inani;
Nec dabit optatam turpis lascivia prolem.

Non secus ac madidos si tritica sparget in agros
Agricola imprudens; lætas haud cernet aristas;
Rustica nec flavas cumulabunt horrea messes.

Si tamen humentem qui stillat sanguis in alvum

Non yetet impuro coëuntia semina nexu;

Quâm misera emerget proles! Elephanticus infans 25
Nascetur, foedaéque feret contagia lepræ:

Quippe venenatâ quâ sordent menstrua labe,

Hac etiam pueri radix yitiata laborat.

Ecquid

30 CLAUDII QUILLETTI

Ecquid enim fæce hāc muliebri tetrius usquam est?
Si cadet in vites effusa faburra novellas;
Si teneras fruges, aut insita germina tinget;
Omnia marcescent subito quasi fulgure tacta.
Si canis hanc fæcem fitienti glutiet ore; 5
Hunc aget insanum rabies exorta repente.
Ergo hujus Veneris lutulentas spernite, Sponsi,
Illecebras, nitidisque uteris inspergite semen.

*Vos etiam, ô lepida uxores! que grata virorum
Basia, confusis labiis, ulnisque foveatis;* 10
*Proh pudor! haud natibus nimium crissantibus, almam
Perturbate operam: crebris subsultibus, omnis
Mascula vis, utero vix connivente, fatiscet;
Quaque subintrarat, refluat disperditus humor.
Imò & fœcundâ si fortè hærebit in alvo,* 15
*Motibus immodicis excussum semen utrimque,
Invalidos foetus divulsis partibus edet;
Nec vestri optando gaudebunt robore nati.
Namque ut naturæ penetralia cæca recludam,
Solertisque oculos subeat genitalis imago,* 20
*Hæc legite, atque uteri genuinam attendite formam.
Est locus in spatiis latitans abdominis imi,
Distinctus modicâ cavitate, pyrique figurâ;
Ductilis hunc membrana, rotundaéque instar alutæ
Efformat; quam vena duplex, arteria, nervus,* 25
*Sanguine spiritibusque rigant è corpore toto.
Hunc uteri fundum vocitant; hunc linea recta
In dextrum lœvumque secat: Mas creditur alveo*

In

In dextro; in lœvâ coalescere fœmina cellâ.
 Hâc via per duclum oblongum, quo penis amicè
 Stringitur, & calidum semen jaculatur in antrum;
 Collum uteri Physici dixere; huic intima cervix
 Adnata, abstrusos claudit mirâ arte recessus;
 5
 Dum ruat in Venerem rigidâ tentigine fervens;
 Et pulchram meditans valido molimine prolem,
 Sponsus aëret dulci naturæ vomere campum.
 Quippe ad masculineum semen se proripit hiscens
 Os uteri, suetûque cavam prolectat in alvum
 10
 Spumantem humorem, & muliebri semine miscet.
 Sic ergo in sese cavitas uterina reducta
 Subsidit, cogitque arctis amplexibus albam
 Sementem, humani fœcunda exordia nati.
 Qualia ab ingestâ persentit gaudia succo
 15
 Ventriculus, quem dira fames divellit inanem;
 Talia concipientem uterum solatia replent.
 Unde agiles nimiùm, motantésque inguina coxae,
 Delicias omnes, effusâque semina perdunt.

Nec mihi displiceat quorumdam hîc vota Parentum
 Ritè secundare, & gratam præscribere normam
 21
 Quâ generare mares valeant; nam mascula proles,
 Stemmata, magnorûmque decus sustentat Avorum.
 Nec defunt qui fœmineam sermone maligno
 Dedearent sobolem: pravo quasi devia lapsu,
 25
 Frustratâque operâ, Natura invita puellas
 Gignat, & in terras effundat amabile monstrum.
 Sed stolidum errorem melior sententia yicit,

Et

32 CLAUDII QUILLETI

Et blandum merito sexum donavit honore.
Nos tamen interea maribus præcepta ferendis
Scribamus; dudum ut vigeant ingentia Regum
Nomina, Patritiique altâ de gente nepotes.

Inprimis vegetos, vivoque calore micantes 5
Exultare mares, rectâ ratione periti
Agnovere Sophi. Suadent hoc firma virorum
Robora, masculineque acres sub pectore vires;
Impavidique animi vigor; & civilibus aptum
Ingenium; & longo mens indefessa labore. 10
Ergo ut masculineam certo conamine prolem
Conjugia instaurent; calido sibi sanguine venas
Impleri, appositâ victus ratione laborent.
Ecquis enim in vasis semen genitale subactum
Sanguineo ex humore neget, quum plurimus album 15
Spiritus inducat, spumâ candente, colorem?
Unde dapes calido humentique per intima succo
Confertas juvet ingerere; ex his viscera ut almos
Continuò eliciant ad mascula semina rores.
Quin etiam aëreis turgere alimenta necesse est 20
Spiritibus, dulcique uteros gaudere vapore,
Si tibi mens stabiles maribus firmare Penates.
Hic tales numerare cibos me recta docendi
Lex adigat, nisi fœcundis hos prodiga passim
Natura uberibus, dextraque effundat apertâ 25
Sufficiat geniale ad opus celebrare Lyæi
Munera lætitiamque Dei: Nam vitis amicos,
Masculam ad prolem, præbet jucunda liquores;

Præ-

CALLIPÆDIAE LIB. II. 33

Præcipue quæ Nectareis Burgunda racemis
Luxuriat; vel quæ Campanis exultat in oris;
Aisiisque hilarat pretioso palmite colles.

Vos ideo, ò lepidæ uxores quæis mascula cordi
Progenies, modici rutilantia pocula Bacchi 5
Ne pudeat miscere cibis; lætisque maritis,
Concordi, optatam ad sobolem, vos jungere vietu.
Quin & temperierat vobis Natura tepentem
Indidit humonterisque uteros, quos fervor Iacchi
Exacuat, maribisque aptam contemperet alvum: 10
Nec tamen immodico vos indulgere juvabit
Lenæo; nimiis vini stagnantia rivis
Viscera, nativum minuunt vesana caloreffri,
Nec dare sufficitur maribus primordia firmis.
Nónne mero Liber nimio prolatus, amicam 15
Dum strinxit Venerem, temulentaque basia fixit,
Obscoenam genuit crudo de semine natam,
Nodosis pedibus, pallentique ore Podagram?
Usque adeo moderata regat Prudentia potus.

Nec tantum Patrem Bromium; sed & oscula Matri
Idaliæ, modico ore petant, quos masculus Hæres 21
Tangit, & ingenui cognomen nobile Nati.
Nimirum amplexus crebri nativa caloris
Munia corrumpunt; aqueoque serosa liquore
Semina, fœmineæ reddunt accomoda Proli. 25
Ergo ubi rara Venus subigendis tempora fuccis
Æqua dedit; licuitque penum cumulare calentem
Prolifici humoris, mox fidera mascula læti

E

Vir

34 CLAUDII QUILLETI

Vir mulierque notent; calidis coeantque sub Astris:
Qualia sunt Aries; Gemini; fulvique Leonis
Sidus; & Aethereæ rutilantia lumina Libræ;
Chironisque micans fulgor; radiantis & Urnæ.

Errantes etiam stellas, cœlestis Alumni 5
Vranies, aptas maribus novere creandis,
Saturnum, calidumque Jovem, Martemque ferocem:
Téque ò jucundæ lucis dator, Auree Phœbe,
Quo cuncta expanso spirant viventia mundo.
Unde ubi masculeo in signo fulgebit Eous 10
Juppiter; aut rutilo foecundus lumine Titan;
Exercete operam dulcem, Cypriumque laborem.

Matutina solent etiam producere gratos
Bafia læta mares: longâ nam cocta quiete
Semina, robustis ponunt fundamina natis. 15

Nec satis est utero calido excepisse feracem
Sementem; Est aliud soboles quo mascula surgat.
Seminei simul ut rores ab utroque Parente
Decidui, in blandos uteri subiere recessus;
Protinus in dextrum latus inclinata recumbat 20
Alma uxor: dextro sedenim concepta sub Alveo
Semina, masculineam formabunt fervida prolem.
Quis nescit lævis dextras præcellere partes,
Confertoque vigens corpus refovere calore,
Unde Mares perhibent dextris de partibus ortos? 25

Imò & Naturam quos Arte juvare parentem
Cura tenet, stricto lævum constringere nodo
Testiculum satagunt; dextro ut de flumine totum

Semen

Semen eat, nec firmo operi fons lævus inundet.

Sic ubi robustos operosa ad aratra juvencos,

Atque aptanda jugo colla optavere Bubulci;

Florentes annis Tauros, lævisque revinctos

Testibus, in pulchras incendunt ritè juvencas.

5

Tanta mares passim gignendi cura fatigat!

Quid primum hinc laudare viri, uxorisq; supinum

Concubitum juvet? horrendas quid pandere causas

Informis molæ? quid monstra? quid Hermaphroditos?

Omnia jam vulgata? sed & mihi casta Camœna

10

Ora verecundo monstrans suffusa pudore,

Obstrepit, & leviter vulvas admurmurat aures.

Lascivum calatum siste, inquit; honestaque verba

Ingenuam condant castis sermonibus Artem.

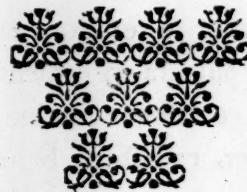
Fescennina pudent Musas, & cœlibe vate

15

Digna parum, Paphiis sunt admiscenda choræis.

Obsequor; & Cypriæ reticens mysteria tedæ

Jam coalescentes accingar dicere fœtus.

CALLIPÆDIÆ

LIBER TERTIUS.

RGO ubi conceptus certissima signa
recentis
Elucent, ut qui dulcis genitalia tentat
Horror; & admissum semen testata
voluptas;
Osque uteri penitus clausum; men-
sésque retenti;

Hincque redundanti turgentes sanguine mammæ. 5

Protinus ut pulchri concrecant membra puelli

Curam adhibete Nurus. Prægnantum incuria germen

Corrumpt plerumque, obtortaque corpora reddit.

Sed quia se nostræ cœpit jam prodere menti

Natura, & lepidos placuit penetrare recessus; 10

Dicamus, qui foeta uxor se tempore primo

Conceptus geret, ut pulchra incrementa capeant,

Qui bene commixto coalescunt semine foetus.

Vos modò, Pierides, castissima Numinæ Musæ,

Parcite, si Veneris repetitum pagina nomen 15

Crebra sonet, vestrásque iterum perducat ad aures.

Amplius huic nullam laudem dabo; pestis acerba

Præg-

CALLIPÆDIAE LIB. III. 37

Prægnantum Venus est, pulchrumq; opus improba fœdat.

Namque Cupidineo mulier si pruriet cœstro,

Conceptumque novo turbabit semine semen;

Fortè super-fœtans, conniventisque recluso

Ore uteri, malè concretam super-ingeret offam. 5

Aut motis, coitu nimio, haud impune, pudendis,

Vix-coeptum crudo fœtum deponet abortu.

Ceu quum Vere novo, Cerasuntis fertilis arbos

Parturiit flores, rubri primordia fructus;

Pulchraque Virgineis promisit fercula mensis: 10

Hujus si teneros agrestis dextera ramos

Concutiet motu noctuo; spem diruet omnem

Æstivæ Pomonæ, & primula munera perdet.

Concubitus igitur crebros quos fœta frequentat,

Quis non damnabit? quum nec lasciva capella, 15

Obscœnaque lupæ subeant hircosque, luposque,

Dum gravidos gestant accepto semine ventres?

Sed locus hic, coeptique operis subiecta requirat

Materies, ut prægnanti quis victus alendæ

Sit melior, pulchraeque canam præcepta diætæ. 20

At quoniam docti hæc passim scripsere medentes,

Nunc mihi præcipuum labor est attingere Punctum.

Ut primùm humanâ commixtum ebullit in alvo,

Æternoque animo fundat pulchra atria semen;

Tu satage, ô Prægnans, nè tristibus anxia curis, 25

Atra melancholica offundas phantasmatæ menti:

Nec turpes oculis facies, aut sordida monstra

Objicias; simulacra tibi obversentur ubique.

Formosa,

38 CLAUDII QUILLETTI

Formosa, & letos semper recreantia visus.

Namque ubi fervet opus Naturæ, spiritus alto
De cerebro affusus, calidâ se miscet in alvo
Prolifico humor, partesque hunc versat in omnes;
Quâsque gerit species invicto robore cudit; 5
Unde novam sequitur subiecta potentia legem,
Formatrixque typo nonnunquam cedit iniquo.
Sic ubi, triticeâ in maestrâ diluta tepenti
Flumine, fermentoque acri prægnantia turgent
Farra, tumetque calens ferventis massâ farinæ: 10
Si manus adveniat pistoris, crustula fingit
Omnimoda, & libi genus omne, omnisque figuræ.
Sic quoque semineam versant phantasmata molem.
Nec solum hæc sero sunt observata sub ævo;
Aut veteres latuere Sophos. Nam quis tua nescit 15
Semiferis horrenda toris natalia, Chiron?

Oceani proles pulcherrima Phillyra quondam
Saturni pectus rapido inflammaret amore;
Utque senex tantæ impatiens incendia flammæ
Ferre diu haud poterat; teneræ insidiatur, amantis 20
More Dei; & lepidæ molitur stupra puellæ.
Fortè in natali ludebat littore Nympha
Nereidum comitata choro; quum falcifer ardens
Hanc rapit, & nemorum latebrofa in devia dicit.
O quantos gemitus! quanta ò suspiria fundit 25
Phillyra, dum raptum sibi virginitatis honorem
Sentit, & hirsuti fœtentia basia Divi!
Hanc, mater Cybele cœlo exaudiuit ab alto,

Lasci-

C A L L I P E D I A E L I B . I I I . 39

Lascivumque olidi scelus indignata mariti,
In medium irrumpit; violataque foedera lecti
ulta, voluptates & adultera gaudia turbat.
Hanc adventantem ut vidit Saturnus, equinâ
Ocyus induitus specie, se subripit irâ 5
Zelopytæ uxoris, sylvâque reconditur atrâ;
Dum gemit arboreâ deserta puella sub umbrâ
Virgineum florem excussum, labémque pudoris.
Nec tamen interea senis insinuata salacis
Semina, pulehrum uterum formosâ prole bearunt: 10
Sed postquam noni accedunt fastidia mensis;
Maturumque uterus gestit deponere fœtum;
(Horresco referens) caudâ se prodit equinâ
Semiferus, dorsóque & cruribus hispidus infans.
Quis memorare quæat quos pulchra puerpera fletus 15
Fudit, inhumani partus opprobria lugens?
Vos, ô cœrulei mitissima Numina ponti
Nereides, querulæ miseratæ damna Sororis,
Dicite, quæ vestros lacrymarum copia fluctus
Turbavit? quo planctu imæ gemuere cavernæ? 20
Me-ne (ait) immeritam stupro violavit iniquo
Antiquus Divum Pater, ut mea viscera fundant
Prodigia obsecnæ prolis, monstrumque pudendum!
Quin potius Lucina tuo exanimata furore
Occubui, & dirus properavit funera partus! 25
Non adeo invisum Superis caput, Astra malignis
Obruerent radiis, pejorâque fata pararent.
Dixit, & immodicis animique & corporis ægræ

Tor-

40 CLAUDII QUILLETTI

Torminibus, mediis languens vox faucibus hæsit;
 Et gelidis maduere uidi sudoribus artus.
 Hanc ubi deficientem animo, pia turba Sororum
 Cernit, opem medicam subitò parat; atque liquore
 Cardiaco, actutum dilutam porrigit Ambram,
 Quam Pater Oceanus divino promit ab alveo
 Ut fugientem animam recreat in pectore fistat.
 Utque novas sensit vires, lucemque reducatam
 Nympha gemens; coepit moestas iterare querelas;
 Tartareasque domos, Stygiāmque optare paludem:
 Dum levis obrepit somnus, qui fessa benignā
 Membra levat requie, & cerebro phantasmata lēta
 Obtendens, variā demulcat imagine mentem.

Tunc se sopitæ Nymphæ dedit altera Nympha
 Conspicuam, variis rerum celeberrima formis.
 Phantasia, instabilis vultu; nunc mole pusilla;
 Nunc ingens; nunc splendenti candore corusca;
 Nunc atris obscura genis: exinde colore
 Diverso exultans, diversisque inde figuris.
 Hanc rerum innumeræ species; hanc ordine nullo
 Circumstant, simulacra modis volitantia miris.
 Sed lepido tandem ore nitens, hac voce jacentem
 Aggreditur, somnique leves intercipit usus.

Parce genas lacerare, tui causa ipsa doloris
 Phillyra; quæ crebrā Saturnum mente revolvens
 Acris equi formā indutum; hinnitūque ferocem;
 Hoc corrupisti foedo phantasmate prolem.
 Namque ego, quæ species humanis mentibus omnes

Offero,

C A L L I P A E D I A E L I B. III. 41

Offero, & internum moveo per singula sensum;
Te quoties vidi recolentem hirsuta ferini
Membra Dei: quum te stupratam liquit opaco
In nemore, uxorisque procacia jurgia fugit.
5 Hæc fera quadrupedis species, hæc turpis imago
Usque tuo obversans animo, calidisque recepta
Spiritibus, pulchrumque uteri bacchata per antrum,
Humano dorsum capiti conjunxit equinum.
At tibi prægnanti si mens non læva fuisset;
10 Nec me tam fœdam toties tibi pingere formam
Jussisses, tua divino de semine proles
Incorrupta foret, nec turpi mixta figurâ.
Ut tamen ægroto quædam solatia cordi
Ferre queam, tristemque animi sedare dolorem;
15 Accipe Phillyridem quæ sors manet optima natum.
(Credere nec mihi te pigeat, nam conscientia fati
Sæpe fui, nec semper inania somnia fingo.)
Ille tuo exiliens utero qui prodiit infans,
20 Quum pueri & juvenis crudos superaverit annos;
Maturumque virum prudens effecerit ætas;
Nil sapient vulgare; animo super æthera vectus
Omnia pervadet magni penetralia mundi:
Abdita non illum Naturæ arcana latebunt:
25 Herbarum vires, rapidique volumina cœli
Callebit; nec mentis opus studiumque sagacis
Ingenii, imminuent villoſi tergora dorsi.
Ipsa quoque æterno Nerei de semine creta.
Pulchra Thetis, natum ipsa tuo concedet alendum

F

Chironi,

42 CLAUDII QUILLETTI

Chironi, sobolique tuæ submittet Achillem.

Hæc fata, in tenues evanuit ocyus auras
Phantasia, & vigilem fugiunt phantasmata Nympham.

Hoc somno erectas vires & gaudia sentit
Phillyra, vesanásque levant insomnia curas: 5
Quæ dum mente agitat, versatque examine crebro,
Reddita lux oculis tandem, & solatia cordi.
Sed quoniam tam sæva tulit sibi tædia fœdi
Objecti species; posthac nec grandia Cete;
Nec turpes magno nantes in gurgite Phocas; 10
Cæruleos nec Delphinas; nec te quoque, Protheu,
Cernere dignata est; nec vos Tritonia Proles:
Affiduis sed Nereidum permixta choreis,
Nil nisi formosos respexit provida vultus.

Vos ergo, ô gravidæ! si mens est edere natos
Corporis egregii, solerterem impendite curam,
Ut semper subeant oculos pulchra omnia vestros.
Si puer in votis lepidus; formosus Apollo
Formosâ vestros delectet imagine visus:

Aut qui infelicem Corydona urebat Alexis. 20
Si magis arridet præstanti fœmina formâ;
Conspicite aut Venerem, qualem Titianus amœnâ
Depinxit tabulâ: aut Danaën pulchro ore nitentem,
Dum pluvio hanc implet Genialis Juppiter auro.

Si tamen & nostri decus haud ignobile sæcli
Suspicere est animus; pulchræ obversetur imago
Phyllidis, in nostros qualis fuit obvia sensus,
Dum nos vesano quandam torrebat Amore.

O

C A L L I P A E D I A E L I B . III . 43

O quām conspicuā fulgebat mira juventā!
Quæ roseo ore magis? niveā quæ fronte puella
Candidior? quæ grata magis se corpore toto
Exhibit moles? & amandos fusa per artus
Blanda Charis, spirānsq; omnis per membra Cupido? 5
Verūm ô humanæ nimia inconstantia sortis!
Floridus hic periisse decor jam cœpit, & ævi
Conditio infelix lapsos desiderat annos:
Jam rugæ subeunt: jam dens obscurus hiulco
Ore patet, raróque albescens area crine. 10
Atque adeo nostras quæ quondam flamma medullas
Pascebat, nunc extincto fervore quiescit.
Nunc sœvos Phyllis mutata trucidat Amores;
Et quæ pulchra malum dederat, dat foeda medelam.
Hanc ideo ut diversam hodie se monstrat ab illâ 15
Quæ fuit, effugite ô fœtæ; ne turpis inurat
Effigies, turpem concepto in semine formam.
Nec me hīc prætereat Chariclæ candidus ortus,
Et nivea Aethiopi facies contraria matri.
Nam dum admissum utero semen Persina fovebat, 20
Andromedes tabulam carenti fronte decoram
Acriūs inspectans, simulacra albentia traxit:
Unde à maternâ nigredine degener orta
Filia, quot casus, terrâ jaictata marique;
Quot subiit sœvæ repetita pericula mortis! 25
Donec nudorum antistes tunc fortè Sophorum
Sisimithres, miseræ reclusit fata puellæ,
Atque albi causam vultus detexit Hydaspi.

44 CLAUDII QUILLETI

Sed quoniam, ð calidæ Meroës venerande Sacerdos!
Quæ simulacra refers patrium mutasse colorem
Virginis, haud aperis quo robore prædita, tanto
Suffecere operi; liceat mihi mente sagaci
Quærere, quo Natura modo hæc miracula præstet.

Nec mihi sufficiant Stagiritæ dogmata, vanâ 5
Decantata scholâ majorisque indiga lucis.
Ast hortis, Epicure, tuis, unde abdita rerum
Principia educam, fas sit succedere, nostro
GASSENDO monstrante viam, quo doctior alter
Nec melior quisquam, Naturæ arcana latentis 10
Eruere, & cæcas potis est referare latebras.

In primis magno in mundo aspeetabile quidquid,
Oppositosque ferit sensus, corpuscula quædam,
Subtiles tanquam exuvias, hinc inde fluore
Continuo, circumfusas dispergit in auras: 15
Atque hæc cunctarum rerum simulacra vocantur:
Quæ simul impigris pennis, motuque volucti
Prædita, vel minimos gaudent penetrare meatus,
Implicitisque atomis sensoria quæque pererrant.
Né-ve hîc, assiduis credas effluxibus, ipsam 20
Corporei objecti molem debere minorem
Agnosci demùm, magnaque ex parte fluentem.
Namque hæc pertenues cùm deripiuntur abundè
Bracteolæ; subeunt aliæ, leviterque subintrantr;
Unde novo accessu cita compensatio fiat. 25
Imò has concisas adeo exilisque putabis
Effigies rerum, ut quæ defluxere per annos

Centenos,

CALLIPÆDIÆ LIB. III. 45

Centenos, simul aggestæ vix lumina tangant;
Nec possint vel araneoli contexere stamen.
Nec magis ipsarum motum inficiere volucrem:
Namque leves Solis radios, fluxumque perennem
Lucis, & ætherei prævertunt fidera mundi;
Usque adeo rapidis alis simulacra feruntur!

Ipsa quidem è rebus quæ sunt derepta venustis,
Leniter afficiunt oculos, sensumque titillant,
Quippe suo lævore placent; globulisque rotundè
Contextis, pupillam aditu solantur amico,
Irrepuntque poris quibus intertexta patescit.

Mox animæ ipsius substantia convenienti
Idolo exultans, calidi penetralia cordis
Lætitiâ suavi distendit; & ipsa refundens
Jucunda simulacra rei, per mollia spargit
Viscera, maternâque agitat glomerata sub alvo:
Queis dum formatrix concepto in semine fervens
Afficitur Natura, novâ mox concita normâ,
Pulchrum texit opus, pulchræque ad imaginis instar.

Ad si de turpi erumpent idola figurâ, 20
Asperitate ferâ fodient, oculosque, animumque:
Et, quasi spicululis infesto stamine junctis,
Invadent tristes sensus, mentemque laceſſent.
Unde atrox odium mox surget, & anxius horror,
Quo contracta gement præcordia, fœdâque trudent 25
In latebras uteri, fœda simulacra figura.
Tunc ideo teneræ prolixi qui membra Prometheus
Finget, ad obscoenam speciem sua diriget orsa,

Infa-

46 CLAUDII QUILLETI

Infamique typo turpis signabitur infans.

Nec stupeas inclusum utero, matre ocyus ipsa,
Mutari facilem variad signacula foetum.
Nimirum ut mollis qui pendet ab arbore fructus,
Grandinibus diris, & fævi flatibus Euri
Obfistit levius, gravioraque damna capessit,
Quam qui lignoso durescit robore caudex.
Sic uteri appendix foetus, liquentia membra
Sortitur, minimis etiam magis obvia noxis.

Ergo per integrum gestandi tempus, imago
Mente vigens, animæ formantis dirigit almam
Sæpe operam, lepidæque evadit regula formæ.
Viscera prima quidem, & totius stamina molis
Corporæ, Natura insternit tempore primo.
Dein reliquos artus affuso sanguine fingit;
Carneaque adjunctis infercit membra lacertis;
Extenditque cutem, frontemque exornat & ora.
Unde nihil volvas animo; nil lumine fixo
Inspectes, quod fortè notis deturpet inquis
Pulchrum opus, & recto Naturam è tramite flectat.

Nec satis est animum lepidis mulcere figuris.
Corporis immodicos motus, crebrásque choræas
Vitet foeta uxor; præsertim tempore primo
Conceptus; necnon ubi maturescere foetum
Postremi ostendunt menses, partumque minantur.
Quippe ligaminibus teneris, per tempus utrumque
Conniventi utero foetus suspensus adhæret;
Unde abigat crudum, torto vel corpore turpem

CALLIPÆDIÆ LIB. III. 47

Sæva parens; rapidis si vibret saltibus artus,
Concutiátque lævi membra exilientia plantâ.
Utque, seni Coo, violento exercita saltu
Psaltria, concretæ genituræ exordia prima
Prodidit; & cœptæ corrupti stamina prolis: 5
Sic etiam octavo quæ Bacchanalia saltat
Mense nurus, grandis disrumpit vincula fœtus
Præproperè; & fuso exundantis sanguinis amne,
Difficili partu, pœnas pro crimine pendit.
Ergo quis insanis celebrantes Orgia ludis 10
Prægnantes ferat? & stuperâ invitante palæstrâ,
Alterno implicitas per mutua brachia nexu?

Quum tamen hîc solitis vos interdico choræis
O gravidæ! haud me ideo nimiam laudare quietem
Credatis; nec vos teneat contrarius error. 15
In cunctis servare modum ratio optima suadet.
Nec fœtam lento juvet indulgere veterno;
Ducere vel residem male-fana per otia vitam.
Desidiâ humorum densam cumulante faburram
Nativus calor obruitur; nec se Enthea virtus
Formatrix, recto fœtus lineamine possit 20
Exerere, & pulchras membrorum effingere formas.
Sed gravidas modicus recreat labor; atque latentis
Dum sensim reserat spiracula cæca caloris,
Expurgat crassâ oppressas fuligine partes; 25
Unde infans, uteri tenebroso carcere clausus,
Transpiret melius; vegeto & se robore firmet;
Quo novus immensum civis prorumpat in orbem.

Quæ

48 CLAUDII QUILLETI

Quæ tamen hic exercitia, aut quod nostra laboris
Ars genus edoceat prægnantem? an vecta patenti
Curriculo, aut placidis læta ad viridaria bigis
Leni corda levet motu, atque exerceat artus?

Præcipuè umbrosis ulmorum ubi semita frondet 5
Ordinibus, virides quæ lambit Sequana ripas,
Parisiūmque solum vitreis interfluit undis?

O quanta exultans percellunt gaudia pectus
Dum sese innumeris volitantes axibus addunt
In spatia, & crebris remeant loca consita gyris 10
Intonsi juvenes, pulchraque ætate puellæ!

Hic curru aurato, rapidisque invectus Ephebus
Gaudet equis: flavo per eburnea colla capillo
Conspicuus, chlamydem clavis auróque micantem
Ventilat, & varias radianti vertice plumas, 15
Eximus rutilo quas pileus explicat orbe.

Parte aliâ, fronte albenti, lepidisque comarum
Cincinnis, tremulis oculis, strictisque mamillis
Præterit innuptâ Virgo spectanda juventâ,
Hinc atq; inde patens. Hanc pronus Amator adorat. 20
Illa salutantem blandis resalutat ocellis;
Et gratum nutu grato solatur Amantem.

Hæc sanè jucunda hilarent spectacula nostram
Prægnantem, dulcique agitent præcordia sensu.
Ast ubi, finitis excursibus, appetit omnis 25
Rheda domum, fervetque rotis creberrimus axis;
Tunc rapido in patulam celer irruit impete portam
Auriga: hic laxis alium premit acer habenis:

Alter

C A L L I P A E D I A E L I B . III . 49

Alter & effuso certat prævertere cursu;
Hinc fragor; hinc, volucrum radiis persæpe rotarum
Effractis, aperit resupino crure Puella,
Quas sinus abscondit casto velamine partes.

Quodque eheu vidisse piget! dejecta cruento 5
Nonnunquam casu, mollis virguncula, læsam
Ingemit, aut frontem, aut oculos, malasq; rubentes.
Hæc ideo vitet cursus certamina Prægnans;
Et tardo cedens gressu Portam ultima claudat.

Namque & collisæ quamvis innoxia rhedæ 10
Sors faveat; tamen & gravidam metus ipse cadendi
Conturbans, diro forsan vexabit abortu.
Quippe coit gelidâ pressus formidine sanguis
Confertim; cordisque cavos uterique recessus
Obruit affluxu subito, jugulatque calorem. 15

Unde ego maluerim crebro resonantia curru
Vitari spatia; ut cultos secedat in hortos,
Et pedibus spatiata suis per amœna vireta,
Hauriat optandas Zephyris mulcentibus auras,
Quæ facere eximiâ cupiet se prole Parentem. 20
Quum verò hiberni penetralia frigora Soles
Inducent, tristi glacie, canisque pruinis;
Arboribusque comas vellent, & gramina campis;
Quò tandem te foeta geres? An clausa tepenti
Sub thalamo, Boream falles brumamque rigentem, 25
Nec te usquam gelidi premet inclemensia coeli?
Atria operta quidem, ventisque impervia multum
Tecta probem, quibus immites traducere menses,

G

Et

50 CLAUDII QUILLETI

Et validum possis felix educere fœtum.

Sed quoniam modico nonnunquam Aquilone serena

Ridet hyems, nitidisque brevis sol exhibet horas;

Has læta impendas civiliter in visendis

Matronis nuribusque, tibi quas proxima jungunt

Compita, confinique placens vicinia tecto.

Hic dulces miscere jocos; hic seria ludis

Diluere, & tumidi liceat fastidia ventris.

Quodque piæ dudum tibi præcepisse fidelis

Debueram. In primis summum venerare Parentem; 10

Qui te fœcundo vivum de semine fœtum

Concepisse dedit, partisque ad tempora servat.

Hujus adi sacra templa frequens; sempérq; colendas

Muneribus cumula, sanctis & honoribus Aras:

Ut demum fausto proles tua Numine fusa,

Transfigat inöcum laudandis moribus ævum;

Et mentem patrio cœlestem reddat Olympo.

Atque has à primo conceptus momine leges

Observes; donec, valido conamine, fœtus

Erumpens utero, materna repagula pulset.

Imò & maturi quum jam jam tempora partus

Instabunt; lucisque Puer majoris egenus

Gestiet æthereas tandem se prodere in auras;

Tunc quoque provideas ne proruat impete pravo,

Difficilique ortu corpus distorqueat infans.

Cerea, si nescis, hoc tempore, membra miselli

In quamcumque (nefas!) formam ducuntur ineptè;

Et sape illepidam sortitur Agrippa figuram.

Atque

CALLIPÆDIÆ LIB. III. 51

Atque ideo extensis pedibus si prodeat; aut si
Hanc illam-ve manum muliebria ad ostia tendat;
Vel clune obverso natales tentet acerbos;
Mox fida obstetrix, habilis molimine dextræ,
Corrigat errantem motum, in meliusque reducat: 5
Dum capite educto primum, reliquoque sequente
Corpore, se facili promat conamine Natus.
Unicus hic etenim cunctis nascentibus aptus
Est modus; ut primo in cœlum se vertice prodant.

Nec satis est egressu agili emersisse venustum
Infantem; ni legitimi nova pignora lecti,
Appositis-ve tener cunis foveatur alumnus.
Præcipuè caveas ne duro fascia gyro
Mollia membra premat; né-ve ipso à limine vitæ
Inducat tortam Nutrix improvida formam. 15
Nónne incomposito quæ sæpe volumine cingunt
Vincula stricta latus Pueri, costásque tenellas,
Gibbosum faciunt deformi tubere dorsum;
Elatásque humeris alas surgentibus addunt?

Quin etiam multi vexant puerilia morbi
Corpora, quies lenem properes adhibere medelam;
Si cupis innatum proliis servare decorem.
Imprimis quæ materni exanthemata gignit
Sanguinis illuvies; papulásque inhonesta minantes
Ulcera, sollerti Pæan medicabitur arte. 20
Ridentes ne fortè oculos, nasumque, genásque,
Lævorémque cutis corrumpat foeda cicatrix.
Heu! quot Virgineos immanni strage lepores

52 CLAUDII QUILLETI

Perdidit hæc immunda lues! quot lilia fronti
Chloridis eripuit, tenerosque occidit amores!

Ipsa Deæ quondam similis Galatæa, priusquam
Sordida sensisset tetræ contagia labis,

Nunc tanti morbi feritate, cavata genarum
Marmora, & acre malum luget stillantis ocelli.

Ipse quoque innumerae quem deperiere puellæ,
Deliciæque sui sexus formosus Amyntas;

Postquam dira luis foedarunt stigmata vultum;

A cunctâ passim jam fastiditur Amante.

Quum tamen hæc ad Pæonios pia cura Nepotes
Spectet, & exilis superet molimina Vatis,

Haud ego sustineam tanto succurrere morbo.

Præterea nostræ quis copta audacia Musæ

Ferre queat; si quæ docto modulamine, Magne
SAMMARTHANE, tuâ legimus cantata Camœnâ,

Hæc eadem illerido vanus clangore recantem?

Vos potius teneræ ætatis pernoscere pestes

Quos juvat, & pulchro labem hanc avertere ab ore,

Vos SAMMARTHANI divina Poëmata, crebrâ
Pertractate manu, doctasque evolvite chartas.

Hic totas Heliconis aquas; hic flumina Pindi

Tota hausit; nullam non novit Apollinis Artem.

Interea nostræ succedant otia pennæ;

Et quæ Pegaseo in cœlum subiecta volatu

Abiectam despexit humum, nunc præpete lapsu

Subsidens, placidâ demum requiescat in umbrâ.

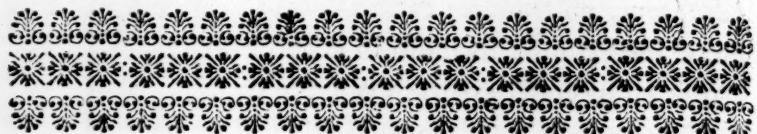
Fors erit ut quondam redeuntem pectora Phœbum

Ad.

Admittant, pulchræque canam consortia Mentis,
Atque incorruptos formoso in corpore mores.
Ecquis enim crassâ errorum caligine cæcum,
Aut feedum vitiis Animum, speciosa crientem
Membra ferat? vel cœlesti dæ culmine fusam
Misceat obſcœnæ Telluris ſordibus, auram?
Sed tantæ rationis opus, conamina tanta,
Ferrea vix nostri mereat vefania fæcli:
Quippe hodie virtutis amor, ſtudiūmque pudoris
Exulat, apparetque ullus vix cultor honesti:
Ex quo ad perpetui furialia munera Martis,
Noſtra peregrinos adſcivit Gallia mores.
Vos adeo (Indigetes Divi) quos Celticus orbis
Tangit, & Hectoreæ descifcens gloria gentis;
Vos tristes mutate vices; Regnique fatifcens
Suftentate decus; dulcémque inducite Pacem;
Ut tandem innocuas recolamus Palladis artes,
Inque ſuum redeat pretium Parnassia Laurus.

CALLI-

CALLIPÆDIAE LIBER QUARTUS.

UÆ tamen ignavam pertentat barbara
mentem
Segnities? nostrásne diu obmutescere
Musas,
Aut patiar lento Phœbum torpere ve-
terno?

Hactenus egregios vultus, artúsque venustos
Diximus. Hic superest operis pars optima nostri.
Hic Hominis cœleste decus, Mentísque canenda
Nobilitas, pulchróque micans in corpore Virtus.
Tu Dea, quam summo de vertice Juppiter almus
Fudit, & illæsum jussit servare pudorem;
Ingenuásque artes colere; & probitatis honestos
Exercere modos, sanctósque inducere mores,
Casta Minerva fave. Non hic Cytherea profanas
Miscebit flamas, olidæque incendia tedæ;
Sidereum spirant præcordia pura furorem.

Ex quo è dilutâ finxit tellure Prometheus
Os sublime hominis, cœlestēmque indidit ignem,

Quo

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 55

Quo mens æthereis splenderet congenitæ Astris;
Sæpius insanæ superos tetigere querelæ.
Divinæ licet effigie, æternoque decore
Conspicuus, sua stultus homo primordia damnat,
Incusatque Deos, dirisque innoxia verbis
Fata onerat; quod maternæ ejiciatur ab alvo
Nudus, ad humanæ miseranda incommoda Sortis.

Quid me (ait) avulsam Phœbeo è fidere flammam
Accepisse juvat, calidoque in corde vigorem
Æthereum, & divæ lumen spectabile Mantis, 10
Si cunctarum orior rerum indigus? inscius? infans?
In duram projectus humum velamine nullo?
Et miserum querulis signans vagitibus ortum?
Ipfa etiam obscenum pronâ spectantia fronte
Bruta solum, tamen ingenito sibi robore gaudent; 15
Adnatisque armis lædentia quæque repellunt.
Quadrupedes servant densæ per corpora setæ,
Cornuaque, & duram quæ roborat ungula calcem.
Tutantur pisces squammæ; aériasque volucres
Remigium alarum, & mordacis acumina rostri. 20
Necnon omnigenas facilis passim ubere nutrit
Terra feras; cum me interea, ceu dira noverca,
Perpetuo cogat viictum sudore mereri.
Imò hic, quo reliquis videor præcellere, splendor
Sidereæ mentis, crassâ caligine primùm
Obruitur, multosque diu cæcutit in annos: 25
Donec me tandem rerum experientia segnis
Instituat, vel morosi doctrina magistri.

Tunc

56 CLAUDII QUILETTI

Tunc quoque quot subeunt teneram fastidia mentem,
Dum Veri abstrusum decus, aut discrimen Honesti
Quærit, & ingenuas extundere nititur Artes?
Dum Veneris rapidos satagit compescere motus?
Immanisque feros iræ frænare furores?
Usque adeo humanam damnant Fata impia Prolem!
Scilicet hæ stolido erumpunt de pectore voces;
Has vesanus Homo effutit; quam Numen iniquum
Mentitur, justisque intentat crimina Divis.

Quis tamen ista ferat pravæ dictoria linguae?
An tu delicias Orbis, terræque decorem
Inficiari audes Hominem, qui robore Mentis
Æternæ, & validæ rationis viribus, omnis
Naturæ tenet imperium, mundumque gubernat?
Lævia membra quidem, & nullo munimine tecta
Nascuntur tenero infanti; sed provida mater,
Quæ charo totis opibus succurrat alumno,
Non defit; donec firmâ compagine corpus
Crescat, & innatum prodat mens inclyta lumen.
At simul eximio Ratio fulgore coruscat,
Subtilique acie rerum discrimina cerpit,
Cuncta sibi parere jubet: Sectatur honesta:
Turpia declinat: Pallatia, mœnia, leges
Condit: & ipsa suum quem conflavere Tyrannum
Magna Elementa colunt, sublimiâque ora verentur.

Sæpe (fatebor enim) premitur Mens pondere densi
Corporis, arcetûrque polo: sed se tamen imâ
Tollet humo si quando volet; cognatâque tangens

Sidera,

CALLIPÆDIAE, LIB. IV. 57

Sidera, se patrio generosam reddet Olympo.
Ardua non refero; proprio dum lumine sese
Lustrabit cœlestis Homo; terrestria spernet,
Vanâque despici ridebit frivola mundi.
Hic tamen Arte opus est: etiam præcepta juvabunt 5
Arcendum à vitiis animum; mentisque vigorem
Exerere, innocuæ properabit Regula vitæ.

Non equidem inficior, pulchro quin sanguine cretos,
Sideribusque bonis, morum comitetur honestas,
Et patrum in natos abeat cum femine virtus. 10
Pulchra tamen plerumque labant: & qui malè prolem
Educat, hanc perdit, primordiaque optima vertit.
Unde hic insanos possum incusare Parentes,
Quos tam cæca tenet Natorum incuria, alendos
Ut passim ignotis tradant Nutricibus; unde 15
Innumera è tetro manent dispendia lacte.
Namque ut corporeas fileam quas lactea noxas
Pocula prima ferunt; ipsam quoque lædere mentem
Lac solet, & pravos animi producere mores.
Quis neget impurum meretricis ab ubere succum 20
Exsugi; unde iræ, foedæque libidinis ignes
Corda urant, castumque vetent habitare pudorem?
Tu quoque fraterno maduit cui sanguine dextra
Romule; cui raptas placuit temerare Sabinas;
Et Latias vastare domos, & vivere rapto; 25
Nónne fero de lacte Lupæ, mammisque cruentis,
Atroces hausisti iras, animumque rapacem?
Ergo ubi delecta est moris, lactisque pudici

H

Nutrix?

58 CLAUDII QUILLETTI

Nutrix: ingenuis quæ sit sapientia natis
Indenda, attenti è nobis ediscite Patres. 5
Ipsâ etiam invitâ male-concreti indole nati,
Legitimis crescat studiis exercita Virtus.
Sic quondam assiduo Sophia indefessa labore,
Socratis infausto Genio, atque in prava ruenti
Obsttit, & pulchro perfudit lumine mentem:
Unde per Argolicas sapiens celeberrimus urbes
Promeruit sacris nomen memorabile Delphis. 10
Non tamen hic omnes morum conscribere leges
Est animus; sed summa sequens fastigia rerum,
Quæ pueris, quæ puberibus sint apta regendis
Præcepta, & teneras quæ flectant optima mentes
Confilia, apposito, quo sum potis, ordine pandam.
Principio, infantum dum muta superfluit ætas 15
Humore immodico, nec adhuc parva ora resolvit;
Tunc tantum satagas, ut mollia corpora dulci
Augescant victu; motuque exercita blandè
Firmentur, sumantque habiles per membra figuræ.
Quippe sub hac ætate latet sopita recentis 20
Vis animi, nec dum ingenito se lumine promit.
Sic ubi cœruleis Titan emergit ab undis,
Humentemque torum liquidæ fugit Amphitrites;
Vix minimos spargit radios, lucemque pusillam,
Donec in æthereas surrexerit acrior oras. 25
Sed postquam blæsæ distinguevera loquela
Incipiet puer, humanasque emittere voces,
Mox curis animate piis Pater adveni; & alti

Jura

Jura Dei propera crescenti infundere nato:
 Ut quæ prima puer balbutiet ore venusto
 Verbula, divinas laudes, cælique benignas
 Virtutes resonent, fusumque per omnia Numen.
 Si quando horrissonos comitantia fulgura bombos
 Æthera discident, subitoque insueta fragore
 Pectora subvertent puerο, incutientque tremorem:
 Huic Superum ultrices iras, animumque Tonantis
 Insinua; quod magno hominum Divumque Parenti
 Contemnat segnis meritum persolvere honorem. 10
 Sic Jovis injectus sapiens timor, æqua tenellæ
 Corda dabit proli, sanctæque exordia legis.

Forsitan & solā tandem Ratione magistrā,
 Nosse Deum posset felici fidere natus.
 Sed nullis Patrum monitis hæc fera veniret
 Notio, nec nisi proiecto illucesceret ævo. 15
 Hinc cæcam miseror sortem, lugendaque fata
 Occiduæ gentis, quæ nostris invia dudum
 Puppibus, adversis figit vestigia plantis.
 Hæc licet innumeros sacerdorum viderit orbes,
 Mirandasque vices rerum, mundique tenorem, 20
 Vix tamen insertos sentit per singula Divos:
 Usque adeo Doctore opus est, ut Numina noscas!

Nec fatis est puero Jovis inspirasse potentis
 Imperium, cultusque sacros, sanctumque timorem. 25
 Ipsum etiam sic instituas, ut pectora nullis
 Assuecant odiis; cunctos sic diligat, ut quæ
 Displiceant sibi, non aliis infligere tentet.

60 CLAUDII QUILLETI

Quid referam grato venerandos corde Parentes?
Aut consanguineos, aut longævæ ora fene^ctæ?
Aut Themidis magnos Proceres, rerūmque magistros?
Hæc sunt quæ Puero, vel ab ipso limine vitæ
Præcipies, divinæ hæc sunt compendia legis. 5

Ast ubi paullatim crescens adoleverit ætas,
Jámque capeffendis monstraverit artibus aptum
Ingenium, mentémque habilem, verique capacem:
Protinus ingenuis studiis se tradit adulsi
Vis animi, facilisque adeat prima atria Musæ. 10
Nónne magis dociles ævi fibi vendicat annos,
Mnemosyne Aonidum genitrix, mollémque cerebri
Temperiem, & vegetos nativo robore sénſus?
Ergo quæ memori debent sub mente reponi
Ocyus, ut variis accommoda nomina rebus, 15
Ex Græco, Latióque penu deprompta: vel ipsa
Pulchri quidquid habet viventum lingua Quiritum:
Gallicaque eximiis hodie dirissima libris:
Quæque superba graves extollit Iberia voces;
Gnaviter assiduaque operâ perdiscat ephebus. 20
Ipse quoque interea veraces voltere curet
Historicos; quibus æternis signata tabellis
Heroum acta micant, longos memoranda per annos.
Quis vesana ferat, falsaque strepentia famâ
Facta virūm, qui nusquam ullo vixere sub ævo; 25
Quique leves vano pascunt phantasmate mentes?
Has commentitias, & ponderis omnis inanes
Historias, bonus affuescat contemnere tiro,

Nec

CALLIPÆDIAE LIB. IV. 61

Nec nisi veridicis amet impallescere chartis.
Nec tamen altisonos pigeat versare Poëtas;
Entheus est ollis furor, & sapientia miris
Docta modis, lepidoque placens modulamine Virtus.

Sed pubescenti postquam nova robora nato
Accident, primoque Animus turbabitur æstu:
Tunc fatage ut Ratio studiis gravioribus ipsam
Se firmet, properetque feros componere motus.
Fervida corda quidem, & calidâ turgentia bile
Vix sapient: Vix in crudam Prudentia mentem
Intrabit; sed non ideo hanc obvolvet iniquo
Turbine tempestas, aut tristibus obruet undis,
Si modò fidereum fundet Sophia optima lucem.
Maecte igitur generoso animo virtutis amator
Strenue, ne cæcum rapiat te devius error.

Utque illibatum menti conferre decorem
Sis potis, & superis dignum traducere vitam:
Esse aliquos Manes, æternaque jura supremi
Crede Dei; quibus Astra bonos, horrenda scelestos
Antra manent; rectaque fluunt mortalia lege.
Hæc est vera Hominis sapientia; nobile mentis
Hoc studium; novisse Deum; sese quoque nosse;
Séque immortalem cognato reddere Olympo.

Sed quia Virtutum regitur chorus omnis ab ipsâ
Luce Intellectus, quâ circum-fusa Voluntas
Pergit ad innocuos facili conamine mores.
Hoc ideo in primis cures, ut plurima Mentem
Notitia illustret, confusaque nubila cedant.

Novi

62 CLAUDII QUILLETI

Novi equidem angustum miseris mortalibus ævum
Concedi; unde animum jucunda scientia Veri
Vix subeat, densisque abigat de mente tenebras.
Sive quòd innatum Rationis lumen opacum
Nube tegant tetri fumantia corporis exta. 5
Sive quòd omnis inops lucis mens infacia crebro
Indigeat sensu, rerum ut simulachra capeat.
Quidquid id est, te perpetuo indulgere labori
Fata jubent, si pulchra animi ornamenta requiris.
Tu tamen omnimas rerum pernoscere causas 10
Ne speres: nimis immenso se porrigit orbe
Mundus inexhausto specierum plenus acervo.
Sufficiet spectare rato quo cuncta reguntur
Ordine, & æternas quas servant sidera leges.
Aspice quām pulchrā compage cohæreat ingens 15
Machina sidereæ molis: quām fonte perenni
Luminis, in vastum Titan spargatur Olympum;
Fœcundetque leves radiis vitalibus auras.
Sive indefessā lustret vertigine terram
Ignivomis inventus equis: sive ipsa rotetur, 20
Et circum immotum Solem vaga Terra pererret;
Cuncta movet Deus omnipotens; nec talia cæcus
Tam stabili dudum volvat molimine Casus.
Parce tuis, Epicure, atomis, fine numine textam
Congériem astruere, & vanæ ludibria Sortis. 25
Ipsa licet solidis præstent corpuscula rebus
Materiem; tamen, eximiā Jovis arte, coacta,
Diversas mundo species tribuisse necesse est.

O quám conspicuo Mens exornata decore
 Fulgeret, si rerum ortus & fœdera noſſet!
 Quótque modis Elementa suas miscentia formas,
 Omne genus lapidum; duri genus omne metalli;
 Gramináque & ſegetes; frondosíſque edita ſylvis
 Robora; ſquammiſeros píſces, volucrésque canoras;
 Fœcundique armenta ſoli, pecudésque, ferásque;
 Cæteráque immensi componant corpora mundi!

Sed noſſe humanæ præstat miracula molis,
 Divinúmque Animal; cujus veneranda potentem
 Ora Deum referunt; mortaliáque omnia lato
 Imperio, & validâ Rationis lege coércent.
 Nónne per expansum quidquid diffunditur Orbem
 Sola hominis Natura capit? Nónne alta rotundi
 Arx capit, tibi supremam Jovis exhibet arcem? 15
 Nimirum ut rutili ſedet alto in culmine mundi
 Omnipotens, pulchrâ Divum ſtipante coronâ
 Aligerúmque choro; queis ſumma capeffere jufſa,
 Æterníque datum eſt nutus deferre Tonantis.
 Sic, caput humanum, nitidi Mens ætheris aura
 Incolit: huic adſtant ſenſus: huic plurima gaudet
 Spirituum ſervire cohors, artúsque movere;
 Et totum æthereo perfundere lumine corpus.
 Quis neget è medio radiantem pectore Solem,
 Cor alnum vitæ fidus; quo membra foventur
 Omnia, cœleſtique vigent recreata calore? 25
 Nónne ut candenti nonnunquam exæſtuat igne,
 Subjectásque urit terras accensus Apollo:

Sic

64 CLAUDII QUILLETI

Sic etiam ignitâ si quando ebulliet irâ
Cor hominis, calidó-ve furens ardebit amore,
Continuò effuso corpus torrebitur æstu ?
Quid loquar, ut pelago mixtam Telluris opacæ
Colluviem referat fœcunda humoribus alvus ;
Unde vapor flatûsque frequens prorumpat in omne
Pectoris & capitis spatiū ; pluviaeque solutæ
In morem, toti madeant sudoribus artus ?
Ceu nubes cœlo obtensa, velamine crebro,
Phœbeos adimunt radios, & lumina condunt ;
Sic sæpe obscuros fundente abdomine nimbos,
Ingenito splendori animi, nox incubat atra ;
Donec discusâ redeat caligine lumen,
Humanóque jubar nitidum reddatur Olympos.

At verò omne feret punctum, si se quoque norit 15
Mens hominis ; nil quippe ipsâ pretiosius usquam est.
Hæc est vera Dei effigies, ignobilis expers
Materiæ, fati viætrix & nescia mortis.
Hæc effusa licet per totos corporis artus
Crassam agitet molem, tamen impermixta cohæret ; 20
Et rerum abstræctas species, generumque latentes
Naturas, in se reflexo lumine cernit.
Sic quamquam assiduo moveat moderamine mundum
Omnipotens, totumque almis concursibus Orbem
Sustineat, rerumque vices & tempora mutet ; 25
Se tamen æternum, proprioque decore coruscum
Suspicit, immensoque nitens fulgore triumphat.
Ergo immortalem quum se Mens æmula Divum

Noverit,

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 65

Noverit, an celsum non affectaret Olympum?
An fœdis terræ illecebris correpta, caducas
Sectaretur opes; vani vel inania sensus
Gaudia, vel stolidos mundi fallacis honores?
An non virtutes potius conatibus æquis
Indefessa colat, vitiorumque agmina frangat?
Nam si æterna manent sceleratas Tartara mentes;
Et contrâ æthereis succedunt candida campis
Pectora, quis dubitet justos acquirere mores?
Quem non delectet solers Prudentia, honestum
Vestigare habilis, rectumque insistere callem?
Quis non despiciat Venerisque gulæque pudendas
Delicias? quis non invicto robore diros
Contemnat Fortunæ iætus, Fatique procellas?
Paupertas; fævusque Dolor; plebisque Cachinnus; 15
Ortum Virtuti, jucundaque pabula præbent:
Quoque magis premitur Sapiens, magis inde resurgit.
Sed quia non satis est, propriâ virtute decorum
Fulgere, & superum vitam, sedesque mereri:
Te quoque proficuum Patriæ; te civibus aptum 20
Redde tuis, animumque ad publica commoda confer.
Nónne animal civile audis, cui mutua cura,
Officiique pii communis convenit usus?
Quum tamen haud homines studia omnes omnia tangant;
Nec grave sit placito juvenem indulgere labori, 25
Consule nativum Genium: & seu Pacis amœnas,
Seu minùs optandas Martis delegeris Artes,
(Nam plerumque armis fas est sua jura tueri)

I

His

66 CLAUDII QUILLETI

His te agilem accingas; primo dum flore juventæ
Membra vigent, firmumque micat sub pectore robur.
Sed caveas ne dum Mavortia signa sequeris,
In pravos mores flexu labaris iniquo,
Bellicaque ingenuam corrumpant crimina mentem. 5
In Bello præceps vitium stat: vixque furentem
Temperat à noxis animum furialis Enyo.
Atque ideo insanam ne inducat Thraciū ardor
Barbariem, quā miles iners vecorsque ferocem
Pallada, nusquam ullā Musæ dulcedine lenit; 10
Tu placidis studiis immania dilue corda,
Et tener immiti Marti jungatur Apollo.

Ut demum validæ laudanda peritia Menti
Accedat, pulchrisque animum virtutibus ornes;
Te juvenem peregrè varias invisere terras, 15
Diversisque hominum Genios, diversaque regna
Observare velim, ut memori hæc sub mente reponas,
Ante genus quām tu instituas vitæque tenorem.
Nam quum quæque suos habeat Provincia mores,
Quæque suum gens ingenium; te cuncta sagacem 20
Explorare juvat; ritus, habitusque locorum;
Quod cunctis vitium Populis, quæque insita virtus.

Sic ubi, transmissis invisces Alpibus, almain
Italiā, gemino pelagi munimine tutam;
Hic rerum quondam Dominam, latoque potentem 25
Imperio, nunc fractam imbelli robore Romam
Invenies, solā se Religione tuentem.
Hic Latius miles torpens, & Martis aviti

Immemor,

CALLIPÆDIAE LIB. IV. 67

Immemor, ignavâ compostus Pace quiescit.

Quæ tamen eximium præfert veneranda cadayer;

Quæque tot Heros rutilis U R B S addidit Astris,

Haud omni quassâ prorsùs virtute fatisfit.

Romuleum quandoque solum, quo semine Divo

Turget adhuc, sæclis præclara exempla futuris

Parturit, ingentes An̄imas; queis deditus Orbis

Cedat, & immensi volvatur machina Mundi.

Sic qui hodie nostris prælucet J U L I U S oris,

Ausoniae rutilans jubar & Romana propago,

S C I P I A D A E quos ambo olim, F A B I I Q U E invictos

Monstravere animos, uno de pectori promit.

Non illum frangit rabies pugnacis I B E R I,

Irâque foeta odiis. Non illætabilis Orci

Spiritus, aut sævos in mutua vulnera Gallos

Tisiphone exagitans: non atris tetra colubris

Invidia impavidum potuit convellere; diro

Quin sua dente secans incassum viscera rodit.

Quódq; magis mirere; suos quum, vindice dextrâ,

Conterere osores queat, his ignoscere lenis

J U L I U S, Æneadæque alto cum nomine I Ü L I

Jungere mitem an̄imum, mansuetâq; pectora gaudet.

Cætera sed variis deget quæ subdita sceptris

Itala Gens, audax robur, priscumque vigorem

Exuit; huic supereft vafræ folertia mentis;

Ingenium blandiri habile, & sapientia miris

Mixta modis, suavisque potens facundia linguæ.

Intereâ ad cunetas aptum fese Italus Artes

68 CLAUDII QUILLETI

Ostendit. Sapit in multis, votoque tenaci,
 Quæ cupit, insequitur patiens nec inania captat.
 Non hunc spes longæ absterrent, longique laboris
 Tædia; non diræ quatit inclemensia fortis.
 Providus & frugi rerum dispendia vitat,
 Fortunamque regit; felix industria nomen
 Italicum passim celebrat, gratumque Camœnis
 Ingenium, & Phœbum non dignantia corda.

Exinde Occiduum si perges visere Iberum;
 Acre Hominum genus occurret; fortissima bello
 Pectora, quæ totam cupiunt sua sub juga mitti
 Europam, insanâ necdum ambitione quiescunt.
 Quin etiam immensum dum subdere cogitat Orbem
 Hesperia imperio flagrans; quot adire labores
 Gaudet, ut ingentes animos ingentibus ausis
 Impleat, & Regnis nondum exsaturata triumphet?
 Non hanc Oceani rabies; non altera mundi
 Sidera, & ignoto reboantes æquore venti;
 Non sitis, immanisque fames desistere magnis
 Incœptis, votisque modos imponere cogunt:
 Tantus amor Sceptri, tantæ dominatio curæ!
 Interea immodi Regni dum cæca cupido
 Hispanos agitat; placitis parere severæ
 Militiæ faciles, submissâ mente capessunt
 Jussa Ducum; tetricasque minas nutusque verentur.
 Hoc igitur robur constans, hæc Martia gentis
 Temperies, haud ruris amans invertere glebas;
 Aut ferere, aut lætas ulmis adjungere vites

Con-

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 69

Conspicitur: sed tota viris omni arte domandis
Incumbens, ensem gestit præferre ligoni.

Nec tantum bello insignes spectabis Iberos;

Confiliis sed præcipuos; altèque silentes

Quæ cupiunt, tacitóque prementes pectore vota. 5

Imò & sæpe sacrum dum Religionis honorem

Prætendunt cœptis, adduntque ad crimina Divos,

Plebeiam illudunt turbam; vulgique profani

Obtusas sanctâ replent caligine mentes.

Præterea inflatis Hispana superbia buccis

10

Obtundit patulas tumidis sermonibus aures,

Exteraque aspernans naso suspendit adunco:

Unde tumorqm oris vani, ampullatique verba

Quis ferat, insano dare pondus idonea fumo?

Si deinde è calidis remeans regionibus altos

15

Pyrenæi apices peragras, Gallosque revisis,

Hi pro more leves subeunt, animoque feroce:

Omnis & officii immemores, bene vel male facta

Vix animo recolunt, irâ-ve ultrice rependunt.

Huic tamen innatæ levitati Martia virtus

20

Jungitur, & nullis audacia fracta periclis.

O quoties subito tremuit percussa timore

Roma potens, quum per Latios se funderet agros

Indomitus, rapidoque erumpens impete Gallus!

Quid Celtis eversam Asiam, Libyamque recantem,

25

Totque triumphatas Eoa ad littora gentes?

Omnia jam celebrata; sed acri Marte furentes

Vix possunt Galli rebus durare secundis.

Sæpius

70 CLAUDII QUILLETI

Sæpius & pulchris infelix exitus orsis
Succedit, perditque omnes mens lœva triumphos.
Sive quòd intrepidæ violenta ferocia Gentis
Haud perstare diu valeat; seu quòd nimis hostem
Contemnens domitum, molli lasciviat æstu.

Sive quòd instabiles animi sese ad nova semper
Promoveant, partisque finant arescere Laurus.
Interea Reges, ceu numina sacra, verentur
Addicti imperiis Franci; nec ferre recusant
Quidquid subiectos jubeat Diis æqua Potestas:
Unde hic regnatur verè, nec ubique locorum
Regia Majestas folio magis emicat alto.
Hic placitum pro jure datur: pro lege voluntas
Sola tonat: puerique interdum debile nomen
Invictis succedit Avis, populisque coërcet.

Quid loquar ut blandis Gallâ excipientur in Aulâ
Hospitiis, quos lugendos fors improba vexat?
Gallia in externos totis expanditur ulnis.
Imò alienigenas, aptum queis rebus agendis
Contigit ingenium, & rerum prudentia solers,
Confilii in partes summas, arcanaque Regni
Adsciscit, meritisque excelsò donat honore.
Sic qui nunc placido flebit moderamine Gallos,
Romanus Latio Princeps spectabilis ostro,
Quam dulci exceptus gremio! sed quanta rependit
Munera, dum firmis Gallum cervicibus orbem
Sustentat novus Alcides, clavâque tremendus
Victrici, Hispani Geryonis ora retundit?

Nec

Nec tantum urbanâ se consuetudine Gallus
 Commendat, vultuque hilari, & dulcedine morum;
 Seria sed lepidis grato moderamine miscens,
 Artibus ingenuis Musas, Sophiamque Camœnis
 Jungit, & abstrusum nihil intactumque relinquit. 5
 Attica facundis quidquid Sapientia chartis
 Protulit; Aoniæ quidquid cecinere Sorores;
 Quidquid & Ausonii Tiberina ad flumina Vates
 Romuleis dixere modis, citharaque tubaque;
 Omnia pernoscit Galli, æquatisque canendo: 10
 Quippe etiam eximiæ vestro modulamine Musæ
 Æmula Cecropii resonant, Latique leporis
 Carmina, & arguto mulcent præcordia cantu.

Inde Caletani si trajicis æquora ponti;
 Anglos immanes, Regumque à cæde cruentos 15
 Repperies; plebem effrænem, sanctisque rebellem
 Legibus, & variâ cum Relligione furentem.
 Unusquisque sibi Vates; sibi quisque Sacerdos
 Hic audit proprium Genium, sequiturque protervè;
 Próque animi libito Superis imponit honorem. 20
 Sæpius hinc iræ & lacrymæ, dum somnia jaætat
 Quisque sua, & stricto defendit credita ferro.
 Nec tantum veteres ritus, cultisque Deorum
 Contemerare novis gaudent erroribus Angli:
 Hos etiam in reliquis insana protervia ducit: 25
 Et si qua antiquas convellat opinio mentes,
 Hanc subito arripiunt, & toto pectore firmant.
 Nec tamen omni laude carent; hos nautica virtus

Ornat,

72 CLAUDII QUILLETTI

Ornat, & immensi divina peritia Ponti.
Non Anglum Tiphys superet; non fortis Iason;
Non quemcumque tulit velis audacibus Argo.

Quid referam angusto divisos æquore Belgas,
Non Celtis multum absimiles; nisi regia scepta
Odissent, carâ pro libertate feroce?

Te quoque non pigeat Germanam invisere gentem:
Huic alti decus Imperii, Romanaque cessit
Gloria, & intrepidis Aquilis fulgentia signa.
Huic colitur sincera fides: huic callida mentis
Vafrities, agilisque animi versutia fallax
Dispicet, & varios quærens Prudentia gyros.
Sive quòd algenti, densoque sub aëre natis
Germanis, haud ingenium contingat acutum.
Sive quòd ingluvie crebrâ, nimióque Lyæo
Turgidula obtundant temulentam viscera mentem.
Quippe his egregium est pateras haurire capaces,
Implerique mero; non his inhonesta videtur
Ebrietas: imò unanimi si pectore gaudent
Fœdera percutere, & sociales jungere dextras,
Lenæo indulgent; per mutua pocula sanctæ
Pignora amicitiae tradunt; plurésque bibendo
Siccantem calices sequitur fiducia major.
Talia Sileni celebrabant Orgia quondam,
Inflati, ut semper, fumanti abdomen Iaccho,
Atque dapes inter dulces læto ore canebant.
Nec tamen immodicos implens Germania ventres
Omnem animum extinxit: quædam pars inclyta Gentis,

Inge-

CALLIPÆDIA LIB. IV. 73

Ingeniōque potens, mirandas extudit artes.
Quis nescit diri resonantia fulmina Martis
Germanā fabricata manu? graphicāsque typorum
Inventas Rheni famosā ad fluminā formas;
Doctorum queis scripta virūm, pretiosāque Musis
Carmina, venturos durant servata per annos?
Nec fileam ut studiis Bellonæ asperrima corda
Teutonicæ gentis, gratā vix pace quiescant.
Otia quippe suas cernant si involvere terras;
Finitimi in partem belli concedere malunt, 10
Quām placidā torpere manu, lentoque veterno.
Hinc apud externos passim stipendia quærunt,
Nec pudet, ut pugnant, armatas vendere dextras.

Te demum Danos vellem, & novissē Polonos,
Indomitōsque Getas; nec enim farraca Bōōtæ
Pigra vetant, gelidā Musas habitare sub Arcto. 15

Sed forsan tot adire plagas, tot diffita regna
Lustrare, & varios populorum expendere mores
Vix poteris, nimiūmque viæ perferre laborem.
Nimirum validos artus cum forte benignā 20
Hunc habuisse opus est, qui tot pervadere tractus
Sustineat, terrisque diu jactetur & alto.

Quin etiam quum jam matura accesserit ætas,
Ferventēmque animus peregrè sedaverit æstym;
Sistere tunc gressum; civili munere fungī 25
Convenit; & stabili tandem se tradere vitæ.

Ergo tibi vario quidquid didicisse labore
Contigerit, perpende lubens; vitiisque fugatis,

K

Quas

74 CLAUDII QUILLETI

Quas, apud externas gentes, spectaveris usū
 Illustres tu virtutes amplectere solers;
 Conspicuūmque ex his animi compone decorem.
 Sic ubi mellis opus, lætis in saltibus Hyblæ,
 Aëriæ meditantur apes; per florida passim 5
 Rura volant; violas, tymbram, casiamque, thymumque
 Exsugunt, fusisque bono de sidere rores;
 Ut placidas dulci distendant Nectare cellas.

Intereà reliquos vitæ dum transfigis annos;
 Ne decor ingenitus, mentisque adscita venustas 10
 Dispereat; tu clarorum monumenta virorum
 Alternis horis relege; ut quæ multa vagantem
 Haud subiere animum, jucunda per otia discas.
 Præcipuè Historicis quæ sunt insignia chartis
 Magnorum seu facta Ducum; seu dicta Sophorum; 15
 Seu positus tibi non visos cœlique solique;
 Cæteraque ingenuis quæ lucem mentibus addunt.

Denique colloquiis Hominum te semper honestis
 Miseri, me auctore juvat; Nam se quoque Virtus
 Nonnunquam contage bonâ per amica propagat 20
 Pectora, & optandi veneranda scientia Veri.

Quis tamen hîc fileat Magnatum improvida passim
 Corda Patrum, qui infensa suis consortia Natis
 Haud animadvertunt, sed libertatis habenis
 Effusis, quoscumque sinunt discrimine nullo, 25
 Et pravos plerumque sibi sociare sodales.
 Nam simul ut se Patritius depromet Ephebus,
 Inque Hominum cœtus dabit, excutiētque Magistros;

Ne

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 75

Ne speres ipsum veræ Virtutis Alumnos
Culturum: Scurræ, Ganeones, Alea, Scorta
Hunc rapient; teneroque animo per lubrica ducto,
Incautum tristi vitiorum gurgite mergent.

Nec tantum exiuit generoso pectus Honestus: 5
Ipsam etiam Pulchri mentem penetralia Veri
Indagare yetant, cæcamque ad devia flectunt.
Ad mensas, ubi se facilem misceret, amica
Pocula per lætasque dapes, minus aspera Virtus,
Inducti accumbunt Parasiti; sordida turba 10
Assentatorum; sapida hic obsonia laudat:
Hic stupet ad lautas epulas: hic, turpe voracis
Gutturis exemplum, pleno se proluit auro
Spumantis pateræ, Bacchumque ad fidera tollit.
Alter Ventre minor, nec strenuus Helluo, mollem 15
Commendat Venerem, blandosque Cupidinis ignes:
Ingenuam Domini florente ætate juventam
Ad scelus incendit. Culta (inquit) molle Puella
O Rex subrisit tibi. An hanc fastidit Amantem
Cor juvenis? nec jucundo indulgebit Amori? 20
Tu tibi quod satis est sapis: ærumnosa Solonum
Consilia & tetricos felix contemne Catones.

Hi sunt Convivæ: hic de rebus inanibus omnis
Sermo; de recto nihil est quod scire laborent.

Talibus instanti dictis, & plura paranti 25
Dicere; quæ patulas circum vox adsonat Aures?
Quæ facies fulgore novo radiantia spargit
Lumina, & Ambrosiis perfundit odoribus auras?

76 CLAUDII QUILLETI

Calliopen video, specie nec fallor inani.
Ut comi gravitate nitens, blandoque pudore
Nobilis! ut miro incessu Dea vera patescit!

Quid me, Diva, tuo adventu dignaris? an istud
Quod cecini carmen te Pindi è vertice duxit,
Ut mea conspicuâ præcingas tempora Lauro?

Perge, ait, & pulchræ quæ sunt addenda Camœnæ
Accipe, tæque novo repleri numine gaudie.
Non satis est homines vivendi legibus æquis
Instituisse mares, animumque ornasse virilem:
Fœmina cui grato Naturæ munere major
Ore decor, lepidæque data est præstantia formæ;
Ipsa etiam propriæ mentis rescire venusta
Ornamenta cupit, propriosque agnoscere mores.
Et quia formosâ specie, sexuque benigno
Gaudemus Divæ Aonides; & congrua nobis
Munia, Virginibusque aptas pernovimus artes;
Has non dedigner facili tibi pandere versu.

In primis non tam crassi muliebria corda
Ficta luto, aut lœvam sortita est fœmina mentem,
Quin pulchris etiam studiis sit idonea; cæcum
Quis ferat errorem, quo non licet esse peritis
Virginibus, Verique altas inquirere causas?
Nempe his innatae lumen Rationis ademptum
Cur fuerit? Cur humanæ vis insita menti
In pulchro sexu sic extenuata fatiscat?
Dii tantum vetuere nefas; nec solus Apollo
Artibus ingenuis habilis. Tritonia Pallas

Has

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 77

Has quoque, & Aoniæ norunt, pia turba, Sorores.

Quæ tamen (ð Gallæ gentis recordia!) Princeps
Nos colit hic mulier? tecum ð Vallesia proles
Fœminei omne decus sexus; tecum occidit omnis
Ingenii muliebris honos; nec discere quidquam, 5
Quod decoret mentem, Gallarum ignavia curat.

Ergo ad Hyperboreum tandem migrabimus axem;
Concretasque gelu terras; hic magna Getarum
Regina, exosas hac tempestate Camœnas
Excipit: hæc nostras lauros miscere paternis 10
Gaudet, & innocuas Marti succedere Musas.

O fati abstrusas leges! ð mira Deorum
Consilia! eximias quæ quondam everterat Artes
Barbara Gens, doctumque furens turbaverat Orbem:
Nunc, versis rerum vicibus, mitescit amoeno 15
Ingenio, & tantæ studiis sapit Heroïnæ.

Vos modò Gallarum nuruum densissima turba,
Si minùs ad claras animos advertitis Artes,
Este bonæ saltem, & castum servate pudorem.

Vos dum accurato texetis pollice lanas; 20
Aut facilem duceris acum; fusos-ve, colus-ve
Mobilibus digitis, vilique agitabitis usu;
Æmula corda piis saltem retinete Sabinis.

Quis ferat obſcenos mores, meretriciæque ora
Laïdis, aut foedâ turpem prurigine Floram? 25
Quis molles laudet risus, oculosque trementes,
Aut voces nimium blandas, aut verba pudenda;
Cætera queis pulchri sexus violatur honestas?

Ipfa

78 CLAUDII QUILLETI

Ipsa quidem ætherco Psyche spectanda decore,
 Talibus haud usq; illecebris corrupit Amorem:
 Moribus at pulchris animi, castoque lepore,
 Non illaudatos accedit amabilis ignes.

Dixit, & in tenues actutum evanuit auras,
 Meque levi confusum abitu, tristemque reliquit.

O Dea, si placido te compellare liceret
 Alloquio, alternisque mihi rationibus uti;
 Quam te ego præstanti vellem sermone morari!

Tu mihi quæ pulchrum Virtus Heroica Regem
 Reddat: tu celsam regali in corpore mentem,
 Regnandique bonas artes, supremaque jura
 Differeres, altisque animos & Regia corda;
 Quæ Divo canerem juveni, quem Gallia Pulchrum
 Regnatorem amat, & folio veneratur avito.

Huic tua dum cultis divina effata referrem
 Carminibus; quaque arte suis evaderet usque
 Dilectus populis, & amandâ forte beatus;
 Forsitan ad nostros cantus adverteret aures,
 Exciperetque lubens gratæ modulamina Musæ.

Quæ tamen hic nostram stolida imprudentia mentem
 Abripit? An Princeps streperis circumdatu; armis
 Audiat imbelles & amantes otia Musas?

Scilicet imperiis totam dum effrenis Iberus
 Appetet Europam, & lato grassabitur orbe
 Ambitione furens & iniquo fervidus æstu,
 In Bello labor omnis erit; solaque pharetræ,
 Non modulante lyræ, Regi arridebit Apollo.

Ergo

CALLIPÆDIÆ LIB. IV. 79

Ergo ô Calliope valeas; nec me facer ultrâ
Ardor agat, sanctumque vigens in pectore Numen.

Tempus erit (diras nec seriùs impia nebstent
Fata moras) quo tandem odiis saturata cruentis
Hesperia, & sævo nequicquam exercita Marte,
Consilia in melius referet, Pacemque rogabit,
Quam pius oranti Gallus non abnuet Heros.

Tunc procul omnis erit Belli furor. Occidet omnis
Effera vis animi, Regnique insana Cupido.

Tunc quoque conspicuæ foliis redimitus olivæ,
Musarum adveniente choro, Lodoicus amicè
Occurret; gaudensque altas inducet in Aedes,
Aonidásque Deas, sacrorumque Agmina Vatum.

O quâm sublimi resonabunt Regia plausu
Atria! quâm dulces modulos læta audiet Aula!

Ferales causas, longique exordia Belli,
Quo per bis denos furiis immanibus annos
Gallicus Hispano miscetur sanguine sanguis;
Et lati horrescunt diverso milite campi;
Innumeræ classes; constratum pupibus æquor;
Præliaque, eversaque urbes, terraque marique;
Et passim alternos utraque è parte triumphos;
Mæonio elata execrabitur ore Camœna.

Mox tamen ut tantas strages meminisse pigebit,
Attonitæque frement bellaci carmine mentes;
Continuò dulci succedet pectine blanda
Euterpe, & lætos Pacis celebrabit honores;
Suadetque choros & amœna gaudia vitæ.

Liber,

80 CL. QUILL. CALLIP. LIB. IV.

Liber, & alma Ceres, plenis cumulata canistris
Dona ferent, pingues reliquis cum fructibus uvas;
Turgidaque infuso fervebunt dolia musto.
Tunc demum Pulchram facili quam pangimus Artem
Carmine, gaudebunt Pulchri exercere nepotes; 5
Blandaque legitimo crebrescent basia nexu.

Sic postquam æthereos jaculatus Juppiter ignes,
Immanem Enceladum, Cœum, torvumque Typhæum,
Et conjuratos in Olympia culmina fratres,
Disjecit tostos. Ætnæisque obruit antris; 10
Protinus Aonias Superi excepere Sorores;
Magnaque jucundo sonuit victoria cantu:
Læta ferēnato plauferunt Numinæ cœlo:
Ambrosiæ rediere dapes, & Nectaris haustus
Egregii: Divæ divis amplexibus ulnæ 15
Miscentur, celsumque hilarat Pax aurea mundum.

F I N I S.

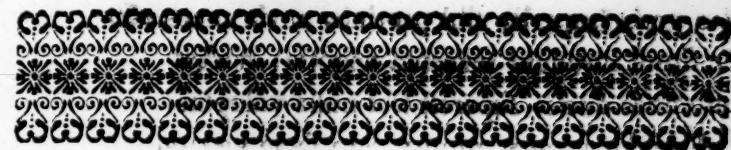

EJUSDEM CLAUDII
QUILLETTI

A D

EUDOXUM

EPISTOLA.

A D
E U D O X U M
E P I S T O L A.

*Hanc scripsit, jam à decem circiter annis, ad
 Hominem Anticum, cuius verum nomen,
 fictitio substituto, hic lubens omittit.*

LAMINIUM temue, & modico gra-
 tissima censu
 Commoda jamdudum optantur: (sed,
 numine duro,
 Me fugiunt; dulcēmque vētor tradu-
 cere vitam.

Ergo humiles, E U D O X E, lares, urbanāque tecta
 Quum colere, & placidæ libeat me tradere Musæ,
 Dum tamen infestum mutet Fortuna tenorem,
 Quid facili scribam calamo, aut sermone pedestri?

Non me cæcus Amor; non auri sacra cupido
 Occupat. Ad summas rerum nec spero vocari
 Nec valeo; quis tantæ ausit se credere moli?

84 CLAUDII QUILLETI

Res geris Imperii; tibi protinus anxia mens est:
Te simul invadunt sexcenta negotia: noctes
Insomnes ducis; supereft tibi nulla voluptas.

Frigidus emanet rumor, jam s̄epe negata
Fœdera cum Hispanis tandem sanxisse Batavos,
Sancitumque diu nobiscum abrumpere fœdus;
Displicet hoc. Bavarum infidum corruperit hostis
Austriacus; veterumque fidem Germania spernat;
Hoc nocet, hoc felli est. Thuscorum ad littora frustra
Pugnarint nostræ puppes, reddituque fugaci
Proh pudor! oppidulum longâ obsidione levarint;
Hoc cruciat peccatus, speratâque gaudia vertit.
Occiderit duro juvenis spectabilis ictu,
Deliciae Patris atque Nurus; mox impia bella
Damnantur: s̄avum clamant per compita Martem
Vecordes Animæ; dirisque oneratur inquis,
Ardua qui summi sedet ad moderamina sceptri.
Annuas si crescunt, Populo frendente, tributa:
Si sua quisque dolet, longi in dispendia belli,
Absumi; pavor exoritur ne fortè coorta
Seditio, insano moveat fera corda furore,
Accensique ruant in mutua vulnera cives.
Quid varia invidiae memorem molimina? s̄avas
Percutiendi Artes? & cæco infecta veneno
Pabula, queis petitur Regni qui sustinet Orbem?
O miseras Hominum curas! discrimina tanta,
Pendentisque auratis è laquearibus Ensæ
Suspiciimus, nec nos prærupta cacumina terrent!

Quām

Quam magis optanda est placidæ constantia Mentis,
 Quæ spernens Mundi phaleras & inania, solis
 Se miscet superis, summumque affectat Olympum!
 Hæc modico contenta, nec obruta pondere rerum
 Despicit infernas sedes, séque inserit Astris.
 Hæc simul Eois rutilum capit exerit undis
 Phœbus, & æthereo perfundit lumine terras,
 Inprimis venerari Hominum Divumque Parentem
 Gaudet, & illæsos Aris persolvit honores.
 Tum nostræ recolens FIDEI Mysteria sacra,
 Humani Capitis lapsum, Generisque redempti
 Abstrusum miratur opus; decretaque summa
 Suspicit, heu! nostrum longè superantia captum.

Dein tanto emersi pelago, pulcherrima Mundi
 Machina spectatur. Pugnas Elementa perennes
 Ut renovent. Ut sublimem distincta per Orbem
 Astra vices rerum, fœcundaque tempora mutent.
 Ut Tellus se Vere novo tepefacta resolvat
 In flores, suavique animas perfundat odore.
 Ut Sol maturet radiis Cerealia dona,
 Et coquat arboreos æstivâ lampade foetus.
 Ut fluat Autumno tumidis expressâ racemis,
 Nectareoque cados replete Vindemia succo;
 Qui vitæ ærumnas, hybernaque frigora lenis
 Molliat, & dulcem stillet per membra soporem;
 Dum ruet insanus Boreas, conceptaque terrâ
 Semina, concretâ glacie nivibusque fovebit.

Hæc inter, sumnum agnoscit splendescere Numen,

Quod

86 CLAUDII QUILLETI

Quod talit has leges, æternoque ordine servat;
Antiquus donec rupta compagine Mundus
Dispereat, suaque interitu primordia monstrat.

Nec se ficit in his Animus per singula velox;
Sed peregré excurrens, latum se pandit in Orbem.
Æquoris innumeros cives, genus omne natantum
Miratur; pictas volucres; horrenda ferarum
Corpora; regnantesque Hominis super omnia vires.
Dignior an nostram capiat meditatio mentem?
An me Hominem magis esse probem ratione potentem?
Præcipue radiis animi si me quoque lustro;
Humanæque decus Naturæ & nobile manus
Sustineo fortis, vitorumque agmina frango?
Ecquis enim vigor est Hominis? quæ gloria? si dum
Cuncta suis premit imperiis animalia, vix se
Dirigat, & turpis fugiat contagia fæcli?
His ego me tandem, senioris robore mentis,
Ereptum scopulis, placidoque in littore fusum
Lætor, & appulsæ telluri basia figo.
Sensi equidem (nec adhuc lapsæ me oblivio vitæ
Perculit) infesto jactatum turbine pectus.
Sensi incompositos Naturæ exurgere motus,
Et pravum teneræ Rationi obfistere Senum;
Dum calor indomitus, male-fanæ in flore juventæ,
Fervidiore jecur torreret sanguinis æstu.
Et mihi, pro modulo ingenii, civilia quædam
Pertractare animus fuerat; ne inglorius ævum
Transigerem, pigros venerans sine laude Penates.

Sed

Sed postquam immaturi animi vis aspera cessit;
 Humorūmque acer quondam deferuit ignis;
 Innocuas amo delicias, doctamque quietem.

O fortunatam sortem! O felicia mentis
 Ingenuæ, & dulcem post tot discrimina portum!

Ne tamen obtusum me ita credas, ut mea solum
 Otia, & ignavam laudem super omnia vitam.

Non in Aristippi juravi sensa magistri,
 Qui sapit in latebris, seque à civilibus arcet.

Sunt quibus è meliore luto præcordia Titan

Finxit, & egregias regnandi contulit Artes.

Hos nolim lentâ vacuos recubare sub umbrâ;

Ingenitumque ipsis animi torpescere robur.

Gloria quippe Hominis summa est, si non sibi soli
 Se natum ostendat; sed munia magna capefens.

Utilibus latum foveat Virtutibus orbem.

O Galli! O nobis quot clara trophyæ; quot urbes,
 Quot vieti latè populi; quot regna deessent;

Si & curas, operamque suam, mentemque negasset
 JULIUS Ausonii decus immortale Senatus!

Hic quo consilii præcellit robore! quâ vi
 Cordis agit, celsâ dum prudens degit in Aulâ,
 Effrænemque acris rabiem compescit Iberi!

Sed qui tanta gerant pauci, quos æquus amavit
 Juppiter, occurunt. Non omnis Mens rotat orbes
 Cœlestes. Alcide opus est si machina Mundi
 Gestanda; aut fævis Tellus redimenda Tyrannis.

Interea quibus ingenuo sub pectore spirant

Addicti

88 CL. QUILL. AD EUD. EPIST.

Addicti Musis Animi, tranquillaque Virtus;
Despicere insanas curas, hominumque labores
Præstat, & æternum virides decerpere lauros:
Scilicet Aonidum gemino quæ vertice florent,
Conspicuaque ornant redimitos tempora fronde;
Quæque diu Heroum pulcherrima nomina servant,
Et duraturam tradunt per sæcula vitam.

Has igitur pro more colas; has rore benigno
Usque, EUDOXE, riges. Suadet fator almus Apollo:
Pierides suadent Divæ; tibique infita Virtus.

E J U S D E M,
IN OBITU
PETRI GASSENDI
IN SIGNIS PHILOSOPHI
ASTRONOMI,
LUGUBRE ENCOMIUM.

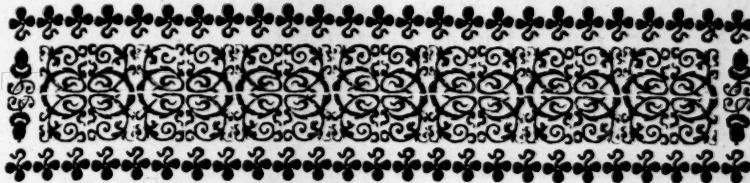
‡

F

I

II

III

IN OBITU
PETRI GASSENDI
 INSIGNIS PHILOSOPHI
 ASTRONOMI
 LUGUBRE ENCOMIUM.

UGETE Aonides; túque ô pulcher-
 rima Pindi
 Uranie largis fletibus ora riga.
 Conspicuas lacerata genas, effusa ca-
 pillos
 Plange; sonent mœstis fidera pulsa
 modis.

Ille tuus *GASSENDUS* obit, tua maxima cura
 Gassendus, studii gloria summa tui:
 Gassendus tam fida tibi qui præstítit usque
 Obsequia, æthereâ mente fidelis Amans.

92 CLAUDII QUILLETI

Ah quoties bifidi vigilem te in vertice montis
Miratus, noctis frigora dura tulit!
Sidereos quoties tecum dum suspicit orbes,
Atque altum-sapiens tollit ad Astra caput.
Immites sensit brumas, vernosque temores,
Noctivagaeque facem luminaque uda Deae!
His crebris tandem studiis succumbit anhelus
Gassendus; tanto victus amore perit.
Quippe altas rerum causas, mundique perennes
Acri vestigat dum ratione vices;
Corporeae tanto languent conamine vires,
Pectoraque assiduo fessa labore gemunt.
Hinc obit; & corpus mens aspernata caducum
Deserit optato restituenda polo.
Ergo tuo Uranie nimium dum carpitur igni
GASSENDUS, tristi funere fata subit.
Sed quid ego Aoniam lugens incuso fororem?
Quid querulis Elegis te, Dea pulchra, peto?
Ille Hominum sator omnipotens, verisque Prometheus,
Gassendum nobis qui dedit, ille rapit.
Hunc rapit, & merito felicem donat Olympo;
Huic dat & aethereo cominus orbe frui.
Quas Superum aeternas sedes; quae lucida longo
Gassendus studio quæsit, Astra tenet.
Quas rerum causas rebus scrutatus in ipsis,
Has demum in summo conficit Archetypo.
O Divum mensis secat quis dignior usquam!
Quis melior cœlum promeruisse queat?

Ille

IN OBIT. PET. GASS. ENCOM. 83

Ille indefessus veri servator & æqui,
Præluxit cunctis simplicitate Sophis,
Simplicitate quidem sanctâ, pietate peritâ,
Et quam terrenus non violavit honos.
Extremas quamvis famâ celebratus ad oras;
Doctrinâ quamvis notus ubique suâ;
Non ideo intumuit vanus: volitare per ora
Dedignans, meritis laudibus erubuit.
Otia conjunxit Musis, doctrâmque quietem,
Et mores verâ Religione pios.
Huic tenuis census, modicæ gratissima vitæ
Commoda, & infantes huic placuere lares.
Novi equideim (rabidus quoniam petit optimaliver)
Huic Bavium insanis obstrepuisse modis:
Garrulus argutum graviter tulit Anser Olorem,
Et raukos foedo miscuit ore sonos.
Haud tamen iratas Gassendus reddere voces;
Nec voluit diro bella fovere stylo:
Ignovit strepero nebuloni, & temnere vanum
Maluit, alternis quâm lacerare probris.
Nimirum & calami & linguae mala verba procacis,
Gassendo semper displicuere bono.
Huic magnos laudare viros fuit unica cura:
Huic gratus doctos concelebrare labor.
Testis es ô Salyæ PEIRESCI gloria terræ:
Testis es ô Danûm lucida stella TYCHO:
PURBACHIUS testis; testis COPERNICUS; & qui
Monte à regali nobile nomen habet.

Illustres

94 CLAUDII QUILLETI

Illustres animæ, Sophiæ cœlestis Amantes,
Uranies fidi, pectora sacra, proci:
Ut vobis pulchros pius instauravit honores
Gassendus! vita ut vos meliore beat!
Vos Gassendææ ventura in sœcula chartæ
Æternum claræ laude vigere dabunt.
Interea nos eximii queis cernere docta
Ora viri licuit, colloquióque frui:
Hujus solemni manes pietate colamus;
Hujus & in tumulum florea messis eat.
At tu ô MON-MORI veræ virtutis amator,
Gassendi columen, præsidiumque sophi,
Quicun præstantum dulcis consensio morum
Firmarat sanctæ fœdus amicitiæ:
Quandoquidem ille tuus dudum spectabilis hospes
Sub laribus fudit verba suprema tuis,
Consignata tibi pretiosa volumina, nobis
Imperti, & sophicis da potiunda scholis.
Nobilis hæc te cura manet, te spectat amicus
Hic labor, & tanto debita fama viro.
Sic tua Gassendi comes addita gloria laudi,
Lethæos spernet non peritura lacus.
Sic pia Posteritas, & amantes pulchra nepotes,
Persolvent curæ præmia digna tuæ.
Tu verò ô nostræ decus immortale Camœnæ,
O Gassendi animæ pars rediviva piæ,
Æterno charum celebra C A P E L A N E sodalem
Carmine, lugubri pectine tange chelyn.

Ille

IN OBIT. PET. GASS. ENCOM. 95

Ille inconcuso qui se tibi junxit amore,
Hæc animi poscit munera grata tui.
Aet ego cui notum feræ sub tempore vitæ
Gassendum infelix abstulit interitus,
Has moerens fundo lachrymas; & quod mea tristis
Musa potest, gemit his officiosa modis.
Gassendi duro tegitur sub marmore corpus;
Gassendi doctâ simplicitate pii.
Mens celsum è terris dudum suspexit Olympum;
Nunc eadem è celso despicit axe solum.

S U M-

SUMMA PRIVILEGII.

LUDOVICI XIV. Galliarum & Navar-
ræ Regis auctoritate cautum est ac prohibi-
tum, ne quis in ejus universâ ditione hujus titu-
li librum: (CLAUDII QUILLETI Calli-
pædia, seu de Pulchræ Prolis habendæ ratione
Poëma Didacticon auctum & recognitum) an-
te annos quinque, ab editionis primæ tempore in-
cæpturos edat, exponat, edi exponive quoquo
modo aut ratione curet, nisi data sibi, ab eo-
dem Claudio Quilleto facultate. Vetitum pa-
riter est ne quis, intra eorumdem Regnorum fi-
nes, edat aut exponat, edi exponive imposterum
curet, librum, cui titulus est (Calvidii Læti
Callipædia, &c.) Lugduni Batavorum excu-
sum. Qui secùs fecerit, exemplarium confisca-
tione, cateris præterea, quæ in Regio diplomate
extant, gravibus pœnis multabitur. Ita placi-
tum Regi. Parisiis 1656. Signavit NOBLET.

Is verò CLAUDIO QUILLETUS Ab-
bas Dudavillæus factam sibi à Rege potesta-
tem, Thomæ Joly, Parisiensi Bibliopolæ, in-
tegram sponte transmisit.

Absoluta est editio die 24. Aprilis 1656.

FINIS.

Scævolæ Sammarthani

PÆDOTROPHIÆ,

Sive de Puerorum Educatione.

LIBRI TRES.

A D

Henricum Galliæ & Poloniæ Regem.

Vos Sammarthani divina Poemata, crebrâ
Pertractate manu, doctâsque evolvite chartas;
Hic totas Heliconis aquas; hic flumina Pindi
Tota hausit; nullam non novit Apollinis Artem.

Quilleti Callipædiæ Lib. 3.

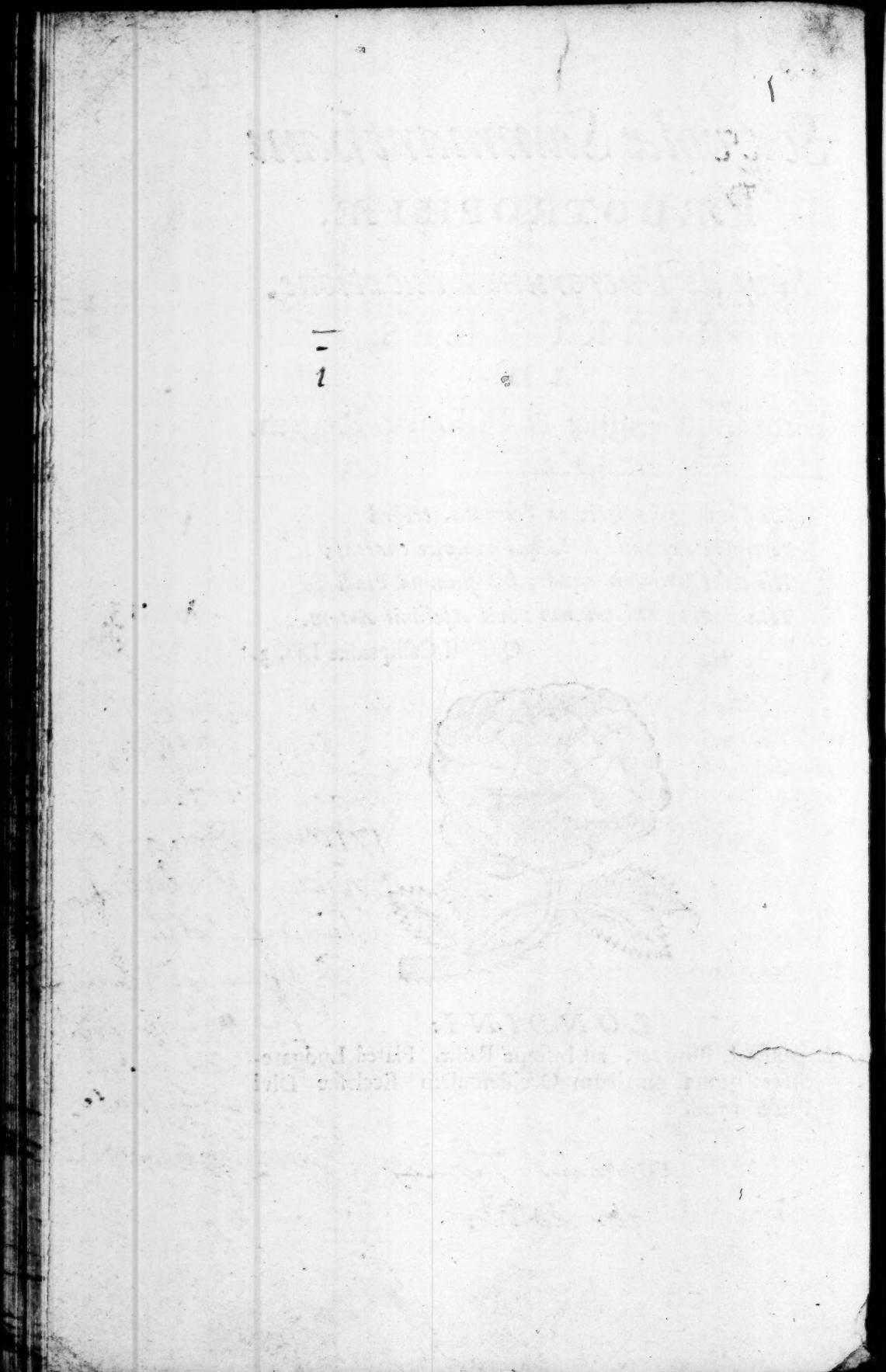

1062
A
A 1138
Mus. exq.
Tho: Hearke
1710. Ex dono
Richardi Raw-
linson, Coll.
Dr Joannij Bapt.
superiorij ord.

LONDINI:

Impensis J. Bowyer, ad Insigne Rosæ, Plateâ Ludgate-
Street juxta porticum Occidentalem Ecclesiarum Divi
Pauli, 1708.

egregijs Thomas Rawlinson Armis
jor edidit.

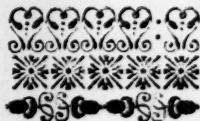

EX
EPISTOLA
PETRI RONSARDI
AD
Jo. ANTHON. BAIFIUM.

DII boni! quem mihi librum misisti à nostro SAMMARTHANO conscriptum; non liber est, sunt ipsæ Musæ: totum nostrum Helicona testem appello. Quin & si de eo iudicium mihi concessum sit, velim equidem illum omnibus hujus seculi Poetis anteponere: vel si Bembus, Naugerius, divinusque Fracastorius agrè laturi sunt. Dum enim perpendo quām aptè suavitatem carminis puræ terseque dictiōni, fabulam historiae, philosophiam arti medicæ conjunxerit, libet exclamare.

—Deus Deus ille Menalca.

Seculūmque istud felix dicere, quod nobis talem tantumque virum protulerit.

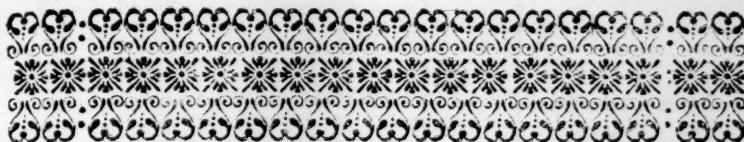
63

P

H

Fas
Op
Ca
Sit

Scævolæ Sammarthani

PÆDOTROPHIÆ,

LIBER PRIMUS.

AD

Henricum Galliæ & Poloniæ Regem.

OS licet illæsi studium immortale pu-
doris

Dulcia nosse vetet genialis fædera lecti,
Et sentire pium tollendæ prolis amo-
rem :

Hic tamen Aonides (quid enim sine
Numine vestro

Fas audere mihi?) hic etiam vestri aura favoris
Optanda, hæc vestro quærenda est munere laurus,
Carmine dum tenui referto quis cultus alendæ
Sit soboli primùm in cunis, cùm debile corpus

Pabula

2 PÆDOTROPHIAE LIB. I.

Pabula jam exposcit vivo tradenda calori,
Queis vegetum tenerâ gliscat compagine robur
Paulatim, & graciles sese diffundat in artus.
Tu quoque (nam quæcunque vigent Te dante vigorem
Accipiunt) rege cantantem tua munera Vatem,
Phæbe Pater, Geniūmque meo concede labori.

Fors erit ut majora canam, cùm tristis Enyo
Desierit cæcos armare in mutua Celtas
Vulnera, & externo quæsitus ab hoste triumphus,
Auspiciis, HENRICE, tuis fortissime Regum,
Materies aderit nostris accepta Camænis.
Ecquis enim patriæ nasci de funere vates
Gaudeat, & proprio sua sanguine carmina fædet?

Tunc ego five trahes captos in vincula Persas,
Sive ferum Eoo pelles de litore Turcam,
Mahometisque domos & fana incesta revelles,
(Nam neque tantus amor laudis, nec tanta cupidio
Augendi latè Imperii tua pectora turbet,
CHRISTI etiam ut Sacro signatas nomine Genteis
Impetere, & fædus fraternum abrumpere malis)
Quicquid ages, tua facta canam, testisque laborum
Te sequar, & longæ tradam per sæcula famæ.
Ipse Pater placidis lætum caput exeret undis
Jordanes, plausumque suo de litore reddet.
Ipsa e palmiferis mihi respondebit Idume
Saltibus, & Syrii referent mea carmina colles.
Interea cœli venientem in lumina Musam
Nunc prima ex ipsis juvet incunabula cunis

Sume-

Sumere, & imbellis teneram tractare puellos.

Tu verò, mihi quam faustâ Junone dicavit
Sanctus Hymen, sanctisque comes Concordia votis,
Grata animo conjux, vitæ socia addita nostræ,
Me quando optatâ fecisti prole parentem,
Nec finit alma Venus lentes frigescere tædas,
Accipe fæcundi communia pignora lecti,
Qua Tibi sit servare via: ne pallida quando
Membra animus tenueis linquet diversus in auras
Omnino toti moriamur, at optima nostri
Pars supereret, gelido exutos quæ corpore manes
Componat lacrymans, & justa novissima solvat.

Imprimis venerare Hominum, Divumque Parentem,
Qui tua non sterili turgescere Semina campo
Concedat bonus, & florentem exornet amænâ
Prole domum, in feræ solatia blanda senectæ.
Huic tu ritè pio memores age pectore grates
Sacra ferens; teneram pacato numine plantam
(Ne dubita) infesti nulla inclemensia cœli
Auferet ante diem, Speratâve gaudia vertet.
Sed semper tepidas Zephyris mulcentibus auras
Præstabunt nitidi Soles, & nubila pellent.
Tu modò cultum adhibe vigil, aëtutumque benigno
Lacte riga, & niveis crescentem prolue rivis.
Nec mihi displiceat quisquis fuit ille Sophorum,
Qui quondam edixit jucundi ut lactis amicos
Haud alio potius quam Matris ab ubere rores
Exugat puer, atque alimenta beata capessat.

Hoc

4 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Hoc adeò rerum illa parens, hoc optima poscit
 Natura, officiique pias in tempore matres
 Admonet, & soboli prudens accingit alendæ.
 Quippe simul gravidâ genitale resedit in alvo
 Semen, & informis cæpit coalescere moles,
 Augentur gemminæ felici nectare mamæ,
 Collectâmque penum venturo & pabula servant.
 Pòst ubi jam advenit, vagitûque oris acuto
 Implevit cunas miser, auxiliumqûe petivit,
 Ilicet exundans claustris erumpere gestit
 Humor, & infirmæ infantis succurrere vitæ
 Si prohibes, furit in mammis, turbasque dolorum
 Miscet, & ingratâ poenas a matre reposcit.

Præterea cùm res ab eodem semine cretas
 Dulcior humorum concordia misceat ultro,
 An cibus esse potest Naturæ acceptior ullus,
 Ipse suo quâm si de sanguine sanguis alatur?
 Sponte fluunt alimenta suis accommoda rebus,
 Cognatûmque bibunt membra haud invita liquorem
 Non illum adverso pugnans humore morataur
 Temperies, via sed facilis se pandit eunti
 Ocyus, & lætos meliorem educit in artus.

Aspicis ut mollem ætatem quæ plurima lœdunt
 Sæpe mala ad solitas pellant si quando querelas,
 Maternæ tantùm (dictu mirabile) mammæ
 Leniter admotâ puerilia ad ora papillâ
 Confestim fileat dolor, in ventosque faceſſat?
 Scilicet ipse suo tanquam de fonte medelam

Hauri-

PÆDOTROPHIÆ LIB. I. 5

Haurire, & propriâ se mergere gaudet in undâ.
Huic etenim jam tum assuevit, cùm luminis orbus
Impleret tumidi latebrosa ergastula ventris,
In quibus ille idem qui nunc quoque corpus alebat
Humor, & exiles augebat sanguine venas.
Diversus tantum color est. nam sede relicta
Sanguis ubi calido exiliens se pectori miscet,
Et sursum niveis loca glandibus alba pererrat,
Purpureum ascito mutat candore ruborem
Coctior, hincque novum sibi lactis nomen adoptat:
Res tamen una manet. Ceu cum Vulcania Pubes
Urget opus, rapidumque incendit follibus ignem,
Plurima in ardenti candescit pruna camino,
Quam si forte avidis libeat subducere flammis
Fumantem, & liquidâ totam perfundere lymphâ,
Apparet mutata oculis, positoque rubore
Nigricat obscurâ tinctus ferrugine carbo:
Materies penitus tamen immutata remansit.

Ille color porrò, quo non est mundior alter,
Convenit infanti niveus, ne more ferarum
Ora tenella crux, tanquam de cæde recenti
Tingat, & a primis fitis impia sanguinis annis
Inspiret crudelem animum, sed amabile nectar
Mitiget, & doceat candori assuescere candor.

Ipsæ etiam Alpinis villoſæ in cautibus ursæ,
Ipsæ etiam tigres, & quicquid ubique ferarum est
Debita servandis concedunt ubera natis.
Tu, quam miti animo Natura benigna creavit,

6 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Exuperes feritate feras? nec Te tua tangant
Pignora, nec querulos puerili ē gutture planetus,
Nec lacrymas misereris, opémque injusta recuses,
Quam præstare tuūm est, & quæ Te pendet ab unā?
Cujus onus teneris hærebit dulce lacertis
Infelix puer, & molli se pectore sternet?
Dulcia quis primi captabit gaudia risūs,
Et primas voces & blæsæ murmura linguae?
Tūne fruenda alii potes ista relinquere, demens,
Tantique esse putas teretis servare papillæ
Integrum decus & juvenilem in pectore florem?

Felix illa animi, quam non tenet impius error,
Cui nec amatorem tam cæca libido mereri est,
Posthabitā sobole, ut verum malesanus amorem
Vincat amor, matrísque affectus exigat omnes.

Tu, cui concedunt meliorem Numina mentem,
Sume ultro quodcunque operæ, quodcunque laboris,
Ut serves opus ipsa tuum, & pia munera præstes
Quin age (nam me operis digressum a limine primo
Non piget hic retro, quo res vocat ipsa, referri)
Ne moneo expectes dum claustro exiverit infans,
Sed simul extiterint concepti plurima fatūs
Signa, velut solito jam non redeuntia fluxu
Menstrua, mammarūmque tumor, laxandāque demum
Cingula, quæqūe notant prægnantes omnia matres,
Incipe jam tum operam firmandæ impendere proli,
Ne tua fortè illum remoretur culpa, necisque
Causa eadem fias, vitæ quæ causa fuisti.

Præci-

Præcipuè angusto ne comprime corpus amictu,
Quo cingunt se more nurus quas Gallia nutrit,
Neu miserum infantem vitæ jam a limine torque
Crudelis, gracili dum te præbere videndam
Corpore aves, pænásque tui luit ille furoris.
Nec tibi non etiam ipsa noces, corpúscque coactum
Lædis, & hinc illum graviora prioribus urgent
Usque mala insontem, quando ipso in ventre necesse est
Matris ut affectus proles captiva sequatur.

Ergo tibi ratio curandi prorsus habenda est
Corporis, inclusum gestas dum corpore fatum.
Et quoniam morbis animi tanguntur & ipsa
Corpora, nempe alio Naturæ abducta facultas
Cùm vacat, & solito prohibetur munere fungi,
Unde intemperies, crudique gravissima succi
Nascuntur damna, & membrorum fædera solvunt,
Vince æstus animi, nec te immoderata cupido
Tristitieſve, metuſve agitent, aut noxia sæpe
Gaudia, & infirmam turbant quæ plurima mentem.
Sed semper placidum traducas leniter ævum,
Quà potes, & placidi custos blandissimus ævi
Præbeat in vacuo facilem se pectore somnus:
Ille quidem haud nimio torpentina tempore membra
Qui teneat, sed enim quantum satis esse videbis
Utere, dum fessos recreaverit optimus artus
Pellatúrque labore quies, labor ipse quieti
Cedat, & alternis ambo sua munera præstent.
Nec nulla interea nimiæ sunt damnat quietis.

8 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Quippe ubi & obstructas vitioso sanguine venas
Implet, & ingentes humorum colligit imbræ,
Ac vivum densâ restinguit mole calorem.
Nonné vides crassis residet quæ pigra lacunis,
Ut putrefacat aqua, & fætentem exfuscit auram,
Lucida sed vitro quæ flumine labitur unda
Sufficiat blandos in pocula grata liquores?
Quare aliquo penitus tibi membra labore fovenda.
Motus enim, motuque calor stimulatus ab ipso
Absumet facile grave si quid, inutile si quid
Officiat, prolesque novas cum erumpet in auras
Te leviora manent partus tormenta, neque illam
Colluvies humorum ingens retinebit eunter,
Et validæ integro superabunt corpore vires,
Eniti quibus, & maturum carcere fætum.
Teque simul longâ valeas exolvere curâ,

Ille tamen labor esto levis quemcunque capeſſes,
Franget enim haud dubie nimius, virésque resolvet.
Quo fit ut affuetis interdixisse choreis
Inducar facile, hæc nuribus licet una voluptas,
Omnibus una ferè est, omnique ætate palæstra:
Fors olim toleranda, gravis dum more Sabinæ,
Seu ludos, positis agerent seu seria ludis,
Perpetuum haud ullâ temerabant parte pudorem,
Atque ipsi intererat servata modestia ludo.
Nunc modus omnis abest, penitusque insana puellas
Vis agit Evantes, mentisque intercipit usum.
Bacchari credas, neque cum vinosa Lyæi

Festa

Festa vocant alio lymphata furore Mimallon
 Membra movet, pedibúsque sonantia percutit arva.
 Neu satis exemplis non convenientibus utar,
 Crediderim obsceno si qua olim turba Priapo
 Sacra fuit, crotalis ubi cymbala mista crepebant,
 Turpia non alio vibrari corpora motu.
 Sic totæ exiliunt, sic dum vesania fervet
 Penè sua excutiunt nudis velamina membris,
 Sollicitantque viros, connexaque brachia stringunt,
 Atque ipsa ante oculos tantum non corpora miscent
 (Proh pudor!) & venerem interea, quæ pestis acerba
 Prægnantum esse folet, stimulo pungente, lacebunt.
 Vos venerem immodicam, ò matres, si cura salutis,
 Vos venerem vitate: sibi nocet ipsa suumque
 Sæpe retexit opus: cordati qualis Ulyssis
 Uxor amatorum turbam dum fallit hiantem.
 Hinc igitur nimii dum ingens violentia saltus,
 Illinc & prurigo suas agit improba partes,
 Sæpe fit ut crudo mater vexetur abortu.
 Haud equidem certè immerito: sed enim ille misellus
 Quid meruit, fædi penitus qui criminis insons,
 Necdum ulla ignoti traxit contagia mundi?
 Qui fortasse (potens ut Sors agit omnia) magnæ
 Summa olim caperet victor moderamina terræ,
 Aut etiam arcanas Naturæ quærere causas
 Doctus, inaccessumque animo pervadere cælum
 Spargeret ingentem studiis illustribus orbem:
 Fata modo impleret, neque in ipsis poneret orsis,

Quam

10 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Quam nequedum accepit materno crimine vitam.
Utque in plebeio lateat sine nomine cæno,
Ille tamen tua, si nescis, quem viscera portant,
Ille Dei mundum imperio torquentis imago est,
Omnia cui parent animalia, cujus in usum
Quicquid alunt freta, quicquid humusque & mobilis aer
Formavit Pater, & se illi submittere jussit.
Et tu depositum hoc non totâ mente cavebis
Ne pereat, quo non aliud præstantius ullum est?

Quod supereft, tibi fit potius, tibi cura legendi
Summa cibi, & quodcunque legis tamen utere parcè.
Improba ne forte ingluvies etiam optima quæ sunt
Corrumpat, nimis infirmus cum mole laboret
Ventriculus, nec jam possit satis esse coquendo,
Cruda nocent genus omne, nocent & salsa, malamque
Si quid amaritatem sapit, ingratumque palato est.
Mollior esca eadem est melior, Cythereia qualis
Ales, & ingenii faciens ad acumina turtur,
Perdicesque capique, & cui dat nomina Phasis,
Et vitulus tener, & lactens sine cornibus hædus.
Quod si larga sinu tellus quæ divite promit
Obleant minùs, & mutari prona voluntas
Appetit æquoreis veniunt quæ obsonia regnis,
Mollis arenosâ potius queratur ab undâ,
Saxa inter, refluóque alti de littore ponti,
Quam qui limoso lentescit flumine piscis
Crassior, & visco torpentes oblitus artus.
Pelle sitim lymphis, vel amico pelle Lyxo,

(Præstat

PÆDOTROPHIÆ LIB. I. II

(Præstat enim) & tamen hunc multis quoque dilue lymphis.
Nec minus arboreis molles cum fætibus herbæ
Arida sæpe juvant jucundo corpora succo,
Sit modò delectus, sempérque tenendus in omni
Re modus: at servare modum vix contigit ulli,
Vix gravidæ possunt animos compescere matres.
Sæpe etiam has monstrosa fames incessit edendi
Non tantum viridi immaturos cortice fructus,
Vilia sed lapidum ramenta, lutumque simumque,
Et cinerem immundum, & cariosi fragmina trunci,
Et quæ præterea vitiosa cibaria mille
Naturæ haud quadrant, aliósque parantur in usus.
Vidi ego quæ trepidis cristatæ matris ab alis
Nequicquam arguto crepitantes gutture pullos
Corriperéque ferox, & crudos protinus artus
(Sicut erant) avido crudeliter ore voraret.
Spumabant labra, & mistis cum sanguine plumis.
Squallens in gremium faniæ horrenda cadebat.
Non alia est torvæ facies truculenta leænæ,
Cùm pellit rabiosa famen, rictumque cruento
Sanguinolenta vorat Lybicos armenta per agros.

Dic mihi Phæbe Parens, tanti quæ cauſa furoris,
Quóve modo (nam scire tuum est) quâve arte mederi
Sit fas, ne miseram perdat cum prole parentem?
Et vos Hippocratis florentes Patris alumni,
Felices animæ, fæse quibus optima pandit
Natura, & certas morborum noscere cauſas
Indulget, fragilique hominum succurrere genti,

Ne

Ne vestris adytis sacrum prohibete Poetam,
 Cui movet idem ille ora Deus, quem vestra verentur
 Sacra, unum Patrémque lyræ, Authorémque medéndi.

Principio, quæcunque vigent, fusâque per artus
 Augescunt animâ, atque aliquo de semine manant,
 Vitale auxilium, & recreantia pabula poscunt,
 Atque euidem ipsa suo hærentes in corpore stirpes
 Blanda foveat tellus, & (ne mòdo desit amici
 Aura Poli) præsens alimentum haud parca ministrat
 Radicum officio, trahitur quibus utilis humor
 Paulatim, & toto hinc plantæ se corpore miscet:
 Unde suus foliis vigor, & viridantia rident
 Gramina, & aërias frondens subit arbor ad auras.
 Quæ vero propriis animalia nata moveri
 Sensibus, haud ullis affixa in sedibus hærent,
 Cùm divisa solo vitalem hinc carpere rorem
 Non possint, aliunde petant alimenta necesse est.
 His ergo illa parens longè ditissima rerum
 Pro locuplete penu ventrem Natura paravit,
 Hic ubi congestâsque dapes, externâque condant
 Auxilia, infirmæque adsint in tempore sorti.
 Quippe etiam hinc tenues se membra in vivida venæ
 Diffundunt, radicum instar, quibus ille ciborum
 It succus, fessâque instaurat sanguine vitam.
 Nec modus aut requies avidis ante omnia venis,
 Dum quicquid succi est sitis hauriat improba, & omnes
 Ventriculi consumat opes, vacuûmque relinquat.
 Quinetiam absumptis opibus, mox impetit ipsum

(Tantus

(Tantus amor) suetumque ægrum divellit iniquo.
 Ille suis damnis dolet, optatumque ciborum
 Subsidium esuriens tanto in discrimine quærerit.
 Hinc ille est vacuo nascens in corpore sensus,
 Appetere est cuius proprium, quique acer inani
 Sese infert stomacho, & vescendi inspirat amorem.
 Cujus forte loco vitiosus inhæreat humor
 Protinus ipsa loci pro conditione libido
 Appetit & vitiosa, malique ab imagine pendet.

Ergo ubi concæpit mulier, quæque ante fluebant
 Menstrua crescentis fætus retinentur in usum,
 Ille tamen doceat firmarit tertia Phœbe,
 Vix horum exiguum potis est depascere partem,
 Quod reliquum est, superas parteis ipsiusque redundat
 In stomachum, & pravâ suffusum uligine tingit.
 Non aliter quam si opposito Pater obice Clanus
 In caput ipse suum refluat, vicinaque latè
 Oblinat exundans informi jugera limo.

Atque ita cum imbutus corrupto humore laboret
 Prægnatum stomachus, vitiosa hunc sæpe libido
 Corripit, unde malum, Grais hoc Citta repertum
 Exoritur, (nostri Picam vertere vocantes)
 Quando uteri mulier sub primum sæpe trimestre
 Multa inhiat, cæcoque furore ardescit edendi
 Quæ neque congrua sunt, neque rectus postulat usus.
 Ni faciat, desiderii (mirabile dictu)
 Hæreat insigne infanti, maculamque relinquat.
 Quodque magis mirere, avido dum pectore flagrat,

14 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Quâ se parte sui mulier malè provida fortè
Scalpserit, ipse sui expressam feret editus infans
In simili quoque parte notam: gravis unde puellis
Sæpe dolor niveo quas turpis in ore figura
Fædat, & in pulchro deformes corpore nævi.

Et quoniam secreta simul recludere cœpit
Se Natura mihi, libet hanc evolvere totam,
Insignisque notæ veras depromere cauſas.
Hanc utique optati vehemens molitur imago,
Tota ubi vis collecta animæ est, cui plurima servit
Spirituum turba & partem glomeratur ad illam;
Qua tactus ciet, atque rei secum ipsa cupitæ
Quam gerit effigiem subiecto in sanguine figit.
Dumque adeo clausâ fætus latet abditus alvo,
Maternoque idem est illi cum sanguine sanguis,
Singula ab alterutro conspirant corpore membra:
Quo fit ut in matrem pariter, martisque puellum
Spiritus intus agat: sed cum sit durior illi,
Mollior huic cutis obsequitur, solusque tenellæ
More capit ceræ facilis quamcunque figuram.

Nunc age, quæ gravidas tanto a discrimine matres
Vindicet ars simul & pueros, adverte docebo.

Multum adeò prodest (modo ne fint illa venerum
Quæ cupit impatiens mulier) concedere tandem
Nonnihil, & misero paùlum indulgere furori.
Dum fit enim voti compos, fruitürque petito
Læta cibo, hinc totum pertendant dulcia corpus
Gaudia, nativumque agitant per membra calorem,

Qui

Qui coquat humorum omne genus, factoque meatu
 Dissipet in crudo quod corpore lentius hæret.
 Deinde acida imprimis, vel acerba, vel acria cum sint
 Quæ fermè optantur, stomachum his abstergere quidni
 Fas sit, & infixam pituitæ avellere pestem?
 Capparis ante omnes, & amaræ succus olivæ
 Quæque micant rutilis duro sub cortice granis
 Punica mala juvant, & quæ tulit inclyta Crete.
 Quod si adhibenda placent & pharmaca, tu licet illis
 Utare, & lapidem moveas haud segnitèr omnem,
 Dum modò non desit consulti fida medentis
 Cura tibi: at nugas procul amolitor aniles.

Omnibus his cæcam poteris depellere pestem,
 Et secura mali partum expectare futurum.
 Qui cùm aderit, magnâ ter voce vocare potentem
 Lucinam esto memor, totâque incumbere curâ,
 Ut salvum emittas nullo discrimine fætum.
 Adsit & obstetrix, quæ voce, manûque laborem
 Sublevet, & socio contendat sedula nixu.
 Tum leni ventrem unguento, genitaliâque ipsa
 Oblinat, & blando resoluta tepore relaxet
 Claustra uteri, & puero venienti limina pandat.

At tu, sive toro decumbes, sive patenti
 Sessilis hærebis cathedræ (quippe utraque tuta
 Est via) quo te cunque loco paritura locabis,
 Forti vincè animo que tormina multa vigorem
 Frangere consuerunt, partûmque dolore morari.
 Quod si tantæ alacri superent in corpore vires,

16 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Stare etiam ut pedibus valeas, erit optima stantis
Conditio; nam sic patulæ planissima portæ
Fit via, qua nullo anfractu novus exeat infans.
Tu modò diductis extremam cruribus alvum,
Et genibus paulùm inflexis expandere porrò
Ne dubita, rigidisque intendere brachia nervis
Interea, & valido subnixa incumbere fulcro.
Tantæ molis erit perituram educere prolem!

Has autem meruit primæ vesana parentis
Ambitio pœnas, & justi numinis iram.
Ille etenim verbo omnipotens qui condidit uno
Omnia, fons rerum atque ævi nascentis origo,
Cùm mare cùm pictum numeroso sidere cœlum,
Libratámque suo fundasset pondere terram,
Et quæcunque vigent ex ipsâ orientia terrâ,
Omnibus unum hominem præfecerat, omnia solus
Qui regeret, mundumque suâ ditione teneret.
Huic etiam dulcis rerum comes addita, quicum
Florentis vitæ plenissima gaudia tuto
Partiri, & longas posset componere luces.

Hortus erat, rosei quâ lucida pandit Eo
Se Regio, (Edenem dixerunt nomine Patres)
Dulcibus & pomis, & dulcibus utilis herbis.
Lenis ubi Zephyri molles tranquilla per umbras
Aura susurrabat semper, cœloque sereno
Perpetuum tepidi servabat Veris honorem.
Hanc sedem, hæc illis viridaria lœta benignus
Indulxit Genitor, lectosque induxit in agros

Primum

PÆDOTROPHIÆ LIB. I. 17

Primum hominem, verbis simul hunc affatus amicis.

I. Decus, atque operis meritò summa ultima nostri,
Quæ tibi nunc habitare damus felicia rura
Ingridere, & nostris aëtatum vescere donis,
Quæ fæcunda tibi, & male grati nescia cultus
Terra feret caræ jucunda in munera vitæ.
Tantùm (si qua tuæ tangit te cura salutis)
Huic uni memorem jubeo te parcere pomo.
Dixit & ostendit pendentes arbore fætus,
Quorum a vivifico rerum orta scientia succo
Manabat primùm & studia inconcessa docebat.

Ille Dei monitis, & amico numine plenus
Ibat, & unanimâ cum compare lætus agebat.
Una illis cura ætherium laudare Parentem,
Oblatisque bonis & libertate fruisci.
Nondum turpe scelus, sceleris nec debita merces
Prodierat labor, & queruli denso agmine morbi,
Et curæ vigiles, & inevitabile fatum.
Sed simplex animos candor, sed molle fovebat
Corpus certa quies, & utrinque erat æqua voluptas.
Felices ambo, nisi jam tum infesta maligni
Dæmonis ars nullum humanis durabile rebus
Esse bonum, nullam pateretur vivere pacem.

Hos ille immemores violato ut fædere perdat,
Agreditur vafer, atque dolos se vertit ad omneis,
Ac velut adversis fætam legionibus arcem
Captat ubi egregius tacito molimine ductor,
Observat muræ oculis, & singula lustrat.

18 PÆDOTROPHIÆ LIB. I.

Num quâ parte minùs firmo se mænia vallo
Militibus præstent cuipidis, adiutusque patescat,
Atque illuc toto irrumpens conamine tendit.
Sic hominum insidians generi teterimus hostis,
Pectore quòd mulier fragili magis esset, ab illâ
Ordiri, & primum placuit facere inde periculum.

Nec mora, cærulei formâ se callidus anguis
Diffimulat: non ille ferus qui stridula vibret
Sibila, tabificoꝝ minax livore tumescat:
Sed blando sensim irrepens per gramina lapsu
Arboris infaustæ ramis fatalibus hæsit
Arduus, implicito per mille volumina trunco.
Tum molles aditus, & tempora fraudibus apta
Legit, & humanis demùm sic vocibus infit.

Nam quis te mulier tam vanus detinet error,
Ut quos naturæ dedit indulgentia fructus
Ipsa tibi invideas demens, vescique recusés?
Egregium vero imperium, memorandaque jura
Ille parens, uni cui cuncta accepta refertis,
Atque tibi, atque tuo concesserit antè marito,
Si vobis genus omne avium, genus omne ferarum;
Atque adeò ingentem penitus subjecerit orbem:
Vos autem rerum Dominos subjecerit uni
Arboris intactæ pomo, nec mandere sit fas,
Cujus partem imo tantum si admoveris ori,
Protinus obscuram videoas vanescere nubeim
Ex oculis, vietâque jubar caligine oriri,
Unde boni atque mali divina scientia vobis

Pro-

Prodeat, insignesque novo jam lumine spargat.
 Atque hinc (si nescis) injusti numinis illa
 Invidia est, dum vos confortes laudis habere
 Abnuit, & pomis ideo præstantibus arcet.
 At tu pone metus, & inania despice justa,
 (Nam potes) erectoque jugum simul excute collo.
 Aspicias ut pronâ demissus ab arbore fætus
 Se virides inter tibi ramos offerat ultrò
 Arridens, tangique tuo desiderat ore?
 Carpe age, & oblati ne respue muneris usum.

Sic ait, occultoque implet muliebre veneno
 Pectus, & illicitum vescendi inspirat amorem.
 Illa levi jam tum ingenio malè provida paret
 Ocyùs, & vetito sese contaminat esu.
 Nec satis hoc: simili incautum capit arte maritum,
 Et vocat in partem culpe: exitialibus ambo
 Indulgent epulis miseri, numénque laceſſunt.
 Atque hinc prima mali ventura in secula labes,
 Dum Pater indignans hæc lumine cernit iniquo
 Omnia, & infandos ulcisci accingitur ausus.

Ergo florifero primum expelluntur ab horto,
 Succeduntque solo tristi, & pro mitibus arvis
 Accipiunt duro fodiendam vomere terram.
 Hic ubi protinus irrumpunt asperrima in illos
 Quæque mala, & diræ circumstant undique pestes.
 Efferaque imprimis venturæ Mortis imago
 Imminet, & jam tum trepidantia pectora vexat.
 Nec spes ulla fugæ, nec amæna in septa reverti

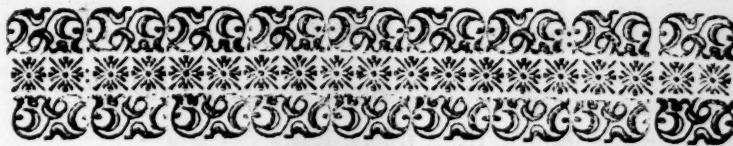
Jam

Jam licet: occludunt aditus in limine Fratres
Aligeri, & stricto venientibus ense minantur.

Vox etiam infensi tenebrosa e nube Tonantis
Fulgure cum horrendo superas audita per auras,
Quæ non tantum illos, sed ab illis omne futurum
Damnaret genus æternis pro crimine pænis.
Atque adeò infelix tantorum caussa malorum
Supplicium luit hoc admissæ fæmina culpæ,
Ut quoties pareret, parientem mille dolorum
Urgerent species, infestaréntque pusillum
Robur, & optati turbarent gaudia partus.

Finis Libri Primi.

Scævolæ Sammarthani

PÆDOTROPHIÆ,

LIBER SECUNDUS.

ED jam utero exivit, vagitūque oris
acuto
Implevit cœlum puer, auxiliūmque
petivit.
Vos agite, ô similis miseratæ incom-
moda sexus,

Ferte simul vestram huc operam vestrūmque laborem
Ferte nurus, notæque alacres incumbite curæ.
Pars fessam optato genetricem imponite lecto,
Pars tenerum infantem tepidis involvite pannis:
Hæc nitidum statuat repetenda in balnea labrum,
Illa paret cunas; opere omnis ferveat ædes.

Tûque adeò, gnavæ dux præstantissima turbæ,
Tu fida obstetrix educti ante omnia scœtûs
Scinde vigil, mediâ quâ pendulus exit ab alvo

D

Omphalus,

22 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Omphalus, & turpi nova pondere membra fatigat.
Utilis antè quidem, dum nutrimenta per illum
Captaret puer, in partes & dideret omnes :
Nunc autem informis, penitusque superflua toto
Corpore pars, postquam jucundæ in munera lucis
Perventum, & melior vescendi suppetit usus.
Ne tamen accepto puerilis vulnere sanguis
Profluat, aut tenues vanescat multus in auras
Spiritus, augendæ cui vis est insita vitæ,
Stringe prius lanâ molli, cæsum inde recentis
Colline mastiches & olentis pulvere myrrhæ.

Hâc olim, ut perhibent, hæserunt parte gemelli
Fæmina Virque simul, duplicitque in corpore corpus
Unum erat: exempto dehinc singula corpora nexu
Quæque suos habuere artus & libera membra.
Usque adeò humanæ nulla est constantia fortis.

Nec minùs interea juvet hîc prudenter acuto
Servare obtutu, quæ plurima signa futuram
Nascentis pueri vitam manifesta notabunt.
Debile nescio quid querulo si vagiet ore
Langidus, & lenti fugitiva subinde faceſſet
Vis animi, hinc illum invalido de semine cretum
Conjicias licet, aut captivum alimenta bibisſe
Noxia, maternâ vel cum prodiret ab alvo
Collisum nimiis infirmos nisibus artus.
Omnia quæ instantis præſagia certa pericli
Matribus esse solent. Tu fessa amplectere amico
Membra ſinu, infestumque cave pro tempore cœlum:

Si

Si sit hiems, succede foco: Si fæviat æstus,
 Quære levi Zephyro loca pervia, & utile præsens
 Antidotum interea puerilibus infere labris.

Quale quod inventum est magni memorabile Regis,
 Pontica quo viguit virtus, multosque per annos
 Romuleum ancipiti remorata est marte triumphum.

Nec frustra faciunt qui dulci mollia vino
 Labra rigant, vino antidotum vix certius ullum est.
 Tu verò faciem si languescentis anhelo
 Ore foves, animaque tepens afflante vaporas,
 Forsitan hâc illi ante omnes ratione mederi,
 Collapsumque animæ possis recreare vigorem.
 Quóque magis patuli se temperet halitus oris,
 Quam prius incipias lenissima pectore flabra
 Ducere, & in pueri torpentes mittere vultus,
 Cinnama, vel si quid, quam Cinnama suavius usquam est,
 Dente tere, & purum hinc fragrantior aera mulce.

Quæ si nil prosunt, parvoque a corpore vires
 Abscedunt magis atque magis, penitusque fatisunt,
 Haud dubiè pallens ipso jam in limine Parca
 Instat, & horrifico venientem destinat Orco.
 Quem tu cunque illi impendes studiosa laborem
 Effluet incassum, & spem eventu eludet inani.
 Sin vitalis erit partus, jucundaque vitæ
 Nutrimenta aliquo laterum jam robore poscet,
 Eia age ne grato incumbens hic parce labori.

Ac primum quoniam immundo de carcere ventris
 Contraxit toto hærentes in corpore fædes,

24 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Balnea sunt adhibenda, quibus purgata colorem
Accipiat cutis, & posito squallore nitescat.
Non quo more tamen (si vera est fama) solebant
Germani veteres, rigido Gens una labori
Dedita, quæ teneris Martem spirabat ab annis.
Namque recens natos, matrísque a ventre calentes
Protinus in gelido glacialis gurgite Rheni
(Haud secus ac vivo candens in flumine ferrum)
Mergebant, cælique minas, inimicáque miti
Frigora naturæ à primâ jam ætate docebant
Spernere, & humanos durare immaniter artus.
Quod quicunque pati potuere, neque algida membra
Deseruit subito vivus calor; ilicet illos
Caucæis ortos de rupibus esse fatendum est.
Non illis ego faemineas concedere mammas
Sustineam: tales Gangetica Tigris alumnos
Vendicat, & duris gestit nutrire sub antris.
Tolle ferum morem, & meliores elige ritus.
Ipsa etiam doctis jamdudum exculta Camænis
Hunc fugit, atque animos Germania damnat avorum.
Quàm melius tepidâ infantem lustraveris undâ!
Atque equidem hæc satis est, nec me non judice multi
Quæ miscere solent contemnere cætera debes.
Tantùm, si tenero vis fortè illata puello,
Liventis inter pariendum oppresserit artus,
Adde rosas molles, & amæni veris amicam
Anthemida, & viridi nascentem in cortice muscum:
Et quæ præterea membris magis apta levandis

Effæ

Esse solent, nimio si quando labore gravescunt.

Interea exiguae parvis cum naribus aures,
 Atque oculos, ipsūmque manu purgare palatum
 Expedit, & leni digitorum abstergere pressu,
 Atque rudes animæ imprimis aperire meatus.
 Dumque adeò egelidis resoluta liquoribus ipsa
 Mollescunt membra, & dedunt se mitibus ultro
 Obsequiis, lentæ in morem tu flectere ceræ
 Sis memor, & rectâ quæque exæquare figurâ
 Perpoliens, ut primi hominis cùm duceret olim
 Divinam effigiem (quisquis fuit ille Prometheus)
 Spirantem artifici lævabat pollice terram.
 Ni facis, incassūm hoc studio tentabis inani,
 Postquam obduruerint annis venientibus artus.

Quinetiam, sibi mox durari primula debet
 Arte cutis, calido ne fortè recenter ab antro
 Editus insueti frigus penetrabile cæli
 Non ferat, & totis miser artubus horreat infans.
 Ceu Libyes olim sitienti e rure viator
 Cùm petit Arctoos mutato fidere tractus,
 Horret ad algorem insolitum, & Borealia flabra
 Ferre nequit, denso nisi tegmine muniat artus.
 Ergo cutem ut raram post mollia balnea denses,
 Hanc totam salis albiduli continge minuto
 Pulvere, nec prima interea cunabula desint,
 Linteaque & panni, levibus superaddita pannis
 Fascia, multiplici quæ molle volumine corpus
 Vinciāt, æqualique super discrimine serpat.

Jám-

Jámque fatigatum tantisq; laboribus ægrum
 Tempus erat puppum optato permettere somno,
 Sed quia difficilem jejuno ventre soporem
 Esse docent vacuo errantes in corpore vanæ
 Umbrarum species, & inania somnia veri,
 Pasce aliquo prius ora cibo: neque dum tamen ista
 Sit ratio, ut quod alat multum spectare labores
 Elige quod purget potius, præque omnibus unum
 Elige, mellificæ vario quem e flore volucres
 Divinum aerii concinnant roris honorem.
 Nec tantum Hybla tibi, nec tantum pulcher Hymettus,
 Aut quæ melliferas felix alit India cannas
 Mel dabit eximium, & cælesti munere pascet;
 Ipsa etiam ex omni quæ parte beata superbit
 Gallia (præsertim quæ diti Martius Oræ
 Dat nomen Narbo, & Genium cum nomine servat)
 Sufficiet, quo non aliæ preciosius ullum
 Fundunt nectar opes, nivei seu cura coloris,
 Sive saporis erit qui Sacchara dulcia vincat.

Corpore purgato, supereft mandare quieti,
 Molliter & stratis ad somnum imponere cunis.
 Tu verò pariter fuge frigoris atque caloris
 Expertem thalamum: nimio de frigore manant
 Rheumata, Spiritibus calor officit; omnia iniquo
 Sunt extrema loco, medio via tramite tuta est.
 At muliebre modo ingenium cùm nesciat uti,
 Parte ferè hâc peccare solet, dum infantis ineptam
 Curam agit, ut plusquam satis est loca frigida vitet

Sem-

Semper, & immodico nova membra calore resolvat.
 Unde graves Matrum gemitus, cùm dulcis adempta
 Spes perit actutum generis, viduásque reliquit,
 Auctus erat sexus melioris parte cupitā
 Franciscus, quem magnanimi gens Martia Bruti
 Extremum est venerata Ducem, quā flumine largo
 Labitur Andinæ Ligeris fæcunda relinquens
 Arva plagæ, pontūmque subit pulcherrimus amnis.
 Successūque novo læti sacra templa Parentes
 Et celebres donis onerabant grandibus aras,
 Hæredémque senes patrii spectare juvabat
 Imperii, & seros quod nomen abibat in annos,
 At puerum nimiā dum sedulitate tuetur
 Cæcus amor, neu sopitum fortè aspera lædant
 Frigora, liberiore frui vetat aëris hausta,
 Perdidit heu miserum infelix! & mersit acerbo
 Funere, spēmque simul servandi nominis omnem
 Amisit: quippe orba illis superavit in aulâ
 Fæminei tantum neglecto ex ordine sexus
 Extremos olim soboles aditura Hymenæos.
 Nempe importuni sensim traxere calores
 Spirituum intus quicquid erat, vitamque fovebat.
 Qui dum abeunt, vivi simul eduxere caloris
 Nativos ignes, neque jam uidi tempore somni
 Affuit infirmo stomacho satis, unde caleret:
 Atque ita cum graciles corrupto sanguine venas
 Crudior impleret succus, fugitiva reliquit
 Languidulos artus anima, in ventosque recessit.

Illum adeò indignâ claudentem lumina morte
 Oceanus Pater ut vicino è gurgite vidit,
 Ingemuit, luctùmque ducis comitatus amici
 Non tenuit lachrymas Deus, indulxitque dolori.
 Illum & Aremoricæ fusæ per tristia Nymphæ
 Littora lugubri cum carmine defleverunt.
 De quibus una, quid ô tamen hæc lamenta sorores
 Funditis, & vano turpatis flumina fletu?
 Scitis enim (nec Cæruleas cælestia fallunt
 Fata Deas) quanta hoc damno fors æqua rependat
 Commoda, se quibus Armoricum super ardua nomen
 Astra ferat, nostrùmque novis successibus æquor
 Crescat, & Adriacis merito se præferat undis.
 Nempe dies erit, elato cùm sola superstes
 Anna Patri, egregio pulcherrima corpore Nympha
 Francorum augustum Regem felicibus urat
 Ignibus, & tanti mereatur Conjugis esse
 Digna Comes; sc̄que illius sub jura, suūmque
 Imperium placito populorum fædere tradat.
 Unde Genus, mistâque olim de Gente Nepotes
 Subcrescent Vallæfiadæ, longè optima bello
 Pectora, nec sacri non obſervantia Phœbi:
 Quorum per varios virtus invicta labores
 Antiquæ Ausoniæ tumidos premet æmula fastus,
 Totamque ipsa suo subet sibi tempore terram.
 Et nos tantorum decorum, laudisque futuræ
 Partem aliquam juvat esse, neque hâc mercede potenti
 Dotales pigeat Celtæ servire Britannos.

His

His dictis erecti animi, curæque remotæ.
 Ille tamen jacet interea, tenerosque per artus
 Marcescit, flos ut nimio dejectus ab imbre,
 Quem gremio vixdum ediderat mitissima tellus.

Ergo, ne similis tua casus gaudia turbet
 Ducentem placidos exili pectore somnos
 Ne penitus prohibe infantem felicibus auris.
 Dum porrò dicit somnos, age provida Mater,
 Corpore quos toto partus fecere labores
 Paulatim requie blandâ compone tumultus,
 Ut jam expperectum, lactisque alimenta petentem
 Tutius ipsa tuo non ingrata ubere pascas.
 Donec enim fuerit luxatis redditâ membris
 Temperies, nunquam id tutò præstare licebit.
 Nec verò nisi jam pietas in pectore nulla est,
 Languida sic cæcæ caligant lumina mentis,
 Ut fidei mavis alienæ pignus alendum,
 Credere, quodque negas mater, venalibus illud
 Sperandum esse putas, demens, nutricis ab ulnis.
 Si tamen, optato prohiberis munere fungi,
 Sive quod ægra negas oneri satis esse ferendo,
 Sive quod ipse dolet puer, & fortasse verendum est
 Morbida ne infirmi lœdant contagia matrem,
 Quæ tibi sit nutrix aliunde petenda docebo.

Elige quæ media est inter juvenemque senemque:
 Quæ gracilis, nec macra tamen: cui vividus oris
 Est nitor & sano veniens in corpore robur:
 Brachia longa, patens pectus, proceraque cervix,

E

Quæ.

30 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Quæque rubent teretes extanti tubere mammæ,
Unde pluit nivei quantum satis imbris, & illi
Delectus suus est, ratiōque haud omnibus una.
Optimus est dulcis lactis sapor, optimus albi
Est color, ingratum fugio quod spirat odorem,
Et quod si ungue probes, aut crassum lentius hæret,
Aut fluidum cadit: illud item memor aspice pondus
Ne nutrix gerat, exacti neu tempora fætūs
Longe absint, neu crudum ægra projecerit alvo:
Denique non animo, non corpore sordida honestè
Se se habeat, durūmque hilari fuget ore rigorem.

Forsitan & puerum procul amandabis ad illam:
Nempe tibi infirmæ ætatis ne incommoda mille
Suaves abrumpant somnos & gaudia turbent.
At saltem, nisi jam affectus planè exigis omnes,
Quæ miseræ soboli carpenda sit aëris aura,
Quærere ne pigeat matrem, ætatique tenellæ
Prospicere, atque gravis vitare pericula cœli,
Quale ferè est quâ pigra palus, limosâque circum
Stagna sedent, crassâque exhalant fumida nubes.
Sed neque tuta satis domus, optandive penates
Hic ubi fiderei radiis malè pervia Phœbi
Convallis densos inter jacet infima colles.
Illa placet campi quæ sese attollit aperto
Æquore, cui ridet tranquillis aura serenis,
Cujus & Eoâ cum primùm emersit ab undâ
Sol novus albenti lucentes manè fenestras
Intrat, & aurato perfundit lumine tectum.

At

At quæcumque novi curam meditare puelli,
 Seu Mater, seu tu Nutrix aliunde petita es,
 Abstineas Venere & Baccho, nec iniqua laborum
 Tædia, nec tristes animi non effuge curas.
 Ne tamen interea nimia ne crede quieti,
 Læta sed exerce moderatâ membra palæstrâ,
 Et virides interdum hortos, loca dulcibus auris
 Grata pete, ante epulas & primæ tempora mensæ.
 Nec pudeat famulas inter secreta latentem
 Munia obire domi, seu molles sternere lectos,
 Seu sit opus vili purgatam fursure massam
 Pulvereâ in maestrâ nudis versare lacertis,
 Aut tenues stupas, aut album pectere linum.

Cùm verò accinges te operi, laticémque recludes
 Dulciflum, teneroque alimenta parabis alumno,
 Primula ne infelix ad pocula nauseat infans,
 Si quæ forte udo contractæ a tubere sordes
 Infecere sinum, has tepidis ante omnia lymphis
 Elue, quodqüe tibi manabit ab ubere primum
 Progjice lac: primi jaætura facillima laætis.
 Quippe cutis summæ extremis quod partibus hærens
 Longius a vivo nativi fonte caloris
 Distat, & impuro mucescit inutile succo.
 Quóque rudem edoceas magis, ignarumque bibendi,
 Rore riga niveo invitans, & mollia in ora
 Fontibus e geminis purum ejaculare liquorem:
 Arripiet mox ipse avidis libata labellis
 Pocula: neu parvæ, nova dum vix incipit ætas,

32 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Deficiant vires, & frustra optata capeſſant,
Profuerit leni turgentes pollice mammas
Interea premere, auxiliūmque afferre trahenti.

Non tamen ut penitus largo ſe proluat haufu
Crediderim fas eſſe: epulas moderare fluenteis,
Et confeſſa nega, & rurſum condeſſe negata
Ubera, paulatimque avidum compesce morando,
Qualiter accipitrem dum fedulus educat olim
Sive Rhodi, ſive æquoreus celsæ incola Cretes
Paſtum interpellat remorans, quāſque obtulit aufert
Ablatāſque ſubinde dapes & pabula reddit:
Ne fortè immodicā volucris ſe ingurgitet ardens
Ingluvie, & bene vix guſtata macta devoret eſcam.

Præterea vigili ſtudio perpende quid ætas
Quæque ferat, quid temperies non omnibus una
Nempe recens natis primoque fruentibus ævo,
Aut quibus eſt tenui infirmâ compagine robur
Parcius indulgere velim, quām pluscula ſi ſint
Tempora, & in vegeto non defiſt corpore vires,
Nec tibi quoque die laetandi certa puelli
Tempora præſcribo: ipsa ſibi Natura magistra eſt,
Hanc ſequere, & quoties queruli vagitibus oris
Pofcet opem miſer, huic fer opem haud invita roganti.
Nec pigeat ſtrophio toties nudare ſoluto
Rorantes mammas, & te præbere bibendam.

Non illum non uſque tuo ſola ubere paſces,
Adveniet tempus, nec te mora longa manebit,
Postquām Luna ſuum bis quarta impleverit orbem,

Cūm

Cùm primi incipent crescenti emergere dentes,
Qui sòlidæ adhibere epulas, lactique subinde
Parcere, & alternis pastum variare monebunt:

Hic autem gravibus multùmque valentibus uti
Nolo cibis, molli stomacho ne fortè tumultum
Commoveas, largo neu plenæ sanguine venæ
Spirituum occludant aditus, & corpora turbent.

Illa etiam suavi quæ sunt jucunda sapore
Sæpe nocent, blandaque ipsam dulcedine fallunt
Naturam, grati quæ tacta libidine succi
Quàm prius acceptam stomachus confecerit escam
Arripit hanc avidè & venas partitur in omnes.

Quid quod & in bilem facile se dulcia vertunt
Et varios generant vermes, nisi justus eorum
Sit modus? at servare modum mortalia nunquam
Ingenia, aut justum quid sit perpendere norunt.
Cùmque ferè tales cupidissimus appetat infans
Ore dapes, tenera his ultro corpuscula replent.

Illum ego mutati sub primula tempora vietûs
Laudo cibum ante omnes, lacti quem noveris ipsi
Persimilem; neque enim subitò quæcunque novantur
Usque adeo sunt tuta, nisi his assuecere disces
Arte aliquâ, & mediis paulatim extrema petantur.
Hinc usum & liquidi commendant juris, & ipso
Panem e jure probant, mollèmque ante omnia pultem,
Sedula quem nutrix dilutâ lacte farinâ
Condit, & igne coquit, summôque subinde calentem
Attollit dígito, & tepidâ flans temperat aurâ,

Ut

34 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Ut patulo cupidi mox ingerat ore puelli.

Nec minus in tenues panem distringere micas
Sæpe solent, pinguique aliquo seu jure placebit,
Seu lacte, aut oleo Græcae nucis, aut butyro
Incoquere, & teneris epulandum inferre labellis:
Dum parvæ incipient paulatim accedere vires,
Et solidæ carnis profit vescientibus usus:
Quam nitido minuens cultello in frusta secabis
Tenuia, gingivæque operam præbebis inermi,

Nunc ergo e geminis deducto fonte corymbis,
Nunc quæsito aliunde cibo saturabis alnumnum.
Cumque tibi duplex pascendi copia largè
Suppetat, huic succurre lubens alimenta petenti,
Dummodo fallaci non decipiare querelâ:
Sæpè etenim non ipsa sitis, non ardor edendi,
Sed lacrymas crudis ægri movere dolores.

Ah ne pascendi teneat te tanta cupido,
Intempestivis oneres ut debile corpus
Importuna cibis, & quod rerum optima nutrix
Crescentis vitæ Natura paravit ad usus,
Perniciem in summam, & vitæ discrimina vertas,
Hinc etenim ingrati vomitus, & cætera secum
Quæ gravis apportat fatias incommoda surgnit.

Ergo vide quanto a pastu jam tempore distes,
Num tumeat duro distentus pondere venter,
Crudus an albiduli faccati appareat humor,
Quæ tibi si comperta, licet puerilis ad aures
Usque sonet clamor, tamen hunc fuge pascere porrò

Donec

Donec confectas penitus deprenderis escas.

Nec nulla interea est moderati gratia fletus:
 Purgat enim in cerebro si quid grave si quid aquosum est.
 Dùmque animam pulmo pueri distentus anhelat,
 Pectora dilatat clamor, vivùmque calorem
 Incendit stomacho, studiùmque irritat edendi.
 Ne tamen & nimio tenerum conamine corpus
 Rumpat, & affectus animi jam sentiat ægros,
 Illum demulce oblectans, placidùmque soporem
 Concilia, motis ad blandula carmina cunis.

Tu verò gravis interea fuge damna veterni,
 Tu fuge torporem, neque dulci fide veneno.
 Scilicet hoc omni jam tum ratione cavendum est.
 Parvula ne multo membra ex humore laborent.
 Hinc ut mane novo fugit sopor, humida laudant
 Balnea, nec tantum his abigunt a corpore sordes,
 Imbecilla quibus temere fese inquinat ætas,
 Sed tenerum exercent corpus, dum creverit infans,
 Et sua jam pedibus certis vestigia figat.

Nec minus inde agita, sublataque, mollibus ulnis
 Interdum exerce leni corpuscula motu.
 Multa hilari simul ore jocans: neque clausa reconde
 Usque domi in latebris, sed apertas defer in auras,
 Dum nullæ fudo nebulæ, dum purior æther,
 Et nitidum lenes ludunt per inane Favoni:
 Ut cælo & variâ gavisus imagine rerum
 Assuescat luci puer, Authorémque, potentem,
 Quà potis admirans, primis agnoscat ab annis.

Verum

36 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Verum age, ne te ullâ non doctam parte relinquam,
Dicendum & noto lactantis ab ubere matris
Tempore quo potius divellere fas sit alumnū.
Nulla quidem incertæ præscribi regula vitæ
Certa potest, ita Sors mutabilis omnia versat,
Spesque hominum dubias, & inania pectora ludit.
Quod si sponte meâ Dii me componere curas
Forte finant, fædâ neque victa libidine nutrix
Intempestivi turgescat pondere fætûs,
Funere nec propero, nec obortis languida morbis
Deficiat, sanè tenerum non ante puellum
Ablaetem, gremio altricis non antè revellam,
Quam sua bis vertens vestigia fecerit annus.
Tunc etenim paulò jam firmior incipit ætas,
Tunc opus innatos nutrire valentiùs ignes,
Et potiore cibo lactis mutare liquorem.

Ah quantos animi, quantos & corporis æstus
Parve feres! quanto gemitu cœlum omne replebis,
Flebilis, erectos cùm suspirabis amores!
Non aliter vinc'lo sociata puella jugali,
Publica fortè virum si res in bella vocavit
Longinqua invitum, & cupidis divulxit ab ulnis,
Amisæ desiderio dulcedinis ægra
Mœstóque absentis miserè deperdita luctu,
Liquitur in lacrymas, & quæstib' omnia complet.

Disce pati, puer: ætherias hâc lege sub auras
Nascitur infelix hominum genus, ut mala semper
Dura ferat, tristésque in luctibus exigat annos.

Atque

Atque hoc (si memor es) jam tum te fata monebant,
 Cum fessam exonerans decimo sub mense parentem
 Signasti querulis primos vagitibus ortus.

Ergo modum ut possint venturo afferre dolori,
 Se removent oculis ac rarius ubera promunt,
 Atque sui altrices paulatim olivia præbent.
 Sæpe etiam ingrato contingunt felle papillas,
 Tristis ut a suetu sitientem avertat amaror:
 Jamque alios adhibent potus, & lacte remoto
 Prospiciunt aliunde, suus ne deserat humor
 Corpora: nec verò me judice mollibus annis
 Convenit igniti penetrabile nectar Iacchi.
 Sed puræ potius lymphæ liquor, inde receptæ
 Mollescunt epulæ stomacho, seseque resolvant,
 In gracilésque fluant nullo discrimine venas.

Nec mora jam vegetum cernes adolescere corpus,
 Jam signabit humum pedibus, jam reddere voces,
 Téque duce incipiet tum res, tum nomina rerum
 Discere, & ipse suas depromere pectore curas.

At quoniam ex affectu animi mortalia pendent
 Corpora, te si tangit honos crescentis alumni,
 Divinum imprimis animum rege, nec sine porro
 Delabi in vitium, verget quo debilis ætas.
 Quin magis ipso usu Naturæ ut semina vincas,
 Lentum urge, tristem exhilara, moderare calentem,
 Blandiciis non vi, ne dum contraria vertis
 In studia invitum, simul ægra in tædia pellas.

F

Atque

Atque equidem egregiis ni Mars ferus obstrepat orfis,
 Et vetet incæptos longè producere cantus,
 Non erat hîc vati ratio solius habendæ
 Corporis, at rectos etiam componere mores,
 Et meliorem hominis partem curare decebat.
 Hoc meus hortatu jamdudum exposcit amico
 Ille sui flos ævi, heroum e semine cretus,
 Scaliger, unanimi mecum quem fædere junxit
 Ipsa olim virtus, teneris utrique sub annis
 Culta diu, & nullâ gaudentes fraude Camænæ.

Scilicet & tempus veniet cùm talia dicam,
 Si modò grata meis aliquis Deus ocia rebus
 Afferet, & faciles venient ad vota sorores,
 Quæ me Pierio infantem lavere liquore,
 Nec dum adeò tentatum ulli, fæcunda tot inter
 Ingenia, & summos aluit quos Gallia yates,
 Promisere mihi integrâ de fronde coronam.
 Vix tamen interea quicquam sum grandius ausus.
 Ecquis enim esse suæ potuisset spontis iniquo
 Tempore civilis gravia inter tædia belli?

Quippe simul folio infelix successit avito
 CAROLUS, & fletu præsago regia tinxit
 Sceptra puer, regni auspiciis lugubribus usus,
 Ilicet infernis tritissima venit ab antris
 Tisiphone, & cæco turbavit cuncta tumultu.
 Cujus pars nonnulla fui, sic dura ferebat
 Tempestas, rerūmque vices, Phœbique remissus

Ardor

Ardor, & in pretio quæ tunc erat altera laurus,
 O quantum ætatis damna inter talia, quantum
 Ingenii nobis periit! dum incerta sequentes
 Irrita nunc palpant fugitivæ fædera pacis,
 Nunc infesta premunt redivivi tempora belli.
 Sic hyeme in mediâ, dubii sic languida solis
 Lumina fortè micant, minimo vix tempore durat
 Fulgor, & incerto redeunt sua nubila cœlo.

Quid quod & illum, animæ pars qui dulcissima nostræ
 Nuper erat, quem ipsis oculis, ipsisque ferebam
 Pectore, qui me oculis unum, qui mente ferebat,
 Flore ævi in medio (proh Jupiter) impia bella
 Damonem rapuere? meas, carissime Damon,
 Tecum delicias, mea tecum tota tulisti,
 Gaudia, nec nostrum sine Te jam vivere vita est.
 Aspicis ut desiderio turbatus inani
 Languida membra traham, festinatósque molestæ
 Ante diem incipient canos accersere curæ?
 Illa etiam quam Tu quondam laudare solebas
 Muta filet chelys aut querulis si forte quid audet
 Carminibus, solùm tua tristia fata retractat
 Illacrymans, neque sanguinei discordia Martis
 Prælia sic illam, tua quantùm funera turbant.
 Qualis ubi amissos caræ telluris honores
 Imbribus hibernis deflevit nubilus æther,
 Si quis in aprico servetur flosculus horto,
 Qui nondum infestas hyemes & frigora sensit,

40 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Illum omnes fixis unum admirantur ocellis
Lucentem, exactique subit nova veris imago:
Sic inter faeda impuri contagia sec'li
Castum illibatae servans probitatis amorem,
Antiquum niveis renovabis moribus ævum.
Cumque tibi summos apud esset maxima Reges
Gratia, tu carum interea fidumque sodalem
Ornabas bonus, & fortunæ in parte locabas.

Auspice te a rebus quæ mens aliena gerendis
Aoniâ longum defederat abdita sylvâ,
Utilis ipsa suo gaudet nunc munere fungi.
Hinc adeò me nec natalis linquere terræ
Dulce solum, & tenues mecum advectare penates
Piætavium, huc quando me publica cura vocabat,
Nec stabilem electo piguit lare figere sedem.

Parce tamen desiderio suavissima, parce
Juliadum tellus (patrius nam Te quoque nostri
Tangit amor) faxo nobis te prima dedit,
Nunquam ut pæniteat jucundæ exordia lucis.
Te licet insigni popularis honore Macrinus
Ornarit pridem, **A**oliâ notissimus ille
Arte Senex, Latiae qui per vestigia gentis
Primus iit, lyricique fuit laus altera plectri:
Non tamen e nostro nullum tibi carmine nomen
Spero fore, auspicio superis: mea stamina tantum
Lanificæ ante diem parcant abrumpere Parcæ.
Jamque (sed haud illi sum credulus) inclyta vatem

Gallia

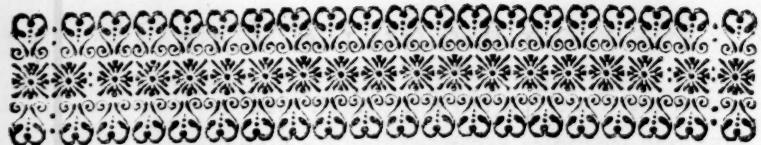
PÆDOTROPHIÆ LIB. II. 41

Gallia me dicit, patrio seu ludere tractu,
Sive per Ausoniæ campos libet ire Camænæ.
Tu modo (nam famæ jus te penes omne perennis)
Grata fave mihi Posteritas, quémque auspice Phæbo
Non sine felici tibi mandant omine Musæ,
Accipe mansurum ventura in sæcula vatem.

Finis Libri Secundi

Scœ-

Scævolæ Sammarthani
PÆDOTROPHIÆ,
LIBER TERTIUS.

INC ego quæ dubiæ jam primo a
limine vitæ
Debilia infantum subeant corpuscula
pestes,
(Quandoquidem hæc nostræ superat
pars ultima curæ)

Expediam, & teneris quæ sit medecina docebo.
Pauca tamen sequar, ignotum ne forte per æquor
Longius errantem externo sub fidere nautam;
Insani abripiant Euri, pellântque latenteis
Incertum in scopulos, & vasto gurgite mergant.

Tu mihi sive Deli materna cacumina servas
Sive iterum humanæ correptus imagine formæ
Demulces querulâ Peneiâ litora cannâ,
Huc Pater o Thymbræe (tuas hic pandimus artes,

Ipfa

Ipsa parens medicas Tibi Tellus educat herbas,
 Te tristes fugiunt morbi, tibi semper adhæret
 Fida Valetudo comes, & jucunda Voluptas)
 Huc ades, ignarumque viæ ne defere vatem,
 O Pater, audentemque animis atque alta petentem
 Dirrigi, neu pigeat totes in vota vocari.

Ecce mihi assurgunt passim applauduntque canenti
 Matres atque viri, quorum pia pectora tangit
 Prolis amor, quernaque intexunt fronde coronam
 Servanti cives, & funera acerba moranti.
 Ne desint, patriæ exhaustæ qui publica damna
 Informesque olim possint sarcire ruinas,
 Impia quos rabies & civicus eddidit ensis:
 Dum fas atque nefas vertere insana potentum
 Dissidia, & cæcos populo injecere furores,
 Quorum si nullus modus est, nostrumque cruentum
 Mars avidè sitit, & Gallorum evertere Gentem
 Immeritam parat, ac civili exscindere ferro,
 Quid tandem juvet has pueris impendere curas,
 Et velut ad cædem innocuas servare bidentes?
 Scilicet ut matura viros ubi fecerit ætas,
 Mutua in arma ruant morituri, & sanguine fuso
 Sufficient belli furiis & pabula præbent!
 At certè meliora manent nos fata, neque augur
 Fallor ego, & lætum video mox affore tempus,
 Cùm fessis redeat pax optatissima Gallis,
 Aureaque exurgant HENRICO Principe sec'la:
 Quem cælo nobis Juvenem Pater ipse Deorum

44 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Misit, ut affictis veniat succurrere rebus.

Nos igitur magnis quo jam processimus ausis

Incæptum pergamus iter, gratumque laborem.

Hei mihi quam variæ circumstant me undique pestes?

Non secus ac vastis Libyæ torrentis in oris,

Bagrada quæ steriles findit sinuosus arenas,

Olim ut fortè viam deserto in litore carpit

Venator Numida, aut saltus se immisit in altos,

Mille illi occurunt facies & mille ferarum

Agmina, nunc torvis oculis leo, nunc fera tigris

Emicat hinc pardus celer, hinc ardentia piætus

Ferga draco, & multus non uno e semine serpens,

Ille animi dubius partes se vertit in omnes

Nec bene scit tanto numero, quod denique primum

Aut pœtat, aut caveat monstrum, perterritus hæret.

Sic mibi morborum subeunt examina mille,

Nec quæ prima meis, quæ debeat ultima telis

Præda peti certum est: dubio mens fluctuat æstu,

Atque equidem sine lege; ut apes quæ proxima libant

Rura vagæ, mihi sic morborum ut quisque canenti

Se forte obtulerit (quid enim est incertius illis?)

Hunc referam, nullusque mihi servabitur ordo.

Jamque adeo ne te per longa exorsa moremur,

Sæpe recens natis mediâ qui abscondit alvô

Omphalus, acceptæ jucunda exordia lucis

Turbat, & haud unum accersit per membra dolorem.

Sive recens vulnus, seu non servata ligandi

Vulneris apta satis ratio pressum arctius urit:

Seu

Seu queruli fletus, aut tussis anhela fatigat,
 Infirmitumque agitat crebro luctamine corpus.
 Unde fit humorum partem concursus ad illam,
 Quæ dolet, atque ipsum testata rubore dolorem
 Tota tumet, rapidoque ardens incenditur æstu.
 Quandoquidem duce Naturâ velut agmine facto
 Spiritus huc sanguisque ruunt, affectaque membra
 Pro se quisque juvare, malumque evincere certant,
 Copia tum verò ipsa nocet, dum vulnera circum
 Fervet, & insanos movet importuna tumultus.

Sæpe etiam, clauso quoniam dum yentre lateret
 Captivus puer, hâc humorum parte solebat
 Reddere, in id porrò insistit, Naturaque moris
 Nondum oblita sui, quo cœpit tramite p̄gerit.
 Hinc autem tumido inflatu distenditur æger
 Omphalus, & vitreâ turget pellucidus unda.
 Quid quod & hinc aliquis læsit si fortè tenellum
 Casus, ut humanis incommoda plurima rebus
 Eveniunt, totâ plerumque his eminet alyð
 Prociduus, tenerumque infesto pondere corpus
 Affligit miserè, & tanquam gravis hernia vexat?

Has ergo ut valeant ægris avertere curas,
 Florentem medici Nardum, cui Celtica nomen
 Tundere præcipiunt, & facto pulvere miscent
 Resinæ, Terebinthe, tuzæ, intritâsque liquenti
 Græcæ oleo nucis excipiunt, cui dulcis in ore
 Sit sapor & leni demulcent unguine vulnus.
 Inde etiam tenues flammis graveolentibus urunt

46 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Panniculos, cinerémque legunt, & amara lupini
Semina, quæ ut rubro diluta fuere Lyæo,
His bibulos saturant stupas, adhibéntque dolenti.

Nec minus & linguæ imprimis tibi sedula habenda
Est ratio, quando haud aliud præstantius ullum
Concessere hominum generi pia numina munus.
Adde quod in magno hæc pueris lactentibus usu
Esse solet, niveos dum fugit ab ubere rores,
Quam si qua impediunt, curvóque volumine torquent
Implicitam, & rigido cohibent retinacula nexu,
Non satis officio est, frustráque tumentia captat
Ubera, nec præsens potis hinc educere nectar:
Unde siti perit in mediis, seu Tantalus, undis
Infelix puer, & jejuno corpore languet.
Has ergo, si quæ fuerint, abstergere tricas
Expedit, & curtos quam primum exsolvere nodos,
Sive tibi hoc habili Chirurgus forcipe præstet,
Mollitèr excidens, sive obstetricis acuto
Ungue manus, modò quisquis erit qui talia curet,
Vicinas linguæ caveat contingere venas.

Illa etiam haud temere fecit cui Ranula nomen
Barbarus (instar enim ranæ est si exemeris artus)
Pernicies longè teterrima, quando sub ipsâ
Exoritur linguâ calidóque exæstuat ardens
Igne tumor, nimiâ mortem qui mole minatur
Interdum, parvóque animam præcludit alumno.

Cui simile id morbi est, cùm sævâ ardentia flammâ
Gingivâ sæpe in molli tubercula crescunt,

Pér-

Pérque genas collúmque, & tota subinde per ora,
Purpureum latè spargunt incensa tuborem,
Et faciunt febres & membra doloribus angunt.

Nec multùm his adèo differre videtur & illa,
Quæ pueri fauces gravis inflammatio vexat
Nonnunquam, paribúsque solet se prodere signis,
Quæ teneræ linguæ penitus radicibus hærent
Exiguæ glandes, veteres dixere Latini
Tonfillas, & ab his sua morbus nomina sumpfit.

Quæ mala corrupto cùm fermè a sanguine manent,
Ipse autem impuri damnosof lactis ab haustu
Accipiat sanguis vitium, quod acuta redundet
Bilis & inde acri scateant falsugine venæ.
Hæ tibi præcipuè partes, tibi sedula nutrix
Hoc incumbet onus, proprio de fonte venena
Exigere, & prævi noxam depellere lactis.
Quare age, quæ pueri teneros depascitur artus,
Visceribus finge ipsa tuis hanc gliscere febrem,
Nec pigeat tanquam ægrotum curare libenter
Corpus, & hinc dulcem pupo instillare salutem.

Ille autem rapidæ dum sæva incendia febris
Mitescant, bibat Idaliis fragrantia sylvis
Citria, quem mittunt aut Punica mala liquorem:
Si prius Eoæ succis medicabere cannæ
Incoctum, & purâ miscebis largius undâ
Tum blando violarum oleo, quod ab igne tepescat.
Collum ipsum lævésque genas, & mollia inunge
Tempora, & exiguas infunde dolentis in aures

48 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Ejusdem pauxillum olei, quā parte laborat
 Præcipue, ardētēmque ægro jacit ore ruborem;
 Nec minus interea reddunt quam trita fārinam
 Hordea, præcipiam cādētis flumine lactis
 Incoquere, & totum emplastris obvolvere mentum.

Fors etiam graviora dabunt hæ tædia curæ,
 Cum suppuratis abscessibūs acria fient
 Ulcera quæ toto serpent infesta palato,
 Depascētque ipsas rabidā prurigine fauces:
 Tu nisi letiferi properas extinguiere morbi
 Semina, gliscentēmque altè compescere labem.
 Quanquam alia esse potest hujus quoque pestis origo,
 Lac ipsum, & aliquā quod contigit esse serosum
 Parte sui, & crebro gingivam erodere fluxu,
 Aut vitium capere in stomacho, se plurimus unde
 Attollit vapor & puerilia fumidus urit
 Oscula, nec modus est unus ratiōque medendi:
 Multa adeò humanæ reperit solertia mentis.

7 Nulla tamen pōtior moderatā cura diætā
 Hāc tu corrigē lac vitiōsum, nec minus inde est.
 Vel violis melle intritis vel Orontide Myrrhā,
 Et Gallā tenui, & Nabathæi cortice thuris,
 Vincē ulcus dirum, & serpentia fiste venena.

Atque hæc præcipue pueros discrimina tangunt
 Omnia, quo teneris erumpunt tempore dentes
 Dum sibi videns ipse viam molitur, & acri
 Humore, ut terebra, gingivis mollibus instat
 Improbis, & punctu assiduo retinacula frangit,

Sævōf-

Sævōsque interea toto movet ore dolores.

Quæ tamen immitis tanta inclem̄tia cœli est?
 Siccine quod vitam foveant, stomachoque ministrent
 Confectas epulas alimentaque mollia dentes,
 Inde fit hos tanti ut cœlestia numina vendant?
 Ille quidem fluido querulus puer admovet ori
 Exiles' digitos, & quâ pote se juvat ipsum.
 Tu tamen hanc melior nisi juveris ipsa labore
 Nullus erit. Sed enim digitos prius illine molli
 Vel cerebro leporis, Siculæ vel roribus Hyblæ.
 Tum leni humorum affrictu, sensim elice, donec
 Prævius exierit, factoque foramine demum
 Dens novus emergat, pérque ora rubentia candens
 Emicet, ut rubris inclusum forte corallis
 Candet ebur, facili arte manus quod Dædala rasit.
 Quod si incrudescat porrò dolor, ablue summum
 Rore caput tepido, aspergens, liquidisque rosarum
 Imbribus, ac niveâ totum super intēge lanâ.

Et tamen ipsa suo nisi munere fungitur alvus
 Nil agis, insano dabit incrementa dolori.
 Dura igitur quoties fuerit, solvenda liquentis
 Mellis ope. hoc adeo multos conducit ad usus
 Egregium inventum, quod amico ex æthere fluxit,
 Sive id jejuno libaverit ore puellus,
 Seu balani in formam postico excepereit ano.
 Vel si divini defecit copia roris,
 Ipsa manu lævi nutrix fidissima caulem,
 Betam̄ve aut viridis radicem ingessit hibisci.

Quod

50 PÆDOTROPHIÆ LIB. II.

Quod tamen huic morbo proprium est, si fusior alvus
Profluat, & gracili decadent corpore vires,
Quò magis hanc firmes adhibenda papaveris albi
Semina, nec defint metuentis frigora myrti
Acceptæ Veneri baccæ, bicolórque cyperus.
Quæ simul intrita, & lactis diluta liquore
Parva salutifero recreabunt corpora potu.

Sin dira excruciant ipsum quoque tormina ventreim,
Et velut infesto vellunt præcordia morsi,
Juverit imprimis calidâ qui foverit undâ,
Quique oleo anthemidis simul aut fragrantis anethi
Unxerit, aut veteri quod ab igne calescat olivo.
Nam cutis hinc raræ per aperta foramina transit
Paulatim insinuans calor, & collecta sub ipsis
Frigora visceribus pellit, ventosque latenteis
Dissipat, & morbi causas & crimina tollit.

Quid tibi nunc simili notos discrimine vermes
Persequar, invisos vermes genus acre veneni
Imbecilla feris qui morsibus ilia pungunt ?
Namque malâ ingluvie lactis cum largius hausti
Putrescunt, latices crudamque quod exit in alvum
Visceribus mucosum hæret, pelliisque recusat:
Tunc prudens Natura suas se vertit ad artes,
Quodque abigi non posse videt, absumere porrò
Id satagit, variisque ideo de sordibus istis
Lumbricos creat, interno qui viscere serpunt,
Materiamque, unde est illis genitalis origo,
Depopulant ipsis, & cognata alimenta capeant.

Ceu

Ceu quibus est ortus foliis depascitur illa
 Vere novo celer & variis spectabilis alis
 Papilio, damnūmque datā pro luce rependit.
 Verum ubi pestis edax jam parte voravit ab omni
 Quicquid erat, si forte dapes & pabula desint,
 Huc illuc se agit impatiens, vacuísque latebris
 Errat & infesto morsu in præcordia sœvit.
 Signa patent manifesta mali, nam fætor in ore est
 Plurimus, interdūmque animi vis ægra fatiscit.
 Dormitat puer, & tremulis connivet ocellis,
 Nec faciles carpit somnos; temeréque sopore
 In medio tremit exiliens, quatit arida tussis
 Pulmonem, & nares prurigo molesta fatigat.

Quare age dede neci, aut quāvis ratione latentem
 Pelle foras hostem: fugiet modò si quid amari
 Porrigis, imprimísque illud quod nomine vermes
 Signavere suo semen, seu mitia poma,
 Seu pultem, aut alias hoc pulvere sparseris escas.
 Felle etiam tauri pallens conjunge cuminum,
 Et leni summum emplastro super integre ventrem:
 Pernicies hinc certa feræ: nam cætera mitto
 Plurima quæ prisci variè sanxere medentes.

Ecquid enim numeris includere singula coner,
 Materiâ cum multiplici mihi carminis ordo
 Crescat, & exacto subeat labor usque labori?
 Non mihi si centum dederint in carmina linguas,
 Centum ora Aonides, mala dicere singula possim,
 Quæcunque humanam vexant infesta quietem

Cer.

52 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Certatim infidiasque parant, lethūmque minantur.
Hinc tristes vomitus, hinc exilit aspera tussis,
Hinc parvas animas quæ nigra insomnia terrent,
Hinc vigil irrequies placidos quæ carpere somnos
Non finit, illa e quidem ex uno manantia fonte
Omnia, cum nimio se lacte ingurgitat infans,
Nec pote in exiguo stomacho vis tanta teneri,
Aut certè negat illa coqui crudūmque fatigat,
Plurimus unde vapor levibus sursum evolat umbris
Turbidus, & vanâ deludit imagine mentem,
Qui, quoniam molli vis est innata, cerebro
Frigida, densatur liquidūmque coactus in imbre
(Non secus ac pluvio concreta ex aëre nubes)
Labitur, & fluidâ teneras uligine fauces
Radit, & irritat quatientem pectora tussim.
Hanc ergo reprime ingluviem, sedabitur omnis
Actutum dolor, & morbi mala semina cedent.

Quid loquar & mollis plerūmque ut procidat anus
Proluvie ventris nimiâ, cùm proximus illi
Musculus humescit jam laxior, & sua porrò
Munia obire negat, sursumque levare cadentem?
Tu modò quæ possint adstringere plurima misce,
Pelle reluctantem licet, egressūmque minantem
Decoëtisque fove: sed & hunc ante omnia lævi
Pelle manu insinuans, atque in sua claustra reconde.

Nec referam fædos qui tempore lactis achores
Per teneri caput erumpunt, faciémque puelli,
Et sanie tabóque fluunt squalentiásque ora

Pin.

PÆDOTROPHIÆ LIB. III. 53

Pinguibus obducunt crustis, locáque omnia compleant.

Quippe & sponte suâ cedunt ultróque facessunt:

Et si non cedant aliquis tamen usus in illis,

Cùm cerebri educant fordes & corpora purgent.

Verum illas dicam papulas, quæ corpore toto
Rumpentes rapidæ faciunt incendia febris
Interea, niveosque artus infantis & ora
Deturpant, & longa sui vestigia linquunt:
Sive cuti emineant summâ, morbique per omnem
Decursum ardentes rutilo velut igne corruscent:

Seu gelidi humoris lento torpore gravatæ
Subsidant, primo quæque ante rubebat in ortu
Pustula paulatim albescat, latéque vagata
Desinat in densas maturo tempore crustas.
Nam geminæ morbi (quanquam discriminè parvo)
Sunt species, uno quas Exanthemata dixit
Nomine Pœoniis foecunda nepotibus Hellas.

Causa mali impuro ferventes sanguine venæ
Menstrua quem materna, puer dum ventre lateret,
Infecere, luisque bibens hinc semina traxit
Paruulus, aut has proluvies in carcere fædo
Accepit bibulis membris, servatque veneni
Relliquis, Natura suo quas tempore pellit.
Ac veluti totis olim fumantia cellis
Fervescunt nova vina, cadisque erumpere certant,
Dum quas contraxit spumans vindemia fordes
Eructet, purique fluant e vase liquores:
Non aliter novus ingenti luctamine sanguis

H

Æstuat.

54 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Æstuat, immundum humorem dum ejectet in auras,
Et penitus toto purum se corpore fundat.

Nec desunt alias alii qui quærere causas
Malint: quicquid erit, certè gravis imminet inde
Pernicies puero, neque pestis acerbior ulla est.
Heu quoties fletu arguto nutricis amicam
Poscet opem! non lactis amor, non cura epulandæ
Pultis erit, nulli venient in membra sopores.
Ipfa diu ad cunas miserè dejecta jacebis
Rorantes oculos, & tundes pectora planctu.
Persusosque rosis illos, adeoque nitentes,
Tu quibus ante avidis figebas oscula labris
Obscenos fluido miraberis ulcere vultus,
Nec dicenda loquere. Sed hoc non questibus istis
Tempus eget, quærenda via est, quâ tristia cedant
Vulnera, letiferique mali contagia fistas.

Continuò incensos avertere profuit æstus
Porrectis gelidæ rivis, quæ frigeret intus
Viscera, sed primo vix id contingat ab haustu.
Ergo redintegrant lymphas, vomitûque frequenti
Efficiunt, ne forte novo non usque liquori
Sit locus, & potu repetito incendia sedent.
Additur & viëtus ratio: nam dulcia vitant,
Fructusque immodico quicunque humore putrescunt.
Tum Syrio rore, aut casiâ medicata propinant
Pocula, quæ invalidi nutrix vice sumat alumni.

Si tamen haud ideo tetri vis improba morbi
Cessat, & ardenter nequicquam extinguere febrem

Niteris.

Niteris, indomitóque luis pugnare furor:
 Cede malo, puerumque semel quod ferre necesse est,
 Ferre jube, tantum hoc moneo ne publicus error
 Te teneat, qui non fallit muliebria tantum
 Pectora, verum ipsos etiam plerumque medentes.
 Omnia dum faciunt ut quantumcunque veneni
 Intus inest penitus se in apertas proferat auras.
 Quippe adeò plena ingentis res illa pericli,
 Erumpat ne vi nimiâ, nec in extera tantum
 Sæviat effusæ largissima copia pestis:
 Verum ipsas etiam numeroſo vulnere fauces
 Occupet, obſeffæque animæ spiracula claudat.
 Ille mihi (ah! memini) nuper malus error acerbo
 Funere quadrimum Carolum, trimâque Dianam
 Abſtulit, & gemino ſpoliavit honore penates.
 Dii, fi quæ eſt pietas, & vatum cura ſacrorum,
 Cætera vos ſervate tori ſuavissima noſtri
 Pignora, & inviſam teneris avertite labem.
 Quæ ſi quando tamen caros invaſerit artus
 (Hoc ætas ferat, & non ſubſit cauſa timendi
 Ne loca jam erumpens revocetur ad intima virus)
 Aufim equidem ægroti ſalientem incidere venam,
 Humorisque aliò nonnullam avertere partem.

Ne tamen interea reſtet quod ſanguine in ipſo
 Corrupti non ejiciat Natura, juvanda eſt
 Auxiliis, terra alma ſinu quæ divite promet
 Plurima, téque adeò ante omnes quæ nomen ab ulmo
 Herba capis, veterum priscis ignota parentum

56 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Temporibus, nostri decus & nova gloria sec'it.

Insita quippe tuo vis admiranda liquori

Sudorem elicere immundum, fædâmque soluto

Corpore contagem aërias educere in oras.

Dum porrè incipient hîc passim emergere & illic

Florentes papulae, vigili tunc mente cavendum est

Ne fortè aut oculos narésve, aut tenuia puppi

Guttura, pulmonésque, aut intima viscera tangant.

Has etenim in partes etiam tetterima sævit

Pernicies, damnúmque ægris lethúmque minatur.

Turgidulos ideo conspergunt luminis orbes

Sive rosæ, nivei seu puro flumine lactis,

Quod leviter presso jaculatur ab ubere nutrix,

Coryciove croco vultus & lumina tingunt.

Sed neque tutandis oculis non utilis humor

Punicus, illæsum qui servat & ipse palatum,

Ore puer molli si grana rubentia carpat,

Mansorúmque avido detergat guttura succo.

At nares fovet acris odor porrectus aceti,

Pulmonémque juvant qui Barbaricæ Tragachantæ

Somniferum miscent tenui cum lente papaver,

Et recreant fessos confecto eclegmate folles.

Nec minus ipsius decoctæ uligine lentis

Lævia ab inviso defenderis ilia morbo,

Qui postquam exeruit sese, multâque replevit

Labe cutem, & turpes papulis graveolentib' artus,

Carpe manu actutum violas, quibus adde virentem

Anthemidem, & faciles malvas & furfura misce:

Omnia

Omnia quæ postquam tepidis incoxeris undis,
Turpia membra fove, & totum super abire corpus.

Jamque o parce puer lacrimis, parce optima Mater,
Tempus adest, mora nulla, mali cum victa facessat
Effera vis tandem, & decedat corpore languor.
Aspicis ut matura suo se tempore prodant
Ulcera paulatim ejecto manantia tabo?
Si qua tamen rumpi durâ cute forte recusent,
Aureolâ sodiamus acu, saniemque latenter
Ducamus, dum tota fluat, dum nullus abundet
Humor, & horridulis arescant vulnera, crustis.
Quas ubi purpureaque roſa myrtóque virenti
Foveris, atque oleo cerusæ illeveris omnes,
Ilicet has toto de corpore sentiet infans
Effluere, & toto sparfas horrescere lecto.
Sic ubi jam reducis brumæ novus horror adusit
Humoris vacuas frondes, arentia passim
Labuntur folia arboribus, nudisque relinquunt.

Postremò (nec enim labor aspernandus & ille est)
Plurima deformi ne restet in ore cicatrix,
Tu quem turgidulo in vitro si coxeris olim
Lilia, florentesvæ fabæ, cannævæ palustris,
Aut salicis lentæ serpentes humida circum
Litora radices extillavere liquorem
Quære tibi: Sed & illum adhibent quem affata capellæ,
Lanigeræ aut pecudis sudaverit ungula rorem.
Nec minor & timidi leporis taurique cruori
Indita vis (dum fervet adhuc a cæde recenti)

Horridu-

Horridulam lœvare cutem: Tu quolibet horum
 Utere, non opis h̄ic tibi suppetit unius usus,
 Non h̄ac multa tibi desunt in parte reperta.
 Tantus amor, tanta est servandi cura decoris,
 Et meritò: Quis enim duris nisi cautibus ortus
 Divina eximiæ non laudet munera formæ?

Sed jam aëti cursus meta exoptata propinquat?
 Nunc ego te immanis gelidæq; simillima morti
 Exequar, & summo percurram carmine labes,
 Conventus populi Romæ cui nomina fecit,
 Dixere a pueris Graii, quo cuilibet ævo
 Cùm noceat, tamen humidulos tua damna puellos
 Præcipuè exercent inceptæ a limine vitæ.
 Tu penitus toto distentis corpore nervis
 Affligis subitâ labentia membra ruinâ,
 Mentemque interea & sensus intercipsis omnes.
 Ille diu jacet exanimis, altisque sepultum
 Esse putas somno, nisi quod foedumque fluentes
 Ore yomat spumas, inclusaque murmura reddit
 Stridulus, & tremulo jaclantur brachia motu.
 Sed neque perpetua est subiti violentia casus,
 Itque reditque viam, & post cæca oblivia rerum
 Nube dies pulsâ redit, & sibi redditur æger.

Unde adeo morbi mirum genus? anne quod udum
 Si quando cerebrum pituitæ viscidus humor
 Largius infarcit solito, jam non patet ulla
 Spiritibus via, qui magno molimine nixi
 Contendunt, claustrisque leves evadere certant?

Ipsa-

PÆDOTROPHIÆ LIB. III. 59

Ipsaque nervorum, ut sibi quæ sunt noxia pellat,
Concussu ingenti simul obductatur origo?
An potius gelidi quædam latet aura veneni,
Quæ sese intus agens tacitisque meatibus errans
Progreditur furtim & summam pervadit ad arcem,
Ut cerebro paret insidias, quod utique repellit
Invisam, & sese infando defendit ab ictu?
Hinc & quo tenui mage subtilique cerebro
Quisque viget, magis infestæ penetrabilis auræ est,
Præstantesque viros hæc sæpe ruina profudit.
Quid memorem dio Veneris de sanguine natum
Romulidem Imperii primus qui flexit habenas?
Quid qui hominum mentes mentito nomine lusit
Vanus Arabs, latèque Asiam Lybiāmque per omnem
Regnat adhuc mediâ mundi plus parte potitus?
Ipse etiam nostras olim dum carperet auras
Quam prius Oetæis corpus mortale piasset
Ignibus, & patrio Deus accessisset Olympo
Ingentis Columen Cœli, Domitórque ferarum
Alcides curâ fuit haud immunis ab istâ.

Forte Cleonæo quandam e certamine Victor
Dum redit, atque feræ exuvias indutus oberrat,
Et quæ altæ Nemees forti vicina Phliunti
Latè sylva viret, & quæ via nota Corynthus
Dicit, ubi gemino brevis æquore stringitur Isthmos,
Illum adeo improvisa lues nil tale timentem
Fudit humi: Herois gemuit sub pondere tellus,
Vicinumque nemus, vicinaque Litoris ora

Accepit

60 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Accepit sonitum, & vocis respondet imago.

Ceu quondam sylvâ in mediâ, cum navis in usum

Sive jugis, magna Ida, tuis, seu Pelio in alto

Sternitur æratâ pinus labefacta bipenni,

Dat sonitum latè ingentem, saltusque remugit

Frondeus, & rupes, & in altis rupibus antra

Cæca sonant, resonatque cavis e vallibus Echo.

Quem pulcra ut viridi collis de vertice vidit,

Forte manu plenâ medicas dum colligit herbas

Pæonis, intonsi Virgo de semine Solis

Educta indigenas inter celeberrima Nymphas :

Hunc miserans, (agnovit enim certissima tanti

Signa mali) augustamque viri mirata figuram,

Advolat aëtatum, si quâ succurrere lapsò

Sit potis, & membris inimicum avertere virus.

Nam Pater ipse suas artes & munera Pæon

Edocuit, Phœbo Pæon genitore creatus

Doctrinâ ante alios medicus præstantior omnes.

Primùm igitur spumis fluitantia turpibus orâ

Tergere linteolo molli, caput inde jacentis

Tollere, & inserto dentes diducere ligno.

Mox & colla, manusque ambas, & denique diri

Contraxit quascunque mali vis improba partes,

Græcæ oleo nucis, in sacrâ quod fortè gerebat

Pyxide, collinere & leni componere frictu.

Tum virides rutas, aut si quid olientius illis,

Offerre ad patulas nares, dum noxius acri

Pulsus odore vapor tenues exiret in auras,

Dese.

Desereré tque artus & sensus redderet ægro.
 Qui postquam pariter Nympham cum luce medentem
 Conspexit, pulsâ horrendæ caligine labis,
 Attonitus, longo post tempore talia fatur.

O quis te Superum nobis pulcherrima Virgo
 Misit ut infandum eriperes miserata dolorem?
 Dii te, quæcunque es, tali pro munere servent.
 Ipse ego, si verus vitæ mihi Iupiter author,
 Méque suos inter cœli quoque Regia cives
 Expectat, nec vana animum præfigia fallunt,
 Tempus erit tibi digna memor cum præmia reddam.
 Interea ne me miserum tam foeda ruina
 Percellat toties, & cæpta ingentia turbet.
 Quis modus, aut quæ sit servandæ cura salutis
 Dic precor, & fævæ me (nam potes) exime pesti.
 Sic tua, quod meruit, longinquas fama per oras
 Exeat, & sera æternum per fæcula crescat.
 O mihi quæcunque hoc ævi traducere tecum
 Si liceat, firmo inter nos & fœdere jungi,
 Nulla equidem tristis formidem incommoda casus.
 Verum aliò nunc fata vocant, odiūmque Novercæ
 Urget & injustos me cogit adire labores.
 Sic ait, & placitâ vultus in virgine figit.

Excipit hæc; equidem Alcide (nam te tua nobis
 Dicta satis produnt, & fortis robora clavæ
 Jamdudum, & cæsi exuvias agnosco leonis)
 Percipio fructum ingentem, nec pœnitet hujus

Me studii, si quid (quod Diique Deæque secudent)
 Tantum Heroa juvo, & vitæ in discrimine servo,
 Quare age, & hæc nuper quæ me Pater esse docebat
 Phœbæus Pæon, quo non præstantior alter
 Vincere pallenteis morbos, & fata morari
 Accipe, constantique memor sub pectore serva.

Principio, id morbi generet cùm plurimus humor,
 Profuerint quæcunque calent, arescat ut inde
 Causa mali, & sicco penitus de corpore cedat.
 Ergo te ratio fugiet ne congrua victus,
 Et quodque est udum magis adversumque calori,
 Hoc fugito : Sed nec suavis te oblectet Iacchi
 Copia, non latgos impunè iteraveris haustus.
 Nec tremulis porrò labentia flumina lymphis,
 Aut si quid rapidâ vertigine fertur in orbem
 Te spectare velim temerè, nudâve soporem
 Carpere humo, aut crassi nebulis affluescere cæli.
 Nec minus interea gravium fuge quicquid odorum
 Naribus ingratum est, & ab omni tristia mente
 Tædia, & immundas expelle à corpore fordes.
 Neu tibi opis medicæ labor atque industria desit,
 Vidisti ne unquam gelidæ quod sidere brumæ
 Fronde novâ solet in sylvis pubescere viscum ?
 Hoc lege quod veteris circundet brachia quercus.
 Nulla medela tibi potior, seu dulcia jungis
 Cinnama, diluto & vini latice excipis albi
 Confundens, plenóque novum bibis ore liquorem.

Seu

Seu combustam hominis calvam, ramosaque cervi
 Cornua comminuis, & facto pulvere misces
 Adjungens Arabum suaves ante omnia succos,
 Scilicet ut nullus comedentem avertat amaror.
 Tantum hæc manè, prius quam epulas & pocula carpas
 Alternis jubeo te sumere, menstrua donec
 Luna suum cursu exacto compleverit orbem.
 Nulla mora, invisi vanescent semina morbi,
 Et tecum alma salus terras comes ibit in omnes:
 Tu modo grata hominum si quid benefacta merentur,
 Vive memor nostri. Nec plura effata recessit.

Ille oculis sequitur fugientem, & corda recenti
 Saucius aspectu tantæ meritisque puellæ,
 Paulatim ardescit, pulsisque priore veneno
 Longè aliud sentit tacito sub pectore vulnus.
 O quoties flagrantem animum vesana libido
 Incessit temerè quascunque eat illa per oras
 Velle sequi! Sed enim qui monstra domare solebat
 Cætera, in id tempus domuit quoque viator Amorem.
 Felix, ò nimium felix, si nullius unquam
 Forma Ioles cæcis mutasset pectora flammis!

Non tamen affectu ille pio curæve pepercit:
 Verum ubi post longo jam tempore summa relatus
 Astra super Divum in numerum, suprema puellæ
 Tempora vedit adesse (vident quippe omnia Divi)
 Antiquos animo revocavit gratus amores,
 Dilectosque sibi putrescere noluit artus

64 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Humanum in morem, at meliori sorte beavit.
Nec mora, quæ fuerat formoso fæmina vultu,
Herba fuit, formâ reliquas quæ vinceret herbas,
Pœoniam dixere, nec ulla salubrior usquam est.
Nam memor officii Deus, acceptæque salutis
Indidit has vires, ut quam sanaverat herbis
Ante luem, ipsa suo sanet nunc optima succo,
Addidit & menti monumentum insigne favoris,
Ut cuicunque recens felicis pendeat herbæ
De collo radix, tale (mirabile dictu)
Nunquam peste cadat, voluit quod Delius ipse
Essè ratum, gnarique observavere minores
Haëtenus, & tanti narrant miracula facti.
Nec piguit memorare, meisque intexere chartis,
Quando etiam ficto variarunt seria ludo
Sæpe sacri vates, & amant figmenta Camænæ.

Hæc ego Pictonicis olim secretus in agris
Buxiferos inter colles & confraga faxa,
Numen ubi dabat ipse loci gratissimus horror,
Cantabam exili quâ se vagus amne per herbas
Clanus agit sensim & sinuoso littore serpit,
Tempore quo veteri deductus ab Hectore sanguis
HENRICUS, nova spes hominum nova cura Deorum,
Gallica Sarmaticis forti conjuncta gerebat
Sceptra manu, & creperi post cæca pericula Martis
Optata unanimes revocabat ad otia Gallos.
Cumque suos sacrîs pius instaurasset honores,

Pos.

Poscebat prolem superos, & supplice voto
 Conjuge cum unanimi, quâ nil augustius usquam est.
 Quásque sacras ædes, quæque indefessus adibat
 Templa Deûm, castas & dona ferebat ad aras,
 Non hyemis, non illum æstus cura ulla tenebat,
 (Tantus amor) non qui mediis sæpe imber in agris
 Fœdabat peditem, atque iter occludebat eunti.

Vos ô, si quâ pios respectant Numinæ Reges,
 Cælicolæ, si quid sancti meruere labores.
 Este boni, facilémque piis date questibus aurem:
 Este boni, tandemque altam fundate beatâ
 Prole domum, & lætos natis augete parentes.
 O mihi fatalem Lachesis si differat horam,
 Dum liceat spectare diem cùm mascula proles
 Spes generis tanti superas in luminis oras
 Existat sacro ex utero, cùm Regia tota
 Personet ingenti plausu, cùm incensa per urbes
 Undique festivis celebrentur compita flammis,
 Lætitiaque fremat Populus, spémque omine fausto
 Concipiatur fore jam ut dubiæ discrimina fortis
 Nulla ferat, placidâ sed longùm in pace quiescat.
 Quódque colunt ultro per tot jam sœcula nomen
 Florentes latè Populi, quos alta Pyrene,
 Quos & magna Thetis, magnique sonantia Rheni
 Flumina, & aeris includunt montibus Alpes,
 Usque colant, servétque suum fors læta tenorem,
 Tunc neque Naturæ penetrâsse arcana latentis,

Nec

66 PÆDOTROPHIÆ LIB. III.

Nec tantum huic operi nos impendisse laborum
Pæniteat, nostro si munere Regius Infans
Educandus erit, si non solum ista capessent
Plebeiæ præcepta nurus, sed regia nutrix
Ipsa etiam colet, ac memori sub mente recondet,
Nostraque ad augustas iterabit carmina cunas.

F I N I S.

5

5